

Приморске новине

БУДВА, 30. НОВЕМБРА 2001. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 0,50 ДИ (0,26 ЕВРА)

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXX • БРОЈ 468.

ВЈЕЧИТА ЛЈЕПОТИЦА

Будви, на дан Њеног Ослобођења

У својим сновима бујних и блиставих обала Будва је, од тачка и друмова, све до наших дана, кроз вјекове, бјенила и шаложила сјознају човјекових продужења. Бојату и разноврсну, мање или више узбуркану, херојску и меланхоличну, њежну и суштинску... А данас? Своје снове подијела је на неучињиво висок ниво снобова и њихових сновхитица!

Снобизам се неодољиво увукао у многе поре Њеној животи и треба је сачувати од ње тојово дирљиве бриге послушника и њихове шапине док се све више „жртвују“ за Њену сјутрашњицу. Баш због ње суштински између стварних вриједности и њихових прејензија, овај град треба бранити од баналности њиховог samozадовољног понашања. Сачувати га од шапине и послушности, од лажне смјелости празних и просјечних духова. Будва је вјечита лјепотица, а не прабаба, Будва је подизала естетике, а не снобове.

Пошито је млади двор пошито занемарио сјајот Кадма који је основао овај град, треба се изборити да Будва има заслужени сјајот града. Торови за овце, дуговјеки, а не градови са шиликим вјековима и шиликим тодовима насљеђа у свом пошитојању, не би смјели бити нишоданивани од властити прејуне не баш љубкој снобизма, не баш љубке осјећајности и љубави према нашем граду.

Неснобобаковићи и снобови све више узимају власт, ња одлучују и о судбини наших градова, свеједно што се варају у мишљење које о себи имају и у разлозима којима образују своје (не)наклоности. Долазе на најодговорнија мјеста, одлучују о важним питањима и њихов допринос друштву, свеједно што је шитијан, није за занемаривање. Њихова незнаљачка „вриједности“ може, надајмо се, да убрза несјајање свега што је лажно и шитоно у нашем друштву, и што само по себи нема због чега да траје осим да убрза побједу онога што је предвиђено да живи.

И у пошитојавању прошлости има њихове шапине снобизма и samozадовољства, ушврђене политичке рачунице, користиљубља и примитивизма. Зар се исто тако може бити укочен при одбрани традиције и „торг“ при турању својих интереса? Уошито, традиција и лични интереси све се више прејлићу, друго се учвршћује на рачун првог кроз послушности нишчих духова, а под ушитојајем надмоћних око којих се окуљају. Захваљујући њаквима, сазнамо да су понека наша дивљења била пошитоја и намејнућа, да су неке мање чувене и безначајне књије малтене значајније од неких признатих и славом освешћаних, дјела... Историја не би била ни моћна ни схватљива када би велика оваквима вјеровала на ријеч!

У својшитој илузији која чини да свијет, ња и овај град, траје, пожелимо Будви што више правих сјознаја на којима је од свој пошитоја градила и продужавала себе и своју слободу, а на шта млади нараштају у мношак случајевима заборављају или што пошитоја схватају.

Бошко БОГЕТИЋ

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН ДАН ОПШТИНЕ

НАША ЗВИЈЕЗДА ВОДИЉА

• Дан општине Будва 22. новембра свечано обиљежен низом привредних, културних и спортијских манифестација од 19. до 25. новембра

Овогодишња прослава Дана општине, утврђеног по датуму када је Будва ослобођена 1944. године, почела је позоришном представом „Програм уживо“ „града театра“ изведеној у сали „Зета-филма“. Сљедећег дана одржан је традиционални турнир у бојању на теренима Боњарског савеза и обиљежен завршетак дијела улице Маински пут од Гвозденог моста до заобилазнице што знатно побољшава одвијање једносмјерног саобраћаја. Истог дана увече у „Модерној галерији“ отворена је изложба „Тежња ка лијепом“ на којој је представљено педесетак уља, цртежа и скулптура из приватних колекција. Изложбу је отворио сликар и дугогодишњи руководиоц „Модерне галерије“ Јован Ивановић.

Наступ Градске музике у Будви, Светом Стефану и Петровцу 22. новембра најавио је дан када је Будва ослобођена прије 57 година, а послје тога делегације у којима су били представници Општине, СУБНОР-а и Војске Југославије положили су звиједе на спомен обиљежја из народно-ослободилачког рата на подручју наше општине.

Свечана сједница Скупштине општине, одржана у средњој школи „Данило Киш“ почела је химном „Хеј Словени“ и одавањем поште свима који су дали живот за слободу. Сједници су присуствовали и министар здравља у Влади Црне Горе примаријус др Жарко Мићовић, председник Основног суда у Котору др Бранко Вучковић, председник Скупштине општине Бањалука Слободан Гаврановић, председник Извршног одбора Града Новог Сада Бранислав Поморишки, секретар градске скупштине Новог Сада мр Сања Бунчић, одборници у општини Праг 4 др Хелена Тарко, инж. Милан Кубин и Карел Скоупил, потпредседник Општине Котор Никола Букилица, директор Туристичке организације Црне Горе Предраг Јелушић, директор Јавног предузећа за управљање морским добром Драган Иванчевић, академик Чедо Вуковић, црквени великодостојници, представници Савезног министарства одбране, Војске Југославије, председници општинских одбора парламен-

Председник Општине Будва Ђорђе Приблиловић говори на Свечаној сједници

тарних странака, носиоци Споменике 1941. представници СУБНОР-а, добитници Новембарске награде, и бивши председници СО Будва.

Поводом Дана општине поздравне телеграме између осталих, упутили су: председник Републике Црне Горе Мило Ђукановић, председник Скупштине Републике Црне Горе Весна Перовић, председник Владе РЦГ Филип Вујановић мини-

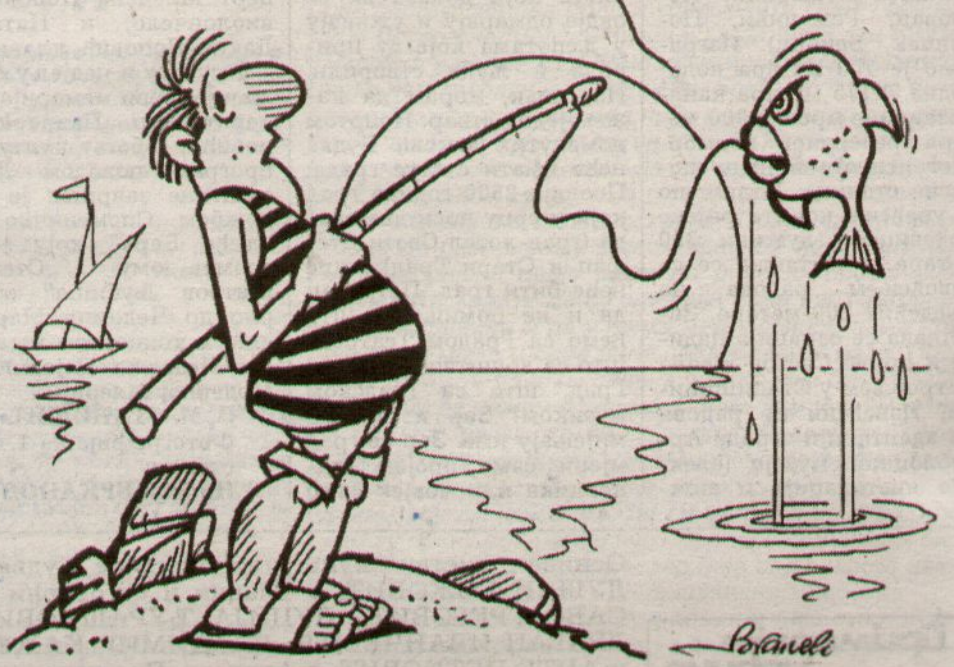
стри у Влади Црне Горе Бранко Луковац, Милутин Симић и Раде Греговић, командант II армије Војске Југославије генерал-потпуковник Јагош Стевановић, командант ратне морнарице Војске Југославије вицеадмирал Радомир Грујић, посланик у Скупштини Црне Горе и потпредседник ДПС Светозар Маровић, директор Дирекције за реструктурирање привреде и страна улага-

ња Бранко Вујовић, председници општина Охрид, Нова Горица, Целе, Суботица, Врњачка Бања, Велика Плана, Херцег-Нови, Бар и Улцињ и скупштине Града Београда.

Поводом Дана општине Будва на свечаној сједници говорио је председник општине Ђорђе Приблиловић чији говор доносимо у цјелини.

(Наставак на 2. страни)

ИСПУНИКУ ТИ ТРИ ЖЕЉЕ, АЛИ САМО ДА НЕ БУДЕ НЕКА О РЕФЕРЕНДУМУ...

Карикашура Бранислава Николића

Актуелности

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН ДАН ОПШТИНЕ

БОРИЋЕМО СЕ ЗА ОВАЈ ГРАД

(Наставак са 1. стране)

- Времена, ова наша данашња су тешка и претешка, пренапучена политиком, живи се од избора до избора. У таквим околностима, а овим годинама, могу се чути говори и поздравне ријечи састављени од политичких паролата и цитата из изјава партијских лидера. Политичке партије, ставови и програми, велики шефови са харизмом и без ње, визионари и господари су мјеста иза којих се крију неспособњаци и лијенци који говоре туђе ријечи и научене пароле и тако бране свој статус и неки вајни углед. Овај дугогодишњи град то није никада трпио нити му данас требају фолиранти, политиканти и имитатори. Будва је за нас звијезда водила саткана од душа наших предака и будућности наших потомака и њих не можемо преварити. Зато морамо бити конкретни и рећи што смо урадили да овај град буде лепши и богатији, што још поклањамо за његов и наш празник.

У овој години изграђено је више мањих градских улица са око 100 паркинг мјеста и пратећим тротоарима (улица у насељу Блокарица, иза бензинске пумпе, код зграде „Нина-векса“, Гвоздени мост - заобилазница, у Бабином долу, Феронина). Све улице су рађене са новом или реконструисаном инфраструктуром (водоводна и канализациона мрежа, атмосферска канализација, ТТ канализација, јавна расвјета, електро инсталације и друго). У завршној фази је тротоар у Светом Стефану у дужини од 700 метара. У току су радови на изградњи неколико инфраструктурних објеката у Петровцу међу којима и улица према згради С-16. Средства за ове радове су обезбијеђена и највећим дијелом исплаћена.

У оквиру припрема за туристичку сезону пресвучено је асфалтом или бетонирано 12.000 квадратних метара улица и путева или 3 километра дужине (Буљарица, Петровац, Режевићи, Подличак, Бечићи). Изграђено је 750 метара водоводне, 1.175 метара канализационе мреже, 300 метара резервног подморског испуста и једна потисна станица. Извршено је уређење корита ријеке Грђевице у дужини 350 метара а наставља се са извођењем радова на следећих 200 метара. Завршава се санација падине и цркве Светог Јована са гробљем у Станишићима. Изведени су радови на адаптацији зграде Археолошког музеја (електро инсталација и енте-

ријер) и реконструкција кровног покривача зграде Музеја града Будве. Урађен је потпорни зид у насељу Бабин До чија је вриједност 20.000 ДЕМ.

Завршавају се радови на санацији клизишта Шумет и врше припреме за санацију клизишта на улазу у град хотел Свети Стефан, као и улице према гробљу у Петровцу. За побољшање сигнала ТВ Будва уложено је 55.000 ДМ тако да се сада ова кућа може гледати на цијелом приморју. За учешће у реконструкцији електро мреже на Брајићима издвојено је 25.000 ДМ. Настављени су радови на спортско-рекреативном базену, гдје су измирене све досадашње обавезе. Изграђена је и стављена у функцију нова пијаца у насељу Дубовица. За изузимање земљишта по основу стечених и новостворених обавеза исплаћено је око 2.000.000 ДМ. У цјелини су измирене пренесене обавезе по инвестицијама из Програма уређења за 2000. годину у износу од 1.306.000 ДМ.

Како се све то успјело?

Наплатом намјенских средстава за инвестиције односно комуналије у износу од 6.000.000 ДМ чиме смо већ сада испунили буџетом планирани износ по овој ставци прихода за цијелу годину. Исплатили смо и у потпуности исплатили све манифестације културног и забавног карактера које традиционално припадају овој општини. Код свих корисника буџета плате се примају редовно током текућег за претходни мјесец. Праћени су и финансирани сви програми јавних предузећа тако да из тог разлога није било пада квалитета у пружању услуга грађанима.

Надати се да ће новим законским пројектима везаним за децентрализацију власти (Закон о локалној самоуправи, Закон о финансирању локалне самоуправе и Закон о територијалној подјели) ова комуна још боље и квалитетније моћи да сервира своје грађане и туристе који долазе да се овдје одмарају и уживају у љепотама које су природе и људи створили. Но, ипак, морам да кажем једну ствар. Нацртом поменутих закона Будва неће имати статус града. Послије 2500 година град који у срцу носи два града (град-хотел Свети Стефан и Стари Град) више неће бити град. Петровац да и не помињемо. Што ћемо са Градом Театром, што са друштвом за бољи Град, што са градском музиком? Зар и они да мијењају име. Зар се град мјери само бројем становника или човјек само

метром и килограмима?

Драги моји Будвани, борићемо се за овај град, зато што ви по својим схватањима, навикама начину живота, традицији, културном и историјском наслеђу заслужујете да живите у граду. Тамо гдје сте ви, тамо ће увијек бити град, било то по закону или не, односно по вољи оних који пишу и усвајају законе. Нека нам живи Civitas Antiqua!

Богат програм

По завршетку свечане сједнице у средњој школи „Данило Киш“ отворена је стоматолошка амбуланта, поклон нашег земљака др Федора-Феђе Вујовића који живи и ради у Швајцарској. О значају отварања ове амбуланте говорио је директор Дома здравља Зоран Шпадијер, а амбуланту је свечано отворио примаријус др Жарко Мишовић, министар здравља у Влади Црне Горе.

У Модерној галерији 22. новембра увече одржана је промоција изабраних дјела Стефана Митрова Љубише у издању „ЦИД“ из Подгорице. Ово издање приредио је академик проф. др Ново Вуковић, а о књизи су говорили др Мирослав Лукетић и проф. др Синиша Јелушић.

ЈУ Спомен дом „Режевићи“ је 23. новембра обиљежила пет година рада промоцијом издања Културно-просвјетне заједнице Подгорица са којом ова установа од почетка свог рада сарађује. О раду овог издавача говорио је Новак Вукчевић, а поводом пет година рада директор ЈУ спомен дом „Режевићи“ Оливера Франовић уручила је захвалнице сарадницима и радницима ове установе. Тим поводом одржана је и промоција књиге Витнија Ворена „Црна Гора - злочин мировне конференције“ о којој су говорили академик проф. др Мијат Шуковић, Сретен Перовић и др Бранислав Маровић. Исто вече у спомен-дому „Црвена комуна“ приређен је концерт Младена Поповића, виолончело, и Наташе Дакић-Поповић, клавира.

У суботу и недељу одржан је Први меморијални карате куп „Павле Ивановић“, а богат културни програм поводом Дана општине завршен је изложбом „Споменичко наслеђе Бара“ коју је у спомен-дому „Стефан Митров Љубиша“ отворио др Чедомир Марковић, и концертотом гитаристе Недељка Пејовића у Модерној галерији.

В. М. СТАНИШИЋ
Фотографије на 1. и 2. страни:
Никола БРКАНОВИЋ

Свечаној сједници присуствовали су бројни гости

Полањање цвијећа на спомен обиљежја из НОБ

Са отварања стоматолошке амбуланте у средњој школи „Данило Киш“

Актуелности

ЗБОГ ПОДИЈЕЛНОСТИ ОДБОРНИКА НИЈЕ УСВОЈЕН ДНЕВНИ РЕД 22. СЈЕДНИЦЕ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

ПОЛА ЗА, ПОЛА ПРОТИВ

● Гласањем 14:14 одбијена већина предлога СНП за измјену и допуну дневног реда - одборници ДПС су били против, а свих 14 одборника опозиције за ● О предлогу комисијског дневног реда обрнуто гласање - ДПС за, опозиција против ● 22. сједница завршена прије почетка, сlijеди договор парламентарних странака око дневног реда и заказивање нове сједнице са, вјероватно, другачијим предлогом дневног реда

Сједница Скупштине општине заказана за 5. новембра са предлогом дневног реда од 36 тачака није одржана јер за тај предлог није гласала потребна већина одборника - да би таква одлука била донијета требало је да гласа више од половине присутних одборника, а гласала је само половина. За предлог дневног реда гласали су сви одборници Демократске партије социјалиста, а против су били сви присутни одборници опозиције - 10 одборника Социјалистичке народне партије, 3 одборника Народне странке и 1 одборник Либералног савеза.

Детаљније
о бирачким списковима

Прије гласања о предлогу дневног реда 22. сједнице Скупштине општине трајала је дуга расправа о предлозима за измјену и допуну дневног реда које су подијели Социјалистичка народна партија и Демократска партија социјалиста. Предсједник Клуба одборника СНП Жарко Миковић предложио је да се у дневни ред уврсти Информација о неким облицима и методама рада одређених органа на формирању документационе основе и вођењу бирачких спискова у општини Будва у припреми парламентарних избора у РЦГ одржаних 22. априла 2001. године, затим да се допуну одлуке о разјашњавању органа управе ЈП "Водовод и канализација" и канализационог система управног одбора овог предузећа, да се разјашне управни одбор ЈУ "Музеј, галерија, библиотека" и именовање новог управног одбора, да се из дневног реда брише одлуке о стављању ван снаге одлука о одређивању грађевинског земљишта јер су у супротности са новим Законом о грађевинском земљишту, као и да се скине с дневног реда предлог одлуке

о продаји зграде СДК у Старом граду до доношења Закона о реституцији. Обрађујући наведене предлоге Миковић је рекао да је Скупштина на последњој сједници закључила да се за наредну сједницу припреми Информација о бирачким списковима како је изнијето у предлогу, па пошто надлежни органи ту Информацију нису припремили то је урадио СНП. Пошто Скупштина општине није прихватила извјештај о раду ЈП "Водовод и канализација" сасвим је нормално да се смјени управа предузећа и изабере нова. Слично је и са предложеним промјенама за ЈУ "Музеј, галерија, библиотека" јер је Скупштина општине на претходној сједници закључила, усвајајући Информацију о стању у тој установи, да се промијени њен управни одбор.

ДПС против смјене
управних одбора

У име одборника Народне странке Драган Лијешевећ је обавијестио Скупштину да ће они гласати за све

предлоге СНП, осим за предлог да се из дневног реда брише тачка о стављању ван снаге одлуке о одређивању грађевинског земљишта, јер би се тиме неки грађани довели у неравноправан положај. Једино ако то није у складу са Законом, Народна странка ће подржати предлог да се та тачка брише из дневног реда. Послије образложења секретара Скупштине општине Горана Орлића да је поступак за стављање ван снаге тих одлука започет поранијим прописима па по њима треба и да се заврши, Лијешевећ је саопштио да ће Народна странка гласати да та тачка остане на дневном реду.

Услиједило је гласање о предлозима СНП за допуну дневног реда. Већином гласова прихваћен је предлог да се у дневни ред уврсти Информација о неким облицима и методама рада одређених органа на формирању документационе основе и вођењу бирачких спискова у општини Будва у припреми парламентарних избора РЦГ

одржаних 22. априла 2001. године, а одбијени сви остали предлози јер су одборници били подијелени - 14 из опозиције је гласало за, а 14 из ДПС против предлога СНП.

Опозиција
"срушила" дневни ред

У име Клуба одборника Демократске партије социјалиста Љубо Рађеновић је предложио да се скине с дневног реда предлог одлуке о давању у закуп куће Чедрковића у Старом граду прикупљањем понуда, јер се у међувремену јавио већи број културних институција и удружења се захтјевом да им се тај објект да на коришћење, па је то, по оцјени одборника ДПС, потребно размислити и одложити одлуку о давању куће Чедрковића у закуп. Тај предлог одборници су прихватили већином гласова. Други предлог Клуба одборника ДПС да се приступи изради измјена и допуна детаљног урбанистичког плана Словенска плажа одбијен је јер за њега није гласало више од половине одборника - 14 је било за (ДПС) а 14 против (опозиција).

Послије изјашњавања о предлозима за измјену и допуну дневног реда дат је на гласање предлог дневног реда у целини. За усвајање дневног реда гласали су сви одборници Демократске партије социјалиста (14) а против присутни одборници опозиције (14) па дневни ред 22. сједнице није усвојен јер није добио подршку већине одборника.

Сједница се зато није могла одржати, а секретар СО Горан Орлић, одговарајући на питања одборника, саопштио је да нема могућности ни одлагања ни наставка, него да ће се заказати нова сједница скупштине општине.

В. М. СТАНИШИЋ

Борђије ПРИБИЛОВИЋ

УНУТРАШЊЕ
ОПОМЕНЕ

Некако за вријеме киша људски организам постане сензибилнији, чула се изостре, све се осјећа јачим интензитетом. Тада прораде и сензори којих нијесмо свјесни. Почне нешто да нас мучи, жига, пробада, да нас једноставно опомиње. Ово се нарочито догађа код старијих људи јер физичка снага младости затамњује fine поруке нервног система које су слабије. Можда је то шесто чуло или, како више волимо да кажемо, предосјећање. Такве поруке нас упућују на опрез због блиске опасности иако не знамо од чега и због чега, ипак треба послушати поруке и имати велики степен резерве према свему о коме што добијемо путем преосталих пет чула. Не само због неопходног искуства већ и због способности пријема ове врсте информација у многим земљама на најодговорније државне функције могу доћи људи након одређеног броја година старости. Штета што код нас чешће не падају кише, можда би прије осјетили да нас нешто пробада и мучи, можда би се прије срели са нелагодношћу која нам обузима душу и тијело и ако не знамо одкуд и зашто. Свакако, није на одмет бити суздржан и опрезан.

У таквом расположењу сјетих се како сам и сам више пута пренабрегао те унутрашње опомене и олако прихватао многе ствари. Једноставно, човјека је иако индоктринирали, завести и обманути, нарочито ако је медијум. Читао сам негде о грађанском друштву и демократији и схватио да је велика опасност на путу до тих идеала партијска држава. Писао сам, говорио и упозоравао на такву могућност, на зло које нам се може десити, али без резултата. Нико није вјеровао, нико на то није обраћао пажњу. У таквој ситуацији шта да човек ради сем да помисли да је он медијум којим могу манипулисати чак и људи који лично не зна преко својих књига пластичним примјерима и аргументима. Залагао сам се за развој локалне самоуправе, говорио о њој као посебном облику власти, о потреби двостепености локалне самоуправе и опет мало је ко то чуо. Други имају кантоне, жупаније, реоне, срезове, арондисмане и томе слично, па те државе не пропадају. На хрватској телевизији се говори о истријанству и о томе да Далмација није јужна Хрватска и све то без зора и слободно, а код нас ако кажете да сте из Боке одмах вас истакну на стуб срама, па вам чак и пријете. Шта да човек помисли, већ како је лаковјеран и поводљив, а да је то све смишљено како би он свом народу нанео зло. Таман заустих да кажем: "јеси медијум", кад се сјетих неких других чињеница. Ти људи којима човек жели да се обрати, да им изнесе аргументе и доказе јер они другачије мисле, ништа не читају нити желе кога да чују јер се информирају из центара који им доставља ставове и задатке. Не могу да вјерујем да има људи који пристају на тако подређен положај да неко други мисли за њега јер је моћ размишљања оно што одваја човјека од других живих бића. Ипак, остајем код теорије о медијуму, само то више нијесам ја.

И даље упорно пада киша, ситна, јесења, натапа своју земљу и изгледа не мисли да стане. Можда ће она спрати сва ова брда и упросјечити Црну Гору на 200 метара надморске висине. Онда ћемо сви имати маслине и палме, сви ћемо носити кишне кабанице и неће нам требати ни Санџак, ни Бока, јер ће све бити исто. Можда и у томе има неке користи, али ако планина више не буде било, на што ли ће се наслањати ови тешки, сиви облаци. Да ли треба све упросјечити? Направити цркву која није ни црква ни џамија, а јесте католичка и православна. Ослободити Црногорце да размишљају о свом српском поријеклу, јер наши коријени овдје сежу до римских провинција. Убиједити Хрвате да су сличнији нама него Загорцима и Истријанима и да у њима тече већином наша крв јер су им мајке и бабе биле православног рода. Подсјетити Муслимане на славне претке који бјеху браћа и рођаци са нашим прецима. Свима нам је исти језик и држава, па зашто би се толико подвајали. Тако, можда, могу да мисле само они који се од нас свих већ разликују и те разлике желе да задрже, али по неким другим основама. Да ли ме сјећање вара, или сам ту причу већ негде чуо? Зар није комунизам био религија над религијама и зар није овдје некад цвјетало југословенство и интернационализам.

Киша и даље сипи, ни под пазухом није суво, и даље душу нешто тишти, није то ваљда шесто чуло.

СКУПОВИ

МЕДИЈИ
И ПОЛИТИКА

● У Хошелу "Мојрен" у Будви 10. и 11. новембра одржана је дводневна Међународна конференција под називом "Одговорност у политици и улога организација цивилног друштва и медија" коју су заједнички организовали Црногорски хелсиншки комитет за људска права и Међународна хелсиншка федерација за људска права из Беча, под покровитељством Европске уније и Европске иницијативе за демократију и људска права.

Предсједник ЦХК Слободан Франовић је истакао да су основни циљеви Конференције иницијативе напоре јавне дискусије о успостављању и афирмацији могућих и прихватљивих односа између обичних грађана, невладиних организација, медија и политичких партија у сврху креирања новог модела политичке одговорности. Наша интенција је такође да допринесемо и отварању процеса стварања баланса између различитих структура друштва у циљу постигања што више степена политичке одговорности, нарочито у односу на актуелну потребу остварења обавеза датих у изборним кампањама, на потребу реализације неопходних реформи, као и на потребу хитног изналажења најбољих рјешења за нерјешена питања.

питања грађана Црне Горе и Црне Горе као државне заједнице, рекао је Франовић.

- Ми морамо бити свјесни чињенице да смо на самом почетку стварања јасних основа будуће позиције нашег информативног простора у европским оквирима. Јасан однос медија и политике само може да интензивира овај процес. Држава Црна Гора у сљедећој фази развоја система јавног информисања мора да фаворизује право грађанина у односу на медијски систем нагласио је помоћник републичког секретара за информације Црне Горе Абаз Бели Џафић, рекавши да је РЦГ прихватила Повељу о слободи медија Пакта стабилности и да се сада на основу ње раде одговарајући системски закони.

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ СОЦИЈАЛДЕМОКРАТСКЕ
ПАРТИЈЕ БУДВАСДП ЗА ТЕХНИЧКУ ВЛАДУ
ДО ИЗБОРА

● Рад Скупштине општине Будва и даље бојкоује СДП ● Зашићо будванске социјалдемократије нијесу жељели да присуствују у учешћу у раду шесте сједнице СО Будва образложио шеф Одборничког клуба Социјалдемократске партије у СО Слободан Миштровић на конференцији за штампу одржаној уочи засиједања општинског парламентарног

- Конституција власти у Будви је нелегитимна. Распадом коалиције "Да живимо боље", тј. изласком Народне странке и СДП-а из коалиције, ДПС је такође постала мањинска партија, у Скупштини нема 51 одсто мандата, како то пословник о раду Скупштине налаже. Не би то могло да није тајне саопштење са Народном странком која је званично "љута опозиција", а незванично држе кворум и вршење власти ДПС-у, рекао је шеф одборничког клуба СДП-а Слободан Миштровић.

На овој Скупштини ће се на крају 2001. године усвајати завршни рачун за 2000. годину. Опет ће се правдати они који су обе-

ћали 15 милиона марака буџета, зашто су реализовали само 60 одсто. Опет ћемо из године у годину констатовати да нијесмо направили вртић, основну школу, капелу, да нијесмо обезбиједили воду, а да смо урбанизовали на десетине и стотине нових викенд станова тј. нових потрошача. Базен, најнеухватљивија инвестиција Будве који се гради већ десет година, и даље ће остати тема за прославе ослобођења града и поен за будуће изборе.

Опет нећемо знати колико је Општина дужна, а колико њој дугују. Ко ће јој све ставити хипотеку или ко ће јој фидуцијом одузети имовину.

(Наставак на 5. страни)

Актуелности

МОНТЕНЕГРОПРОМЕТ

● Крајем прошлог мјесеца АД „Монтенегропроммет“ посјетио министар трговине у Влади РЦГ Иван Раичевић, а састанку, поред директора „Монтенегропроммета“ Вукашина Марковића, присуствовали његови помоћници и сарадници министра трговине

Подсјећајући на историјат предузећа које послује већ 45 година са 113 тренутно запослених радника, Марковић истиче да оно није исказивало пословне губитке у последње три године.

Чак од 1995. године нико од радника није отпуштен без своје сагласности, каже Вукашин Марковић. Значајно су смањена жаришта губитака, што се посебно односи на продају „Робне куће-Бар“, којом је, поред смањена значајних губитака, ријешен проблем 33 радника. Овом продајом је остварен и додатни прилив средстава што је омогућило улагање у инвестиције и обртна средства.

Током ове и прошле године „Монтенегропроммет“ је својим радницима издао 7 продајница које су пословале са значајним губицима. Код издавања ових објеката радници су остали у радном односу и остварују сва своја права и лична примања која се након исплате рефундирају од закупца. На овај начин радници су заштићени од евентуалних злоупотреба закупца.

Треба истаћи да је наше предузеће прошле године било на првом, а ове на другом мјесту трговачких предузећа по оцјени „Бизнис рејтинга“ на основу утврђених 24 параметра о успјешности пословања у Републици. Пораст пословних прихода биљежи се сваке године од 20-40%, а поред тога што

ПОРАСТ
ПОСЛОВНИХ
ПРИХОДА

се лични доходи редовно исплаћују они биљеже и перманентан пораст-каже Марковић.

У другој половини прошле и првој ове године предузеће је имало и неке нове инвестиције. Укупна улагања износе 305.000 ДМ и финансирана су из властитих извора, а то је увођење климатизације у неким објектима, набавка и уградња расхладних витрина, реконструкција хладњача... Међутим, једну од планираних инвестиција „Монтенегропроммет“ није могао реализовати. У питању је измијештање зелене пијаце и реновирање „Тржног центра“. Разлог за то је изостанак сагласности надлежних општинских органа.

Разгледајући макету Плана инвестиције, министар Раичевић је обећао да ће уговорити састанак са представницима СО Будва, те разговарати о могућности сарадње по том питању.

Иако предузеће добро послује-каже директор „Монтенегропроммета“ - постоје и одређене потешкоће у пословању. Још увијек је присутан проблем недостатка обртних средстава, као и неповољни услови добијања кредита. Потпуно је неријешено кредитирање трајних потрошних добара. Обавезе према ДПЗ су у сталном

порасту, а велике су и накнаде које се плаћају ЗОП-у.

Оно што још морам истаћи је да нисмо осјетили никакав ефекат Одлуке Владе о смањењу „сиве економије“, као и од увођења пореских регистар кас.

Марковић је рекао да је општа оцјена да је, како за Монтенегропроммет тако и за његове раднике, најбоље да се њихово учешће у власничкој структури повећа замијеном ваучера за акције Предузећа током процеса МВП. Већ у Предузећу укупно учешће радника износи 23,26%.

На крају је изнијет и највећи проблем Предузећа од којег зависи чак и његова егзистенција. Наиме, оно не може да наплати остварени девизни прилив из иностранства преко „Монтенегробанке“ јер је она неликвидна. Ради се о девизном приливу од око 200.000 ДМ који је намијењен за измијештање обавеза доспјелих по основу пореза на промет. Уколико не уплати ова средства, финансијска полиција ће блокирати рачун предузећа на дужи период.

Чињенице говоре да је садашњи менаџмент фирме веома успјешан - истакао је у свом обраћању представницима „Монтенегропроммета“ министар Раичевић, похваливши предлог предузећа који се тиче МВП, а који је и логичан.

Истичући да је општи амбијент за трговину знатно повољнији, Раичевић указује и на неке генералне трговинске проблеме, посебно на сиву економију. Борба против ње мора бити континуирана, а Влада ће стимулисати економске мјере у трговини кроз нови буџет, односно стимулисаће извоз. Нови порески систем треба очекивати послје нове године, а он ће умногоме ослободити трговинску сферу-наглашио је Раичевић.

Што се тиче проблема са „Монтенегробанком“, Раичевић је обећао да ће поводом тога сазвати састанак и да ће и тај проблем ускоро бити ријешен.

Ана КОСТОВИЋ

ИЗБОРНА СКУПШТИНА ОПШТИНСКОГ ОДБОРА СУБНОР

ОБАВЕЗУЈУ НАС
ЖРТВЕ ЗА ОТАЏБИНУ

● Основни задатак његовање традиције НОБ ● Нова сјомен обиљежја ● Идеал наших предака није био само независна и слободна Црна Гора него и слободна и независна Југославија ● За предсједника поново изабран Владимир Станишић

Општински одбор Савеза удружења бораца народноослободилачког рата одржао је 2. новембра изборну скупштину на којој је разматрао четворогодишњи рад, изабрано ново руководство и утврдио задатке за наредни период.

У протеклом периоду удружење бораца наше општине посебну пажњу посветило је његовању традиција народно-ослободилачке борбе, што је и њен основни задатак, да, како је у свом излагању нагласио предсједник Општинског одбора СУБНОР Владимир Станишић, не би дозволили да велико дјело бораца НОБ, слобода и достојанствени живот грађана Југославије, буде заборављено. Борци су приликом државних празника полагали цвијеће на споменике и спомен обиљежја и бринули колико је то могуће о њиховом чувању и одржавању. То је рађено и када су у питању споменици у другим срединама а посвећени су палим борцима са подручја наше општине - Стражица код Пљеваља и Мрчевац код Тивта.

Четири нове
спомен - плоче

У овом периоду издали смо брошуру о споменицима НОБ на подручју општине са фотографијама и кратким описом, измјестили спомен плочу у манастиру Дуљево и подигли четири нова спомен обиљежја: спомен плочу у Новоселу на иницијативу мјесне организације СУБНОР Петровац и братства Грговића, спомен-плочу на кући Крста Васова Рафаиловића, скојевца стријељаног 1941. године, спомен-плочу код цркве у Медиговићима на мјесту гдје је 1941. године био договор о дизању устанка и спомен-плочу стријељаним родољубима на Куфину - рекао је Станишић и додао да су борци достојно обиљежили све државне празнике и празнике из НОБ: Дан ослобођења општине, Дан

борца, Тринаестојулски устанак, битку на Брајићима. Организовано је традиционално партизанско вече на Челобрду 12. јула, а сваке године борци и родбина погинулих бораца масовно су посједили Стражицу код Пљеваља 1. децембра.

Борци наше општине су успјешно сарађивали са борацким организацијама Херцег-Новог, Котора, Цетиња, па и Бара, и у оквиру тога организовали више заједничких скупова: сусрети омладине и бораца поводом Дана побједе, Дана борца и 13. јула, нарочито поводом 60 година од устанка 1941. године.

Током читавог овог периода удружење бораца наше општине имало је изванредну сарадњу са Савезним одбором СУБНОР, што није случај са Републичким одбором СУБНОР.

Жртве за заједнички
државу

Послије сукоба у ДПС прије четири године стално смо од Републичког одбора СУБНОР добијали директивна писма да се не стављамо ни на једну страну, јер ми смо ванстраначка организација, а нарочито не на страну ретроградних снага - рекао је Владимир Станишић истичући да су из Републичког руководства борацке организације сугерисали да су ретроградне све пројугословенске снаге. - Тачно је да смо ми ванстраначка организација, али није истина да смо аполитична и да смијемо мирно гледати шта се ради од ове наше заједничке отаџбине Савезне Републике Југославије. Не можемо и не смијемо јер нас на то упозоравају преко 250 палих бораца, најбољих синова и кћери ове општине, који су у ту заједничку државу уградили своје животе. У ту нашу заједничку државу своје животе уградили су и наши преци у ранијим ослободилачким ратовима 1912-1918. године. Њихови идеали нису били само слободна и

независна Црна Гора већ слободна и независна држава Југославија. И то су доказали и у првом и другом свјетском рату, и у овом последњем рату. Зар није маса наших очева и дјевова напуштала америчке рудокопе и цариградске каменоломе и, без војног позива, о свом брашњенику, прелазила океане да стане на браник отаџбине, на Солунски фронт, да се бори за Југославију. Зар нису и наши борци НОР гинули и посијали своје кости од Ђевџелије до Марибора. Зар је то била борба за Црну Гору. Зар је Брегалница и Кајмакчалан у Црној Гори. Зар су Сутјеска, Ливно, Купрес, Срем и Трст у Црној Гори. Ето, због тога је наша организација, као и организације у већини општина у Црној Гори стала на страну тих, како их они назваше, ретроградних снага.

Изборна скупштина је закључила да је рад Републичког одбора СУБНОР у протеклом периоду био на штету уједињавања бораца и борацких организација и једногласно усвојио захтјев да предсједник и секретар РО СУБНОР, Бошко - Буба Головић и др Иво Кустудија, поднесу оставке.

За предсједника Општинског одбора СУБНОР једногласно је изабран Владимир Станишић, који је досад обављао ту дужност, а за члана Републичког одбора СУБНОР Ева Митровић, носилац Партизанске споменице 1941. За делегата на конгрес СУБНОР Црне Горе изабран је Владимир Станишић а на основу предлога из свих мјесних одбора за предсједника Републичког одбора СУБНОР једногласно је предложен проф. др Мило Марковић. Донесени су закључци о даљем раду Општинског одбора СУБНОР на постављању нових спомен обиљежја, обнављању и чувању постојећих споменика и обиљежја НОР.

В. М. С.

НЕМАМ ЧИМЕ ДА ЈЕ НАПУНИМ ПА
САМ СЕ ЈА СМЈЕСТИО ОВОГ МЈЕСЕЦА...

ОБАВЈЕШТЕЊЕ ИЗ „ТЕЛЕКОМА“

Телеком центар у Будви обавјештава претплатнике - физичка лица - да ће се убудуће искључење телефонских претплатника који није су измирили телефонске рачуне вршити на следећи начин: сваког 15. у мјесецу ће се вршити искључење одлазних позива телефонских претплатника који нијесу измирили рачуне за претходни мјесец - за дуг старији од једног мјесеца, након два мјесеца од дана претходног искључења слиједи ис-

кључење и долазних позива, а у исто вријеме се шаље и опомена. По истеку рока од једног мјесеца од слања опомене слиједи угушење и демонтажа. Демонтирају бројеви који су угушени: након унапред заосталог дуга и судских трошкова, у року од мјесец дана од дана угушења, дужни су да уплате и таксу за поновно укључење од 23 марке, а уколико се дуг измири послје наведеног времена, претплатници плаћају укупан

дуг, судске трошкове и таксу за поновно прикључење од 147 марака. Према информацији из будванског ТК центра, у октобру су одлазни позиви укинута за 2327 корисника - физичких лица, док је број правних лица којима су укинута одлазни позиви 137.

Укупан дуг према будванском Телеком центру тада је износио 1.070.376 марака. Физичка лица су дуговала 331.505 марака, а правна 738.871 марку.

ПОЛАГАЊЕМ ВИЈЕНЦА ОБИЉЕЖЕНА 83. ГОДИШЊИЦА ОСЛОБОЂЕЊА БУДВЕ

ЗАХВАЛНОСТ ОСЛОБОДИОЦИМА

У организацији Српске народне странке 8. новембра је на спомен-плочу изнад улаза у Стари град положен вијенац у знак пажње и поштовања на тај историјски датум 1918. године када је Будва ослобођена окупације. Скромној свечаности присуствовали су бројни грађани, чланови и симпатизери Социјалистичке народне партије,

Народне странке и Српске народне странке.

Ово није страначка активност него само дуг и обавеза захвалног народа, како и пише на ленти, према херојској српској војсци која је на Митровдан 1918. године донијела у овај крај више вјекова чекању слободу - рекао је тим поводом Лука Баљевић, предсједник Општинског одбора Српске народне

странке, додајући да се ове као и ранијих година овај датум скромно обиљежава, али да његов значај обавезује да се потрудимо да се већ од наредне године организованије и масовније обиљежава вамо дан када је 1918. године овај крај дочекао слободу и ујединио се у државу матичног, српског народа.

В. М. С.

Актуелности

УЗБУНА У ПЕТРОВЦУ И ОКОЛНИМ СЕЛИМА

ДЕПЕНИЈА „ЕМИТУЈЕ“
- КАРЦИНОМ!

Депенија смећа, која се налази недалеко од Новосеља, села уз магистрални пут који води од Петровца ка Подгорици, изазвала је праву узбуну у Петровцу. И околним селима. Разлог: отровни ваздух, али и несагорено смеће које стиже у море убија људе. Такође струје и рибе у мору, биљни и животињски свијет на копну.

Мјештани, готово хиљаду њих, петицијом траже да се хитно заустави даље одлагање смећа на ову локацију. Уколико се не усили њихов захтјев, они ће сами спријечити камионе будванских комуналаца да то убудуће чине.

Недавно су се на скупу мјештана у Петровцу, поводом овог проблема, чули готово невјероватни подаци. У последњих пет година у свакој од седам кућа у селу Пријеворац,

које се налази између Петровца и Буљарице, испод поменуте депеније, умро је по један члан фамилије од - карцинома. Двоје још тренутно болују од опаке болести.

Извјесно је, сасвим, да стални дим који годинама "покрива" ово подручје, а потиче од спаљивања смећа на депенији код Новосеља, трује људе, истакао је др Војислав Франићевић, познати љекар из Петровца, страствени ловац, који добро познаје терен. И људе на њему. - У том диму који представља стални "омо-тач" овог и других села налазе се опасне супстанце. Тако је ова депенија не само најружнија слика Црногорског приморја, него, нажалост и - најужаснија.

Поред људи, затровано је и воће и поврће у њиховим баштама. Отрови с депеније увелико стижу и

у - море. Депенија је, на-име, загадила корито рје-чице Слатаве која одводи отрове до плаже у Буљарици.

Већ годинама на дијелу гдје ова ријека доноси отрове нема рибе, наглашава др Франичевић. - Прије постављања депеније, односно прије него што је она "порасла" рибе је било итекако, што значи да су отровне супстанце које стижу с ње, разлог помора рибе.

Мјештани Петровца, Буљарице и села атара Крушевица истичу да већ "што апелују на надлежне у будванској општини, такође и у Републици, да се депенија уклони. Но, бар до сада, сви захтјеви су остали без - резултата.

Овога пута смо одлучили у намјери да спријечимо даље тровање и наше и наше дјеце, категоричан је Душан Ђуковић угоститељ из Петровца. - Пошто се надлежни оглушавају о наше захтјеве ми ћемо сами спријечити даљи истовар смећа.

Слично наговјештавају и Гојко Франовић из Петровца, Миленко Медиговић из Буљарице и други. Чекања више нема, јер су угрожени животи људи.

Велика депенија код Новосеља формирана је прије три деценије. И то, по свој прилици, дивље. Републички еколошки инспектор Весна Зарубица, наводи да одлагање смећа на овој локацији није предвиђено ни просторним ни генералним планом општине Будва. Посебна је невоља, по њеним ријечима, у томе што се смеће спаљује и што затровани дим стално покрива простор од брда изнад Петровца ка мору. Доста несагореног смећа воденим бујицама стиже на обалу.

С друге стране општина Будва, као и сусједне комуне, нијесу на квалитетан начин ријешиле питање одлагања смећа. О томе се само годинама прича док "еколошке бомбе" на више локација уз обалу све озбиљније пријете.

С. Ш. Г.

ТРАГОМ ВИЈЕСТИ: ТРИ ВЕЛИКА ПРОЈЕКТА ЗА ПОВЕЋАЊЕ РИБЉЕГ ФОНДА
У ЈУЖНОМ ЈАДРАНУУ КАВЕЗИМА
- ХИЉАДЕ
ТОНА

У водама Јужног Јадрана убудуће ће увелико "становати" и најпознатија рјечна риба - пастрмка! Поред ње уз нашу обалу итекако ће се гајити и јестиве шкољке, ракови и лососи.

Хиљаде тона ових изузетно квалитетних врста гарантују три велика пројекта на којима управо ради Институт за биологију мора из Котора. И то са провјереним страним партнерима.

ПОМОЋ

Занимљиво је истаћи да сарадња са страним партнерима не подра-зумијева готово никакве обавезе с наше стране. Норвежани, Италијани и Кинези су пружили стручну помоћ, пружаће је и даље, помогли су додјелом опреме, а о њиховом трошку ће бити организовани курсеви за обуку узгајивача.

Пројекат са Удружењем марикултураиста (узгајивача шкољки и риба) из Трста је већ добио кретан облик, каже др Сретен Мандић, директор Института за биологију мора у Котору. - Италијани су нам поклонили опрему и већ смо у Бокоторском заливу, непосредно уз зграду нашег Института почели узгој јестивих шкољки, дагњи, познатијих у народу као мушље.

Заједно с италијанским партнерном ускоро ће бити организован курс за обуку узгајивача шкољки, који ће након његовог завршетка са сертификатима бити упућени у Министарство пољопривреде

Црне Горе и ЈП "Морско добро" с предлозима да им се додијеле концесије на дјелове обале, као и да им се одобре кредити.

Узгојем шкољки се на подручју Боке сада бави седам-осам људи, наглашава др Мандић. - Када обучимо већи број заинтересованих који ће кренути у узгој, годишње ће се с нашег подручја тржишту испоручивати на стотине ватона дагњи. Касније ћемо прићи узгоју јадранске каменце.

Заједно с норвешком фирмом "Аква форск" Которани припремају кавези узгој пастрмки и лососа. Норвешка фирма, која је како каже наш саговорник "првак свијета" у том послу, недавно је у овај посао упутила двојицу експерата Института у Котору, који су боравили у Норвешкој. За кратко вријеме почеће и конкретни послови.

Уступили су нам два кавеза са комплетном опремом које ћемо инсталирати у мјесту Стрп. Набавили смо млађ домаће пастрмке, тежине 100 грама, која ће већ у јулу достизати тежину од килограм и по. Такође смо набавили и храну из Данске. На овом подручју долази до мијешања слатке и слане воде што погодује

овој врсти чије је месо ве-ома укусно. Такође ускоро почињемо и узгој лососа на локалитету у Морињу.

РИЈЕКЕ

Которски Институт је обновио сарадњу са Центром за мултидисциплинарне студије Београдског универзитета. Заједнички пројекат аквакултуре на ријекама већ је дао резултате. Послије успешних лабораторијских истраживања у Дринским слив је пуштена млађ аутохтоних врста: пастрмке поточаре, главатице и липљана. Око 10.000 комада.

Циљ нам је да елиминисамо калифорнијску пастрмку и друге мање квалитетне врсте, чије месо није приближно није равно домаћим врстама. Сличан подухват извешћемо и када је у питању Јадрански слив. Циљ је, наравно, обогатавање рибљег фонда, рекао нам је професор Жељко Вучинић из поменутог Центра у Београду.

Рачунамо да ће се за коју годину одавде на тржиште испоручивати око 20.000 тона пастрмки и лососа годишње, каже Мандић.

Одличан посао је направљен и са Кинезима. Заједно са Институтом за биологију мора из града Ђиндао на Жutom мору, биће формирано узгајалиште ракова (гамбора) на локацији некадашње солане код Тивта. У првој фази биће "заузет" простор од 30 хектара, а планирано је да се гамбори узгајају на цијелих стотину хектара. У посао је укључена и Холдинг компанија "Меркур" из Будве.

Земљани радови почињу на прољеће, а убрзо слиједи и узгој. Посао је веома уносан: с једног хектара добијаће се око шест тона гамбора годишње. Све врсте шкољки, ракова и риба које ће се узгајати на овом подручју су итекако интересантне, тражене на тржишту, тако да за пласман неће бити никаквих потешкоћа. С друге стране итекако ће бити обогатаена туристичка понуда овог региона, рекао нам је др Сретен Мандић. С. Ш. ГРЕГОВИЋ

ВАЈА, НЕ ЗНАМ ЈЕ Ј' ОВА
КАНТА ОД ПРОШЛОГ ИЛИ ОВОГ ЛЪБЕТА?

СОЦИЈАЛНИ РАДНИЦИ И РЕФОРМА

У Гранд хотелу "Авала" у Будви 29, 30. и 31. октобра одржана је Конференција под називом "Социјални радници и реформа". Конференцију су организовали Министарство рада и социјалног старства, Друштво социјалних радника Републике Црне Горе под по-

кровитељством канцеларије Уницефа у Подгорици. Било је десет еминентних предавача из земље и иностранства, као и 101 пријављени учесник из свих 14 центара за социјални рад у РЦГ, дома за пензионере и друга стара лица "Грабовац" у Рисну, дјечјег дома

"Младост" у Бијелој, Завода за школовање и професионалну рехабилитацију инвалидне дјеце и омладине, Специјалног завода за дјecu и омладину, Завода за васпитање и образовање дјеце и омладине, центра "1. јун", сви са сједиштем у Подгорици.

КАДА МОЖЕТЕ ОБАВИТИ
СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Љекари специјалисти у Дому здравља у Будви одржавају према следећем распореду: хирург долази сваког другог понедељка у мјесецу од 12 часова, а ортопед прве и треће суботе у мјесецу од 10 часова. Уролог врши прегледе сваке друге

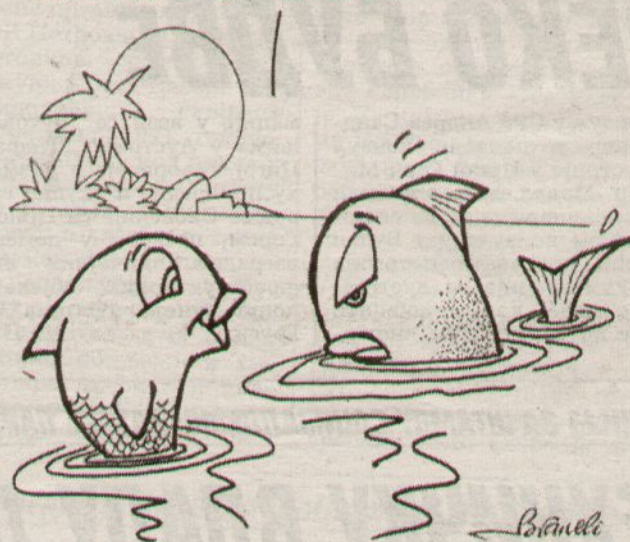
четврте суботе у мјесецу од 12 сати. Сваке друге сриједи у мјесецу, у Дому здравља у Будви прегледа врши дерматолог од 16 часова, оториноларинголог ординира задњег петка у мјесецу од 9, а очни лекар сваке друге сриједи у мјесецу

од 13 часова и 30 минута.

Првог и трећег уторка у мјесецу у Дому здравља у Будви издаје лекарска увјерења потребна за издавање или продужење возачке дозволе и издавање оружног листа.

Д.

ДОБРО СМО ПРОШЛЕ ОВОГ
ЛЪБЕТА: НИЈЕ ИМАО КО ДА
НАС ПЛАТИ ЗА ВЕЧЕРУ...

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА У БУДВИ

О ПОЗИТИВНОЈ
ДИСКРИМИНАЦИЈИ СЛИЈЕПИХ

Међународна конференција о позитивној дискриминацији слијепих у правним прописима у Црној Гори назив је тродневног скупа који је крајем октобра одржан у Гранд хотелу "Авала" у Будви и који је окупио четрдесетак учесника из свих република бивше Југославије као и Алба-

није. Брига о слијепим лицима је обавеза државе Црне Горе, као социјалне државе, истакнуто је на овом скупу.

У току су припреме за отварање посебне библиотеке за слијепе у Подгорици, одакле ће се моћи позајмити књиге.

У Црној Гори, међутим, не постоје инвалидска предузећа која би се бавила оспособљавањем и запошљавањем инвалидних лица нити постоји законска регулатива којом би се регулисао проблем рада инвалидских предузећа.

Д.Ц.

Буду и догађаји

НА БРАЈИЋИМА ОСВЕШТАНА ОБНОВЉЕНА ЦРКВА СВЕТОГ ДИМИТРИЈА

НОВИ СЈАЈ СТАРОГ ХРАМА БРАЈИЋИ СЕ ВРАЋАЈУ

● Вишевековна духовност Брајића, завичаја Илариона, првог управитеља манастира Хиландар и једног од првих епископа на Превлаци ● Бројна искушења сјајног храма - свако стицање ирашило је васкрсавање ● Заслугом сложних Брајића Свети Димитрије постојао њихово духовно средиште у новом руху

Послије вишегодишње обнове на Брајићима је 10. новембра освештана црква Светог Димитрија. У присуству великог броја грађана и вјерника из Брајића и околних мјеста свету архијерејску литургију служио је Његово Високопреосвештенство митрополит црногорско-приморски, зетско-брдски и скендеријски и егзарх пећког трона Амфилохије. У својој бесједи он је подсетио и на вишевековну духовност овог краја наводећи да је по предању преко Брајића на путу за Свету Гору прошао и Свети Сава са својом пратњом. Он је тада са собом повео и једно чобанче са Брајића, из братства Шишовића, касније једног од својих најбољих ученика, првог управитеља манастира Хиландар и једног од првих епископа Зетске епископије на Превлаци - Илариона. Овај храм је у прошлости одолијевао разним искушењима, било је и вријеме када су га и Брајићи заборавили, заборавили прошлост својих предака, али ево, истакао је митрополит Амфилохије, овај храм поново васкрсава обновљен у душама свих Брајића.

Свету архијерејску литургију служио је митрополит Амфилохије

Духовно средиште свих Брајића засијало новим сјајем

Црква Светог Димитрија на Брајићима саграђена је, по предању, 1340. године у вријеме цара Душана и у својој дугој историји имала је много значајних тренутака. Почетком 19. вијека, 1868. године, Французи су поплаћили и Брајиће и овај свети храм. Брајићи су га обновили, а он је поново оштећен у Бокељском устанку 1869. године. На

мјесту те цркве од 1871. до 1875. године саграђена је већа, по габариту једна од највећих цркава у Црној Гори. Послије пораза у бици на Брајићима, 18. јула 1941. године, цркву су спалили Италијани. Касније ју је, 1966. године, обновио протојереј Мило Божовић, и тиме омогућио минималне услове за службу у њој. Но, послје тога, успједило је још једно

велико искушење овог храма - Свети Димитрије је тешко оштећен у катастрофалном земљотресу 1979. године.

Обнова је почела 1986. године, завршени су груби грађевински радови, зидови и дио крова, а интензивни радови на обнови почели су средином деведесетих година (1993.) формирањем Одбора за очување историјских и традиционалних вриједности племена Брајићи. С благословом митрополита Амфилохија Брајићи из овог краја и Брајићи широм наше земље и из иностранства дали су велики допринос да се овај храм обнови и уреди како му и приличи. Говорећи о том великом доприносу својих племеника и дародаваца члан Одбора др Саво Иванчевић је истакао да су они сви заслужни што је црква Светог Димитрија засијала новим сјајем и да је сада духовно средиште свих Брајића.

В. М. СТАНИШИЋ

ИЗ РЕПОРТЕРСКЕ БИЉЕЖНИЦЕ

Јесење магле, стигле. На вријеме или прије њега, јаво ће га знати, тек кроз Брајиће се споро вози. Тишина готово глува, иако село живи. И има намјеру да - живе. Послије лјетних гужви када су увелико стизали Брајићи који живе махом у Војводини и другим мјестима, па и ван граница земље, успједили су пољски радови: прикупљано је сијено, вађен кромпир, дјелимично обран купус. Пекла се и ракија, вадило вино.

- Сада ћемо до прољећа мировати, мало при кући, мало шетати до Будве и других мјеста у посјете разне - каже Томо М. Мартиновић који највећи дио времена проводи овдје. - Брајићи се, истина, враћају својим њивама, мада не можда онако колико би требало. Ипак, бољи дани се називу.

Један од оних млађих, који се вратио имању је Зоран Јованов Иванчевић. Живи у Будви, али је готово свакодневно у селу. Обновио је лијепо очеву кућу, засадио око ње цео воћњак. А онда стигао и на имање испод засеока Угљешаићи. До јуче необрађене ливаде, модри се од купуса.

- Имаћу ове године око 800 килограма и дио ћу укисјелити - смјешка се Зоран. - Ангажовао сам раднике који спавају у кући коју

вајде од посла, па се сада бави сточарством. Ангажована је цијела породица, посла има итекако.

- Биће ваљда и користи - прича Мило док пред нас износи изванредан млади сир. - Тешко је обезбиједити хљеб овдје, треба заиста добро се знојити по дио цан. Но, вјерујем да ће ићи: имам сталне муштерије и за сир и за млијеко и месо. Када би још било мало помоћи од државе, лакше би било.

И они који живе стално у Будви, често су на својим имањима. Све је мање ливада под коровом, земља даје када се око ње ради.

Брајићи су последњих година битно измијенили свој лик. Изграђено је на десетине нових кућа. Подизали су их мјештани, још више викендаши. Опет најчешће Брајићи који су масовно колонизирали у Војводину послје оба свјетска рата. Долазе током жарких лјетних дана, понекад и зими. И они који нису обновили старе куће и други који овдје имају своја имања, намјеравају да дограђују и граде. Све је више и оних који немају везе с овим селом, а који желе да овдје купе плац ради изградње викендица. Брајићи, који су удаљени од Будве свега петнаестак километара, и који су не та-

Развојем туризма на Будванској - ривијери свакако ће бити обухваћено и наше село, које је својеврсни видиковац и изузетно мјесто за одмор. Што да не и туристи ће овдје спавати, до мора није далеко. Но, зато је потребно мало више труда и мјештана и општине и републике. Вјерујем да ће разни улагачи капитала наћи интерес за улагања баш овдје.

Последњих година Брајићи су и стјецалиште - паравлајдера. Момци из разних крајева, које овај спорт све више интересује, одавде са својим летицима крећу ка Бечићкој плажи. Атрактивни летачи изазивају пажњу туриста, како оних који овуда пролазе и застају да посматрају те призоре, тако и оних на плажама Будве. Протеклог лета су већ долазили менаџери који имају намјеру да граде паравлајдинг стазе, али и друге објекте за развој овог спорта. А све то подразумијева нови живот Брајића.

- Затајили смо, међутим, када је у питању тврђава Космач, тај јединствени фортификациони објекат из доба Аустроугарске, испред којег пуца јединствен поглед на већи дио обале наглашава Томо Митров Мартиновић, који веома добро познаје прошлост Брајића, али који итекако сагледава

ВЕЛИКИ ПОСАО И - ПОМОЋ

Одбор за очување историјских и традиционалних вриједности племена Брајића, одмах по свом формирању, организовао је радове на поправци куполе и изради цијелокупног бакарног крова.

- Урађен је изузетно вриједни иконостас, затим сав ентеријер, набавили смо полијелеј чоју из Солуна, таква једино постоји још у Пећкој патријарши. Сви радови којима је руководио Боро Анђелић, изведени су висококвалитетно

под надзором Драгана Живића - каже члан одбора Владо Дапчевић и истиче да су радови дуго трајали, али то је било неизбежно да би се постигао жељени квалитет.

Дапчевић посебно истиче велики допринос дародаваца, како из Брајића одавде и са свих страна који су о овој акцији били јединствени, тако и бројних других из Будве, Маина, Паштровића, па им Одбор и овим путем изражава велику захвалност.

ОБИЉЕЖЕН ЗАВРШЕТАК ОБНОВЕ ДИЈЕЛА МАНАСТИРА СТАЊЕВИЋИ

ОСВЕШТАНА ЗВОНА И КРСТОВИ

● Звона у Подловћенском храму ојасила се први пут после 162 године, а свету архијерејску литургију у цркви Св. Тројице служио митрополит Амфилохије

Први пут после 1839. године, када је продат Аустрији која га је претворила у војно утврђење, у недељу 18. новембра ојасила су се звона са манастира Свете Тројице у Стањевићима. Нови звоник и два златна крста освештао је Његово Високопреосвештенство митрополит црногорско-приморски Амфилохије који је том приликом служио свету архијерејску литургију уз саслужење

настојатеља манастира Стањевићима игумана Димитрија и настојатеља манастира Дуљево Саве.

Настанак овог подловћенског манастира везује се за вријеме Стефана Лазаревића и његовог наследника Ђурђа Бранковића. Имао је значајну улогу у историји и стварању црногорске државе, представљајући дуго вјену другу престоницу, посебно у вријеме владике Петра I. На Стањевићима је

1798. године донијет и први дио првог црногорског законика. Манастир Стањевићи је тешко оштећен у бокељском устанку 1869. године и дуго је био у рушевинама - све до 1995. године када је изграђен пут до манастира и почела његова обнова.

Освештавању дијела обновљеног манастира Стањевићи присуствовао је велики број вјерника и грађана из Будве и околних мјеста.

В.М.С.

Зуб времена чини своје: Тврђава Космач

сам обновио. Купус овдашњи је чувен надалеко и мислим да се нећу показати. Имам и друге планове када је у питању пољопривреда, набавио сам и нешто механизације. Не мислим на зараду: овдје се изванредно осјећам, долазим с породицом, срећан сам када видим обрађене ливаде.

Својој кући и имању вратио се и Мило Дапчевић. Годинама је радио у Будви, није било ни разумијевања ни

ко давно били далеко од мора, повезани су с обалом изванредним магистралним путем. И до Цетиња има свега петнаестак километара.

- Извјесно је да Брајићи имају перспективу - каже нам Владо Дапчевић, познати туристички радник у Будви, који је такође веома везан за родно село. - Рекао бих прије свега туристичку. Овдје већ има кафана које током лета солидно раде, биће и нових угоститељских објеката.

и будуће дане. - Било је идеја да се овдје отвори казино уз друге угоститељске садржаје, али и других. Свакако да Космач може бити адаптиран у изузетно атрактивни објекат, најбоље угоститељско-туристички. Но, док идеје стоје у разним фиокама, објекат пропада, зуб времена чини своје. Но, ваљда ћемо и овдје учинити нешто.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ
Фотографије:
Никола БРКАНОВИЋ

Људи и догађаји

МАЛО ПОЗНАТИ СТАНОВНИЦИ ОСТРВА СВЕТИ НИКОЛА

РЕЗЕРВАТ ЈЕЛЕНА И МУФЛОНА

● Почело је селидбом са Бриона Јелени се добро адаптирали на природне услове, а највећа опасност - кривољовци
● Ловци брину за што боље услове животова јелена, муфлона, зечева и фазана ● Однедавно на острву и јелен и муфлони из београдској зоолошкој врши

Прије више од 20 година на острву Свети Никола населили су се несвакидашњи становници - јелени и муфлони са Бриона. Велики заљубљеници у лов и љубитељи дивљачи, тадашњи руководиоци ловачког друштва „Приморје“ Лазар Борета и Јово Машов Лијешевевић сазнали су да се јелени и муфлони сале са Бриона и потрудили се да неколико парова јелена лопатара и један пар муфлона преселе наоко Будве. Циљ је био да се та племенита, и у Црној Гори ријетка дивљач, овдје размножи па да се послје из тог резервата пушта у ловишта. Но, касније околности нису баш погодиле остварити у тог циља.

Јелени лопатари су се одлично адаптирали и почела је њихова репродукција тако да их је у једном тренутку било 45 грла каже Љубо Марковић, председник ЛД „Приморје“ и додаје да је муфлоне задржала другачија судбина. Рачунало се да су оба муфлона угинула, али је касније током акције пребројавања дивљачи утврђено да је, ипак, мужјак преживео. Но, јелени и муфлони нису се морали само адаптирати на природне услове на острву Свети Никола. Ту битку у свом новом стани-

шту су добили, али много теже било је избјећи кривољовце. Несавјесни грађани нису заобишли ни нове становнике острва па се у једном тренутку број јелена лопатара смањено на само 15. Ловачко друштво је почело контролу, поднијето је више пријава Одјељењу безбједности Будва против НН починиоца, повећана брига за ову племениту дивљач, па је честим акцијама пребројавања установљено да се број јелена опет повећао, да их има око 30 и, што посебно радује, да има пуно младих јелена. Охрабрени тим резултатима у ЛД „Приморје“ одлучили су да повећају број јелена и муфлона.

У Југославији нема гдје да се набави женка муфлона па смо, знајући да у зоолошком врту у Београду постоји врло од 20 муфлона, одлучили да разговарамо са директором Вуком Бојовићем. Он је прихватио наш позив, дошао у Будву,

заједно смо обишли острво, и он је том приликом оцијенио да су овдје повољни услови за живот јелена и муфлона. Уједно је обећао да ће нам дати пар и по муфлона (двје женке и мужјака) способних за репродукцију сазнајемо од Марковића појединости о напорима да се повећа број дивљачи у овом резервату. У разговору са њим о појави дегенерације код јеленске дивљачи на острву, тј. појаве бијелих јелена лопатара албино услед дугогодишњег линијског парења, Бојовић нам је обећао и једног мужјака јелена лопатара, такође способног за репродукцију. Задовољни разговором и обећањем Вука Бојовића ми смо се организовали и крајем октобра транспортовали од Београда до Будве три муфлона и једног јелена и пустили их у резерват на острву Свети Никола. Једини услов који нам је поставио Бојовић, који је и вели-

ки љубитељ животиња, био је да јелени и муфлони на острву буду безбједни и заштићени од кривољоваца. Ми смо дали такву гаранцију и настојаћемо да дату ријеч и одржимо.

Јелени и муфлони на острву Свети Никола, иначе, имају довољно природне хране. Ловци су изградиле два водопoja па уз бројне природне извјесно је да за ову дивљач, као и зечева и фазана који су такође овдје насељени, на острву неће бити жеђи. У ловачком друштву „Приморје“ кажу да добро сарађују са др Ненадом Ђорђевићем, власником дијела острва. Његови радници, чак, хране дивљач на острву а гдје им је строго забрањено да узнемиравају јелене. Ловци ће покушати, ипак, да обезбједе одређене количине сијена за предстојећу зиму посредством Министарства за пољопривреду Владе РЦГ.

На крају, председник ЛД „Приморје“ Љубо Марковић, посебно је изразио захвалност Вуку Бојовићу, великом заљубљенику животиња и природе, који је изразио спремност да и даље помаже будванским ловцима у обогаћивању резервата на острву Свети Никола.

В.М. СТАНИШИЋ

СВЕ ЗА СПАС ЈЕЛЕНА

У ловачком друштву „Приморје“ не могу да схвате људе, несавјесне грађане, који буквално због мало меса убијају ову племениту дивљач. Став управе друштва, ка-

ко истиче Марковић, је да ће сваком ко убија јелена зато што нема новца да купи меса, ловци свакодневно куповати месо. Само да се не убијају јелени.

СУСРЕТИ

ЛИЈЕЧИ - РИЈЕЧИМА

Зову га амбасадор добре воље. Лијепог ријечју и осмијехом одбродова и мрзовољне, лијечи од болести данашњице, стресова, умора, апатије, депресије, „менаџерског синдрома“ и како све их не зову. Воли своју Андријевицу, али ите како и Будву у коју често долази, Црну Гору и све друге крајеве.

Није у питању никаква враџбина, не бајем, не гледам у шољу и не спремам чудотворне чајева - каже Видак Јукић (о њему је ријеч) који већ деценијама изучава сугестиологију, користећи достигнућа науке, старе и савремене. Учим људе да снагом воље побјеђују болест.

У његову кућу долазе млади и стари, из земље и из иностранства. Има и оних који оду разочарани јер очекују да их Видак прими у тамној собици са котлићем на средини у којему се „крч-

кају“ траве и други чудотворни напци. Када их он, међутим, дочека у радној соби претрпаној књигама, када чују да он вјерује само у психичка и физичка вјежбања не ријетко одлазе гунђајући - па то је књишка психологија. Наравно, већи је број оних који пажљиво саслушају и снагом воље - а то је једини лијек - побјеђују болести.

О сугестији, аутосугестији и хипнози, Видак много зна. Томе се одавно потпуно предао, обишао је свијет, слушао предавања најпознатијих стручњака из тих области. Онда почео и сам да држи предавања, паше, сними касете са „лијепог ријечја“ које слушају они - којима су оне потребне.

Професор психологије Велимир Филиповић, слушајући моја предавања поодавно још у Београду и Новом Саду, понудио је да буде рецензент за моје радове. И

други су ме подржавали, али ја нисам журио да много тога ставим на папир. Важно је да помажем људима, да резултата има. До сада сам, заиста, многим помогао.

Интересантно је како је Видак почео да се занима за парапсихологију и нарочито сугестиологију.

Имао сам шест година када су ме фашисти са још тридесетак недужних људи извели на стријељање. Захваљујући игри случаја остао сам жив, али су последице биле тешке. Пре- стао сам да говорим, а двије године касније су ми се одузеле и ноге. Био сам невјероватно упоран: поново сам проговорио, а онда и стао на ноге. Воља и тренинг побјеђују су болест која је дошла од превеликог шока. Од 1951. када су књиге стигле у моје руке, непрестано читам. А прве књиге биле су „Медицина Дивина“ од др Петра Станковића и „Тајне човјеч-

је душе“ од др Карла Мар- шиа.

Видак Јукић се радо и с носталгијом сјећа дана алтернативне медицине који су од 1987. годинама организовани у Будви. Током септембра у престоници нашег туризма, окупили су се истакнути доктори, али и други учени и обдарени људи. Постојале су различите, веома успешне школе за које су се ите како интересовали и домаћи и страни туристи. И наш домаћи свијет. Идеја је потекла од господина Светозара Маровића и „Будванска школа“ је трајала неколико година. Била је ите како на гласу, а помогла је и у продужењу туристичке сезоне. Учесници су стизали из земље и свијета, а онда су стигли рат и изолација.

Ваљало је размислити о њеном поновном активирању. Разлога за то је много - поручује Видак Јукић.

С. Ш. Г.

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

ЗЛОКОВИЋУ ПОВЈЕРЕЊЕ

Нови-стари директор Јадранског бродоградилшта у Бијелој је - Станко Злоковић.

Бирајући га поново за директора, Управни одбор овог предузећа је оцијенио да су његов досадашњи рад и његова визија будућег пословања гаранција свима, посебно оснивачима и власницима капитала, да ће пословање и будуће бити добро.

Јадранско бродоградилште биће лидер ремонта бродова у цијелој регији. Наша даља оријентација је израда челичних конструкција у погону који је привремено био затворен, а ускоро ћемо радити и мање бродове и јахте у челику, чиме напуштамо концепцију пластичних чамаца, рекао је новинарима Станко Злоковић, послје поновног избора за директора Јадранског бродоградилшта.

„ГРАН ПРИ“ - КИНЕЗИМА

У Бару је 3. новембра, пригодном свечаности на којој су додијељене награде и признања најбољима, завршен шести по реду интернационални ТВ фестивал „Бар 2001“. Највеће признање, „Гран при“ ове манифестације припало је програму „Желим да идем кући“ у продукцији централне кинеске телевизије. Најбољи продуцент, по оцјени међународног жирија, је Радио телевизија Србије, која је имала жанровски најразноврснију селекцију и веома квалитетне програме. Овој кући припала је и специјална награда за програм „Радоје“.

У категорији играног програма није додијељена „златна

маслина“. Сребрна је припала филму „Др Памирс“ Централне кинеске телевизије, а бронзана филму „Копиле“ у продукцији ОРТ из Русије.

Најуспјешнији редитељ је Кристина Хадицоландаус из Грчке за филм „Излет у Венецију“, а најбољи сценариста је Ненад Вујадиновић чији филм „О чему пси сањају“ је приказан у продукцији македонске телевизије. За најбољу глумицу проглашена је Ксенија Јовановић за улогу у драми „Сусједи“ РТС-а, а најбољи глумац је Ренато Позети који је играо у филму „Долина магле“ у продукцији РАИ УНО.

ПРОДАЈА ДВА БРОДА

Которска „Југооцеанија“, чије кормило никако да пронађе прави курс на узбуњеној свјетској поморској сцени, остаје без своја два најбоља брода. Ова компанија ће продати своје прекоокеанске „Грант маринер“ и „Пелиново“, тако да ће у њеној флоти остати само четири брода.

Одлуку о продаји донијела је Скупштина акционара которског бродара на својој ванредној сједници, одређујући да је то једини излаз из кризе. „Југооцеанија“, наиме, дугује енглеској „Лојд банци“ 9,3, а француској „Лион банци“ 6,3 милиона долара. Новцем од продаје два најбоља брода знатно ће се смањити главница дуга и тако ће бити омогућен какав-такав живот старе компаније која је у својој флоти имала 26 бродова прије распада СРЈ. У „Југооцеанији“ очекују да ће за „Грант маринер“ добити око 4,5, а за „Пелиново“ 3,6 милиона долара.

Припрема: С. Ш. Г.

ТРАГОМ ЈЕДНЕ НЕИСПРИЧАНЕ ПРИЧЕ

МИЛОРАДОВА
ВЕЛИКА
АКЦИЈА

Милорад Ђурашевић је сасвим обичан човјек. Скроман, не нарочито на причу спреман, вриједан. Разликује се, међутим, од својих вршњака јер је од њих знатно млађи. Има четрдесет и једну, а мало ко би рекао да је преваљало тридесету. Живи на Светом Стефану, воли бескрајно плава пространства и тврди да га море - подмлађује. При- то наглашава да је под водом провео тек нешто мање времена него на су- вом.

Милорада је, међутим, за новине одредило нешто сасвим друго. Један трагични догађај с краја прошлог лjeta, чије је би последице биле знатно теже да, управо, није било њега у близини. Трагом те неиспричане приче, потражили смо га недавно.

Сједио сам тог недељног поднева на светостефанској плажи, нешто није било посла. Приметио сам улазак брода „Шкорпион“ који је полако пристао на обалу. С њега су зачас искочили путници у главном дјелу, па сам схватио убрзо да се ради о некој екскурзији. Многи су узели педалине да се мало провозају, а отприлике послје једног часа, вратили су се на брод. Тек тада сам приметио да их је пуно. Много више него што би тај брод требало да прими путника. На небу је било сунца и облака, море помало узбуркано, таласи. Као да хоће да пре- влада југо. Нешто послје је два сата поподне брод је одмакао од обале.

Када се брод „Шкорпион“ са више од 140 путника, углавном ученика и наставника Основне школе „Петар Петровић Његош“ из Бања Луке, који су боравили на екскурзији у Бечићима, нашао на око 700 метара од обале, почео је да тоне. У непосредној близини налазио се у својој барци тринаестогодишњи Стефан, син Милорада Ђурашевића. Видијевши да се спрема зло, окренуо је ка обали и успаничен испричао оцу што се дешава.

Алармирао сам готово све који су се налазили на плажи да крену с педалинама и баркама ка мјесту несреће - наста- вља причу Милорад. - Улетио сам на брод „Весна“ на којем се налазио његов власник Кићо Вујичић и још неки људи и кренули смо ка броду „Шкорпион“. Сцена је била ужасна: врисак на све стране, у води дјеца, одрасли, око њих торбе, ранци плутају. Прво што сам приметио било је дијете, између двије и три године старо, које се давило. Послје сам сазнао да је то дијете неког Чеха, који се налазио на броду. Пошто сам га из- вучао на брод, чуо сам дозивања „Чико и ме-

не...“, „Ја не знам да пливам, помозите...“ По- бацали смо појасеве за спасавање са „Весне“, у то је пришао и брод „Галеб“ Веска Станишића. Вадиле смо дјецу из воде, и старије такође, али ишло је тешко: околу је била просута нафта из брода који се накривио прамцем, па су тијела клизала из руку. Прву „туру“ од десетак њих утоварили смо у барку Стефанову, а остали су се качили на педалине. Послје смо их пењали на бродове „Весна“ и „Галеб“. Све је то трајало око петнаестак мину- та. Онда сам се попео на брод и ја и рекао Стефану, којему је ите како помагао другар Миљан Кастратовић, да барком „прошета“ околу да види има ли још неког у води. Пошто никога није видео сви смо кренули ка пла- жи. Тек када смо приста- ли уз обалу чуо сам да нису сви на плажи, да нема неколико дјеце. Од- мах сам узео ронилачку опрему, такође и мој брат Миомир - Бућко и крену- ли смо ка мјесту несреће. На дубини од двадесетак метара нашли смо два тијела: дјевојчице и њене наставнице. Вратили смо се опет на обалу и чули да нема још троје дјеце. Пристигли су и припад- ници специјалне јединице МУП и опет смо сви за- ронили. Претраживали смо терен све до 11 часо- ва увече, када нам је речено да су дјеца прона- ђена у прамцу брода који је био под водом. Била су, жалост, мртва. Ка- ко су тамо доспјели не знам, али у претрпаном броду је то било могуће.

Милорад Ђурашевић каже да је у несрећи био ите како и среће. До превртања брода је до- шло близу обале, иначе би последице биле много теже. Поред малог Сте- фана и његовог друга Миљана, који су можда и највише помогли у спа- шавању више од стотину људи, истакли су се и го- сти који су били на пла- жи у Светом Стефану, Ратко Милинић и Душан Михајловић. Оно што, међутим, Милорад не ис- тиче у први план је њего- ва активност. Боље рећи његова организаторска способност која је дошла до пуног изражаја у тре- нуцима када многи људи, који такође желе да по- могу, притом и ризику- јући да им се и нешто ло- ше деси, губе присебно- ст. Милорад је тога дана био и храбар и присебан. Сјајно је руководио ак- цијом спасавања, и тако је избјегнута трагедија великих размјера. Нажа- лост, четворици ученика и њиховој наставници из бањалучке школе, није било могуће помоћи.

П. С. Трагедија у мору код Светог Стефана до- дила се 16. септембра.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

Зайиси

У МЕЂУВРЕМЕНУ

„РОГАЧИЋ“

Рогачић је била барка из-дужене прамчане статве, повијена према средини барке, што је напустило рогу и тако јој оста име. То и не би баш значило нешто посебно да рогачић није била барка посебно „гушта“, воље. То је био тип гуца и крма, као прова, заострена, за клизање кроз воду. Брзина барке је била најзначајнија предност, па је често мазана лојем по дну, да клизи. У то вријеме су барке биле значајне као „рибарице“, за улов сарделе, веома значајних за прехрану, због великог улова и јефтиноће. Како је то био једини превоз, сем на коњу, барке су биле велике драгоцености. Добијале су звучна и поетична имена. „Вила равијола“, на пр, било је име једне. Те велике барке су имале по три пара весала и још париће, односно на великом веслу бие веслао по један веслач јаке грађе, а на два мала весла - парића један веслач. При изласку из порта ове велике парке, са снажним посадама, огледале су се у брзини барки и снази посада. То су пратили бројни суграђани као најатрактивнији дневни догађај.

Рогачић је био власништво Пера Мата. Матова по оцу, али су Будвани и то скраћивали из њима знане особености. Перио је имао неразводног друга Бела Бака, најведрији и најдужовитији Будванина. Било је задовољство срести се са њим, па и случајно и не би изостала шала, напомене са много духа, провокација, све у циљу смијеха и ведрине. Зрачило је само њему могућом ведрином, заразно и општеприхваћено, као институција духа. Правио је ости за „гађање“ рибе. Лаке, широке и са доста танких зубаца, за гађање у лету, што ће рећи на површини: бранчина, скакви, лица... Иначе су прављене ости за „шпрео“, камњар у коме се риба скрива, па да издрже ударе о камење. Бела је тврдио да он то ради најбоље и посебном техником, за друге недокучивом. Он је то истински настојао јер су ости биле опште задовољство. Може се рећи да је ипак Нико Шуљак, истина много млађи, и касније, био најбољи. Колико је Бела био мајстор за прав-

вљење самих остију, Нико је правио лакшу и виткију ланцу, дугу дрвену, а затим је правио и од бамбуса, дршку.

Риба се пржила на граде-ле, уз пјесму и вино. Пјевало се доста и соло и у клапама које најчешће нијесу биле организоване, него од случајног скупа, са много шала из згода домаћег живљења. Бела је био син Мађара и Будванке која, након одласка Аустроугарске са ових простора, није хтјела отићи са супругом у, за њу, незнан свијет. Будва јој је била сав жељени свијет и то је пренијела на сина. Исто су осјећали и многи други јер је Будва била пријатељство од многих зала у миран живот, и ведар. Зими би Бела ишао у Београд или Ријеку, гдје је као металац лако налазио запошљење, а лети Будву не би замијенио ни за што. Тако је било све до доласка „Ловћен филма“, што је одговарало његовом духу.

Професионални хумористи и Бела, било је посебно узбудљиво и увијек у корист Беле, а ми уз њега, па је био и јачи на свом терену. У Београду, Сплиту, такође је био на свом терену. Он је тамо радио и у студентским и радничким демонстрацијама учествовао, чиме се дичио. Женски свијет га је опчињавао и обратно. Пјевао је изузетно. Био је страствен ловац и на шумску дивљач и једног раног јутра, при кретању у лов, пао је са степеница у свом двористику и настрадао на каменом плочнику.

И Перио Мато је био интересантна „фигура“, како би рекли за личност. Био је син угоститеља и страственог риболовца. Мато је уловио највећу хоботницу икада уловљену на овим просторима, рекоше свих 11 кг. Имао је Перио и успјешну радну и спортску каријеру, али је животно дјело Пера Мата - „рогачић“ Барка је имала и једра и на њима била брза.

У ратно доба 1943. године, већ капитулирала Италија, а глад притисла. Око града њемачке јединице и безброј стража и патрола. Италијански фашисти црне кошуље, четници. Само би луд човек кренуо у толику невољу, а и кад си миран они не дају мира. Кад се

баш мора, као задња ура, онда се иде. Тако Бела и Перио, неразводни другови, ријеше да „рогачићем“ крену за Бар, па што Бог и срећа дају. Нешто робе и пенцета за обућу, спреме у једну врећу и одједре у сами Бар не слутећи, а прибојавајући се, зла. И тако доједре и вежу барку и старим таксијем одвезу се у Стари Бар. Успјешно замијене робу за жито, тада се тако звао кукуруз, па крену ка таксију, незане марке и времена. Боја је већ, под патином времена, изгубила сваки облик и налик је. Али незамјениљиво чудо технике и брзине. Чекао се ред и број одласака и долазака. Бела огладио и ријешо да једе. Перио гладан, али не може ништа на лој. Бела руча и кад стиже до таксија примјети да му нема пара. Врати се у кафану и пита власника за своје паре. Газда га поучи: „Што си изгубио не тражи, а што си нашао не кажи“. Схвати шаливи Бела да има и скупих шала, па се дрмусајући по макарду, вратише на обалу. Ту их пресретне њемачка патрола и приведе у команду. Наредом да се јављају сваки сат, што није ништа добро слутило. У лучком граду подну Волујде, као да је дошао крај сваког путовања. Домишљати Бела се сјети задње шансе: Бискуп у Бару. Стигну, пољубе руку и завапе за помоћ. Бискуп пита кога знају из Будве. Они набрајају све католичке породице и које би бискуп морао знати. Он утврди да су из Будве и са њима оде у команду. Њемци бијесни их испују и отјерају. Врате се најбрже до барке, а испред везе барака пуна брашна. Врата отворена, а позади се сунчају црнокошуљаци. Ко да одоли искушењу. Бела зграби једну врећу и убаци је у барку, па најбрже одвежу коноп и завеслају ка Будви. Е вјетар је био у супротном правцу и преостало је дуго веслање по жито и брашно су били погонска снага, само да се опет што не догоди.

„Рогачић“ је нестао у вишору рата. Саграђена је имитација.

Петар БАНОВИЋ

ШЕТАЛИШТЕ

Сви приморски градови имају шеталишта. Након напорног дана, ведар дух јужњака мора у шетњу, да се види зор младости, озбиљни и старији, старице са багулиницама - штаповима, ђеперне жене и дјеца. Свако има своје партнере. Шета се и у паровима и у групама. Мимоилазе се, загледају и поздрављају, питају и додају. Послије се сабирају утисци и хакула до сљедећег предвечерја. Ту уз шеталиште су и локалитети, кафане са баштама, пуне. Кад дневна свјетлост постане сумрак, већ је и корзо испражњено. Мало их још шета, док и њима постане јасно да је шетња стигла до последњег ђира. Кад је стигла електрика и улична расвјета, корзо је продужено до каснијих сати, а и касније је почињао.

Шеталиште Будве је њена културна традиција. У доба аустроугарске окупације шеталиште је било на дијелу риве, од бе-

дема до врха мула, чији један дио покрива бивша лучка капетанија.

Друго је из Краљевине Југославије, од Бријега од Будве, па до Веље воде и мостића на Рјечици, којом се Будванско поље излива у море. Тај зид, звани бријег од Будве, није био нека заштита од огромних таласа, који су се ваљали, високи као планине, и преплављивали би сав простор од хотела „Авале“ до риве, која би плимала и попливала приземни простор града. То је и вријеме старог хотела „Авала“, „Будве“ и „Могрена“. Уз бедем града је била зелена пијаца, такође под водом, а на њеном крају према „Могрену“ и дрворед великих мурава. У вријеме савријевања по њима су видели гроздови дјеча. Ова поплава није имала утицаја на квалитет питке воде у бистеријернама-бунарима широм Будве.

Шеталиште је продужено старим путем према Бару

и Цетињу, до под Завалом, укључује се у ново шеталиште обалом плажа до Рафаиловића. Њиме пролазе и туристички возићи, дугим ривијером Будве.

Са обадвје стране шеталишта, читавом дужином, привремени објекти, који се годинама настављају, за „туристичку“ понуду, са буљвака Подгорице, Бугарске... Сиромашна паланка унутрашњост савсим преузела идеју понуде мора. Обесмишљена је традиција туризма и припадност Медитерану. Овај пионирски потхват је „Јадранског сајма“, који је простор излагања покрио буљваком. Сви задовољни, баш као да тако и треба. А по истеку сезоне тек се види склоп кућерака од грађевинске арматурне мреже, када шатре буду раскривене. Асоцира на филм: „Плаци, вољена земљо“. Но и када би и била понуда боља, гости су нам адекватни понуди. Бољи гости су у најви!

П. БАНОВИЋ

Јужном страном
дана

ишце:
САВО ТРЕТОВИЋ

СУРОВА СТВАРНОСТ
И СИРОТА ИЛУЗИЈА

1. Други пут сам у новинарском жирију. Овога октобра у савезном, та југословенска организација се још држи, а докле ће... Љиљана Копривица, фина дама из некадашњег Радио Титограда, која председава, смијеш се, онако озбиљна погледа: нису, ваљда ово последња признања која дајемо? СНЈ је старији од мене годину дана, издржаће, мислим. Посао, иначе лак: кандидати за наград у којој се даје за животно дјело, наметнули се, веома. Мирослав Стојановић, сјајни спољнополитички коментатор „Политике“, прошао све фазе у новинарству, перо га још добро служи. Михаило Рашић, ветеран „Вечерњих новости“ пишући више од пет деценија, успио је да овом занату успјешно приведе више генерација тада младих, а сада већ озбиљних новинара. Иво Поповић, ветеран Танјуга из Подгорице, одавно већ троши заслужену пензију, али није заборављен. У жирију од пет чланова три Црногорца, међу награђенима двојица, председница Црногорца, први човек новинарске организације Југославије, Црногорац. Равноправност није баш испоштована, али нико не замјера. Не лично на политичаре, радује ме.

2. Београд је ове јесени нешто веселији, служи га и вријеме, прилично је топло, ни лишће не опада баш, иако је крај октобра, сами. Актуелна прича је - вјеронаука. Улази у школе, за сада, факултативно. Родитељи су нешто у дилеми, такође и нови проповједници, међу којима су и неки ранији партијски секретари. У међувремену завршили вечерњу, религиозну школу.

3. Што се ђака тиче, они су се определили, каже ми пријатељ, карикатуриста, Ранко Гузина. - Мањина је за вјеронауку, већина за - дрогу.

4. Писма и књиге су, данас, све рјеђе ствари којима се народ бахће. Пошто је у промет пуштен и антракс, писма више готово нико неће да прими, па ни она од суда упућена. Љубави у писмима, уопште и нема: момци дјевојкама и потпуно обрнуто, у кафићима, уз кока-коле, „марлборо“ и с прекидима које праве мобилни, исказују узвишена осјећања. А када се раздвоје, ту су телефон и рачунари. Када смо код књиге, расте само број писаца, док читалаца озбиљно опада. Ни љубав из књига за младе није „кул“. Демодје је, дакле, и Франц Кафка, који је упутио бројна писма у јесен свог живота Ми-

лени Јесенској, преводиоцу својих раних прича, с којом је послје развио њежно пријатељство. У једном од њих Кафка каже.

- Видиш, Робинзона су морали врбовати, морао је да крене на опасно путовање, да претрпи бродолом и много тога, а мени би требало само Тебе да изгубим па да будем Робинзон. И ја бих био још већи Робинзон него он. Он је имао острво, и Петка, и много штошта, и најзад лађу која је дошла до њега и скоро све претворила у сан, а ја не бих имао ништа, чак ни име, и име сам дао Теби...

Али, забога, зар данас неко жели да буде Робинзон?

4. Људи моји, сад већ бркам фикцију и збиљу, да не кажем сурову стварност и сестру њену сироту илузију, и ту више спаса нема, вапи Горан Бабић.

Није, нешто сам, убијеђен сам. У овако голој стварности, огољеној до зла бога боље рећи, снова и нема. Кад се ту и тамо нешто лијепо прикаже, кратко траје, човека напросто стварност брзо пробуди. Фали и маште итекако, иако је једно од правила да се у сиромаштву најљепше сања. Но, када то није стање потпуног сиромаштва, када бољи живот није скоро изгледан, када су злоба, пакост, подвала, превара, стални и масовни пратиоци, онда смо из разлога здраво-болесни.

Болестан човек, кажу, има једну бригу, здрав хиљаду. Како ово превести онима који мијешају фикцију и збиљу. Или је, можда, баш у овој мудрости објашњење.

5. А када смо већ код стварности, која је таква, ово и разлога за што су појефтинила огледала, када ријетко који артикал губи цијену у продајницама:

- Нико неће да гледа колико је ороноу.

6. Ни новине више нису... Тако је и с новинарима и навикама њиховим. Друг Власта ме подсећа како новински писци више готово и не свраћају у кафане (што је само по себи добро), немају потребе за „припремама“ прије него што почну да пишу, све важно о чему пишу чују на састанцима, конференцијама за штампу које су сада у моди и у сеоским забитима, имају јаке „ухере“ који све биљеже, а они то послје вјерно преносе у новине. Наравно без обраде, дотјеривања било каквог, онако изворно, што је, кажу, најбоље. Из новина су протјеране репортаже (постоје часни изузеци), које су некада и у читанке улазиле.

Причао ми је недавно Власта још дуго о томе како сада новинари журно корачају, како се држе „покончно“ што би рекли Словенци, дајући себи важност и на улици, како жваћу популарне гуме док саговорнику постављају озбиљна питања, купују витамине и сањају о дугом животу.

- Сада су и новинске куће, као и телевизијске у стаклу, с боксовима за уреднике и новинаре који се виде за компјутерима с ходника, с бијелим зидовима на којима нема трагова новинске фарбе, уштирканим уредницима и дугоногим секретарицама које тако брзо причају да их најчешће не разумију, објашњавао је упорно мој друг.

А онда ми је Власта испричао, како је не тако давно све било другачије. Бора Међед, Бог душу да му прости, рано је промовисан у уредника. Млад, лијеп и необуздан, сматрао је да му је то чиста баласт. И бивало му је тешко да свако јутро долази рано на колегијум који је оцењивао број од претходног дана. Бора је дуго ноћу обилазио кафане, посматрајући како циркулише живот у граду. Једне ноћи, неопажен се увукао у собу главног уредника, легао онако уморан под сто главног уредника и дочекао ту нови дан. Снавао је и када је састанак почео и примјетио га је једино главнокомандујући Тома Влајко. А онда се јавила за ријеч Надира, уредница склона критици свега и свакога, с примједбом да „ето и млади уредници, не долазе на колегијум“, примјећујући да су прерано аванзовали.

- Ви сте, другарице Надира, обично увијек у праву, али овога пута сте погријешили. Бора је баш поранио још синоћ је кренуо на колегијум и стигао, дакле, прије свих нас - рекао је главни Тома. Тома Влајко је знао да је Бора један од најбољих новинара у редакцији, да ће уреднички посао обавити веома добро, и ако прескочи колегијум.

Бијаше, некад...

7. Љубивоје ми је послао своју монографију. Слика Јовановић из Ариља, који је двије деценије преносио на платно Будву, из разних углова. Нову и Стару. Нису му је направили други, како обично чине заслужнима, урадио је то сам. Веома оригинално: од писама које је добијао и сам писао, фотографија, својих слика и цртежа, дјелимично и мојих текстова. Из Будве, негдашње.

ДОДАТАК

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

Демократија

Демократија припада роду великих политичких појмова који се опирају сажетим и једноставним, дефиницијским одређењима. У етимолошком смислу, ријеч демократија потиче од грчких ријечи демос (народ) и кра-теин (владати).

Данас се обично истиче да је основна вриједност демократије једнакост људи у друштву. Међутим, током других периода политичке историје као главно исходиште и циљ демократије узимала се слобода, политичка слобода прије свега, а једнакост као идеал слободе, као изједначавање људи у степену слободе коју у друштву треба да уживају.

У политичкој теорији наводи се читав низ фактора који подстичу одржавање демократских политичких односа. Услови демократије и њене стабилности су: плурализам својине и својинских облика, аутономно цивилно друштво, постојање правне државе и владавине права, демократизације информисања, систем подјеле власти, контрола власти и одговорна влада, изборна репрезентација, зрела политичка култура и други.

Грађанин

Поред тога што обухвата више различитих значења, појам грађанина еволуира и по својој садржини током цијеле политичке историје друштва. У најопштијем смислу, грађанин (појединац) јесте човек са одређеним правима и дужностима у оквиру политичке заједнице за коју је везан релативно трајим припадањем. Међу правима и дужностима грађана, специфична су политичка права и дужности, што значи да је грађанин прије свега схваћен као политички субјект у релативно равноправном политичком односу према другим члановима заједнице и према тој заједници. Ова равноправност постоји независно од стварног положаја човека у друштву, које је раслојено на различите групе, класе, сталеже итд. и међу којима, поред најопштијих заједничких интереса, постоје многе разлике, супротности и сукоби.

У свакој људској заједници постоје правила која уређују међусобне односе људи и њихово понашање. Међутим, положај човека као грађанина значи да човек живи у политички организованом заједници у којој су политичке институције и односи онај оквир у коме се на релативно општи начин утврђују и обезбјеђују сви битни услови заједничког живота.

Тек са настанком развијених друштава и држава у којима се образују различите политичке институције, право и правни поредак, отвара се питање о положају човека према политичкој заједници. Укупност слобода, права и дужности које појединац ужива у оквиру пол. Заједнице, чини конкретну садржину његовог политичког положаја у друштву и даје му својство грађанина.

ТРАНСФОРМАЦИЈА БАНКАРСКОГ

(Осврт на Закон о Централној банци)

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Недавно усвојени Закон о Централној банци Црне Горе и Закон о банкама, на новим основама постављају и уобличавају процес банкарског пословања на овим просторима. Новим законодавним рјешењима, Централна банка постаје самостална организација, „једина одговорна за монетарну политику, успостављање и одржавање здравог банкарског система и ефикасног платног промета у Црној Гори.“ Оба законска пројекта имају за циљ да омогуће здраву монетарну сферу као једну од претпоставки процеса привредне консолидације, раста и развоја кључних економских параметара у Црној Гори. У основу, оба закона сасвим ригорозно постављају услове и претпоставке за функционисање ове веома осјетљиве сфере. Прецизни и ригорозни услови издавања дозволе за рад и пословање банака постављени су са основним циљем да се изгради одговарајући механизам примјерен савременим тржишним привредама, будући да је кореспонденција са развијеним привредама могућа само ако се зна „језик“ тих привреда.

1. Банкарски систем у Црној Гори

Стабилан банкарски систем обезбјеђује процесу транзиције неколико кључних претпоставки. То су:

1. рационална алокација средстава, односно несметан континуитет производње у процесу приватизације, односно финансирање предузећа која са становишта ефикасности обезбјеђују динамику транзиције;
2. стабилност повјерења становништва, која је нарочито угрожена у периодима транзиционих преврата. У којој мјери је становништво заинтересовано за сигурност улагања која су повјерена банкама, у тој мјери је и стабилност улагања становништва битна и за банке, као основа на којој се формира њихов кредитни потенцијал;
3. нужност економске принуде, која имплицира природну селекцију у сектору предузећа, што могу првенствено остварити тамо солвентне и стабилне финансијске институције;
4. транспарентност банкарског система која спречава конституисање различитих облика „моралног хазарда“ у поступку приватизације;
5. могућност да се кроз банкарски систем ефикасно утиче на корпоративно управљање, кроз кредитну активност, преузимање власништва над предузећима, као и утицај на развој финансијског тржишта.

Основна идеја, када је ријеч о пружању података о банкарском систему, јесте да се добију информације о способности конкретних банкарских система, односно у којој мјери су банке способне да стичу профит у одговарајућем тржишно оријентисаном окружењу. Једина ставка која доноси приход на билансу обично су зајмови. Тренд у црногорском банкарском систему је да се зајмови дају дионичарима, тако да људи који посједују банке или учествују у подјели профита банака стичу (или пак не стичу) приходе узимањем зајмова по повлашћеним условима. Код појединих банака приход од провизије је веома висок у поређењу са приходом од кредита и стиче се путем обављања одговарајућих међународних трансакција.

Кад је ријеч о црногорском банкарском систему, интересантно питање је у којој мјери је банкарски систем послова у инострану валути прије увођења дво-валутног система у новембру 1999. године. У ту сврху ставке на страни активе и пасиве, подијељене су на активу и пасиву у југословенским динарима и у стра-

Извор: Народна банка Црне Горе.

Табела 2. Краткорочни депозити у девизама (у милионима ДЕМ)

	Држава	Прив. лица	Компаније	Остало	Укупно
31.12.1994.	0	107	43	2	152
31.12.1995.	0	104	64	2	169
31.12.1996.	3	106	63	2	174
31.12.1997.	12	125	71	2	209
31.12.1998.	19	117	90	5	231
31.12.1999.	31	46	131	7	214

Извор: Народна банка Црне Горе.

ној валути. У случају стране валуте ставке су дефинисане према томе да ли су то потраживања или дуговања домаћим и страним клијентима. У црногорском случају знатан дио дугорочне активе и пасиве у инострану валути укључује замрзнути дуг међународним кредиторима или замрзнуту уштеђевину у инострану валути домаћим клијентима. Ова средства су de facto неактивна, али њихов износ није тачно познат. Замрзнути дуг процењује се на око 342 милиона USD, а замрзнуту уштеђевину у инострану валути на око 153 милиона USD.

Ако се и узме у обзир процијењена сума од око 1.000 милиона ДЕМ неактивне активе и пасиве у инострану валути, банкарским системом Црне Горе био је у знатној мјери „демаркизован“, још прије него што је њемачка марка уведена у новембру 1999. године. Преко 50% активе и пасиве рачунати су у инострану валути.

2. Закон о Централној банци Црне Горе

Полазећи од тежњи Црне Горе да уведе еуро као националну валуту, основна интенција Закона о Централној банци није стварање централне банке са овлашћењима да емитује властиту валуту. У закону се експлицитно наводи да ЦБ Републике Црне Горе неће имати овлашћења да издаје папирне новчанице и ситни новац. Централна банка је замишљена као институција независна од државе. Она ће бити одговорна за монетарну политику засновану на њемачкој марки као монетарној основи, као средству плаћања и као резервној валути, све док се не уведе еуро и марка не престане бити легално средство плаћања у Њемачкој.

Ове одредбе, међутим, остављају једно питање сасвим отвореним. Наиме, поставља се питање како ће Централна банка Црне Горе спроводити монетарну политику засновану на њемачкој марки. Земља која званично уведе страну валуту и нема овлашћења да издаје папирне новчанице и ситан новац не би требало да спроводи независну монетарну политику. Тако закон практично не фокусира оперативне детаље монетарне политике већ нагласак ставља на остваривање финансијске стабилности.

За успостављање и одржавање здра-

вог банкарског сектора, Централна банка Црне Горе имаће овлашћења да даје дозволе, надгледа, прати, регулише и врши ликвидацију банака и финансијских институција у Црној Гори а имаће и овлашћења да надгледа и регулише дилерске и брокерске активности са иностраном валутом. Она је једина одговорна за издавање дозвола, надгледање, регулисање и заштиту банкарског система.

У циљу заштите банкарског система ЦБ Црне Горе понудиће помоћ у облику условне краткорочне ликвидности банци која има дозволу за рад у Црној Гори.

Услови су сљедећи:

● Износ зајма мора бити у потпуности обезбјеђен хартијама од вриједности које укључују и хартије од вриједности земаља чланица Европске уније; све они морају бити гарантоване и испоручене ЦБ Црне Горе од стране банке зајмодавца на основу извршеног уговора о обезбјеђењу.

● Рок доспијећа зајма или његовог обнављања је један пословни дан.

● Камате на ове зајмове зарачунавају се уз премију од барем пола процента од важеће међубанкарске стопе.

Централна банка Црне Горе имаће овлашћења да регулише систем плаћања и клириншке куће у Црној Гори путем издавања правила и уредби, као и од случаја до случаја. Праћење система плаћања од стране Централне банке у ранијем периоду није било прописано законом. Међутим, постепено су увиђало да та пракса постоји у законима о другим централним банкама. Овом новом функцијом ЦБ доведше у питање доминацију Завода за обрачун и плаћање (ЗОП), централног система плаћања и клириншког система. Неопходно је дакле реструктурирати функцију ЗОП-а, а за очекивати је да ће ЗОП омогућавати приватне услуге плаћања у прелазном периоду, док банке на буду спремно да понуде своје властите услуге плаћања и док се не развију други системи плаћања.

Закон даје овлашћења Централној банци да може да има и оперише са више система плаћања, укључујући и систем бруто плаћања великих износа у реалном времену и да има неексклузивно право да руководи системом плаћања на нето и клириншкој бази. Трансферни систем великих вриједности који помажу међубанкарска тржишта су главни механизми система плаћања. У систему бруто плаћања у реалном времену, пренос и обрада инструкција за плаћање одвија се по систему „уплата по уплати“. У поређењу са системом плаћања на нето бази, код којег се потраживања и дуговања акумулирају током одређеног периода и надокнађују прилив уплата и исплата, систем бруто плаћања захтијева велике холдинг клириншких салда од стране банке, али у великој мјери и обрачунаски ризик у систему плаћања. Међудневни кредити од стране централне банке представљају начин да се спријече закаснела плаћања или гомилање великих, вјероватно неискоришћених клириншких салда од стране банака повезаних са чистим системима бруто плаћања, без кредитних линија, али на другој страни обезбјеђивање либералних количина кредита повећава ризик и за учеснике и за финансијски систем. Закон предвиђа да Централна банка може бити задужена за трансакције великих плаћања коришћењем система бруто плаћања у реал-

Табела 1. Трансакциони депозити у YUD (прерачунати у милионима ДЕМ)

	Држава	Приватна лица	Компаније	Остало	УКУПНО
31.12.1994.	4	2	24	7	37
31.12.1995.	1	1	12	3	16
31.12.1996.	3	2	13	5	23
31.12.1997.	2	2	23	8	34
31.12.1998.	1	1	15	5	22
31.12.1999.	1	1	23	7	32

Извор: Народна банка Црне Горе

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

СИСТЕМА У ЦРНОЈ ГОРИ

Уводна разматрања

ном времену, док се за мање трансакције може увести систем плаћања на нето бази који би користиле приватне институције.

За одржавање ликвидности приликом иностраних плаћања, Централна банка Црне Горе може тражити да банке до-бију посебне дозволе да се баве посло-вима са страном валутом и да морају задржати минимум ликвидних резерви у односу на њихову изложеност страном валути. Уз то, предвиђено је да ће Централна банка куповати и продавати страну валуту на девизном тржишту како би обезбиједила одговарајуће за-лихе тих валута које би задовољиле до-маће потребе.

Иако Централна банка неће имати овлашћења да креира новац или про-лонгира кредите влади или било ком другом приватном или јавном субјекту (осим ако није одређен на основу по-добности за добијање краткорочне по-дршке за очување ликвидности), она ће обезбјеђивати одређене посебне функ-ције за владу. Она ће дјеловати као банка, савјетник и фискални агент Републике Црне Горе. У циљу заштите независности и интегритета Централне банке Црне Горе, држава неће гарантовати дуговања Централне банке, нити ће Централна банка гарантовати дуго-вања држави.

Законом се предвиђа да главни орган Централне банке буде Савјет, који ће се састојати од седам чланова (пред-сједник Савјета, генерални директор, два замјеника генералног директора, од којих је један задужен за банкарски си-стем а други за послове платног промет-а, док ће преостала три члана предло-жити Влада) и биће задужен за креира-ње стратегије и политике функциониса-ња Централне банке као и надгледање њихове имплементације. Централна банка Црне Горе имаће и свог главног економисту, као извршног функционе-ра који руководи сектором за истражи-вање и статистику и који је одговоран за макроекономске анализе, односно монетарне, фискалне, финансијске и платно-билансне анализе.

Закон о Централној банци Црне Горе може се размотрити из перспективе

функционисања валутне уније Белгије и Луксембурга, гдје су белгијски и лук-сембуршки франаки легално средство плаћања у Луксембургу, док је Белгија легално средство плаћања белгијски франаки. Од стицања независности 1839. године, Луксембург има националну ва-луту, а од 1921. године налази се у еко-номској унији са Белгијом. Монетарни институт Луксембурга, основан је 1983. године са могућношћу да се трансфор-мише у централну банку у случају да се одустане од фиксног паритета са бел-гијским франком и да се на тај начин стекне монетарна независност. Током постојања Монетарног института, Лук-сембург није одустао од фиксног пари-тета и стога су одлуке везане за моне-тарну политику доношене у Централној банци Белгије. До почетка функциони-сања европског монетарног система, Монетарни институт Луксембурга био је тијело које је практично надзирано рад банака. Максимална количина из-дате валуте била је одређена бројем становника у ове двије земље! То је представљало горњу границу а у прак-си је обично дистрибуирано мање нов-ца. Луксембуршки франаки дистрибуи-рала је једна велика комерцијална бан-ка у Луксембургу, док су банке у Лук-сембургу имале право на директно ре-финансирање код белгијске Централне банке. Имајући у виду да су, од двеста десет банака у Луксембургу, шездесет њемачке и да се велики број финанси-јских трансакција одвија у страном ва-луту, помоћ у њемачким маркама и другим валутама за одржавање ликвид-ности добијена је из иностраних цен-трала међународних филијала и по-словница лоцираних у Луксембургу. Финансијски систем у Луксембургу ослањао се на белгијску Централну банку и централе међународних банака за било коју врсту одржавања кратко-рочне ликвидности у хитним случајевима. Монетарни институт Луксембурга је временом трансформисан у Банку Лук-сембурга, као дио европског система централних банака.

Други примјер представља монетарни аранжман у Панами. Панама која је званично доларизована, нема централ-

ну банку, нити било коју другу моне-тарну власт. Банкарски систем надгле-да Superintendencia de Bancos. Њене функције су првенствено усмјерене на супервизију банкарског система без мо-гућности давања банакама помоћи за одржавање краткорочне ликвидности. Интернационализација банкарског си-стема и проширивање финансијске ин-теграције дјелује као замјена за зајмо-давце као посљедње уточиште. Прису-ство филијала великих свјетских бан-карских кућа омогућила локалним фи-лијама да добију средства за одржа-вање ликвидности од централа у случа-ју потребе.

Закључна разматрања

Суштинска трансформација привред-ног амбијента немогуће је без претходно саниране и здраве банкарске сфере. У том смислу, реструктурирање банкарског система у Црној Гори може се посматра-ти као процес који се одвија рјешава-њем проблема од његовог врха, а не заобилазним путевима или пак поступним рјешењима. Коначан циљ, пак, мора би-ти достизање таквог стања у коме ће конструктивна улога банака дјеловати на привреду тако да већина појединач-них предузећа профитабилно послује.

У оперативном начину решавања проблема морају се узети у обзир и ис-куства других земаља (Словенија, на примјер) и корисне елементе тих стра-тегија уградити у систем трансформа-ције банкарског сектора. Та операција је конкретно Словенији коштала око 2,4 милијарде ЕМ, али су ефекти убр-зо постали видљиви и данас банке у Словенији дају тој истој привреди пет-наест пута веће ефекте од трошкова са-нације банкарског система.

Трансформација и, у наредној фази, приватизација у банкарском сектору, неопходност су за стварање инфра-структурних услова дјеловања законитости тржишне привреде. На другој страни, банке тек у тржишном амбијен-ту могу одиграти улогу истинског про-мотера и фактора који најнепосредније дјелује на привредни развој једне земље.

Драган СТОЈОВИЋ

Избори

У најширем смислу, избори су процес одабирања представника или службеника једне организаци-је или групе, од стране њихових чланова који на то одабирање имају право. У свим сложенијим друштвеним заједницама и група-цијама са мање или више разви-јеним унутрашњим демократским односима, избори су редовни обли-к одлучивања о људима који ће у тим групацијама и организаци-јама бити легитимно одабрани но-сиоци изборних функција и по-слова од заједничког интереса.

Различите су врсте избора. Раз-ликујемо посредне и непосредне, страначке и нестраначке, опште и локалне, редовне и ванредне из-боре. Значајно је забиљежити да су избори неопходан, али не и до-вољан услов за постојање демо-кратије у једном систему.

Изборни систем је начин на који је у једном политичком уређењу обликован и регулисан процес би-рања људи на јавне функције, прије свега за представничке ин-ституције (парламент, скупшти-не), које се персонално попуњава-ју искључиво примјеном изборно-сти. Елементи изборног система су одређена начела, правни и од-носи изборних субјеката, фазе из-бора, територијални и временски оквири изборног процеса, изборне гаранције и све друге политичке и техничке радње и процеси који су неопходни за ефикасно и на при-хваћеним начелима и нормама утемељено одвијање избора.

Плурализам

Ријеч „плурализам“, потиче од латинског плуралис, што значи мноштво, множина. Употребљава се у различитим областима науке, културе и филозофије, као израз којим се утврђује да у природи или друштву постоје појаве, про-цеси или схватања различитих квалитета и садржаја који се не могу свести на јединствени или за-једнички принцип. Супротна су оваквим значењима плурализма тврђења изражена ријечима мони-зам, монолитизам или монополи-зам.

У друштву, посебно у политици, под плурализмом се признаје и на-глашава посебност, аутономија различитост друштвених група и чинилаца друштвеног развитака, као и идеологија и погледа на правце и циљеве друштвеног раз-воја. У ужем смислу, плурализам означава постојање и међусобно надметање више политичких стра-нака, али постојање више разли-читих центара политике и поли-тичког утицаја који се узајамно ограничавају, онемогућавајући ап-солутизам и превагу било којег по-јединачног политичког центра или субјекта, укључујући и државу.

Општу претпоставку плурали-стичких концепција политике чи-не искуства и сазнања да у отворе-ној и правилима уређеној „игри“ утакмици активних друштвених и политичких снага, лежи велики развојни потенцијал, да је учешће различитих снага и идеја у поли-тици не само пут ка демократији већ и ка одабирању и афирмацији најбољих друштвених и политич-ких групација, способних да по-крећу развој друштва и демокра-тије.

Владимир ПАВИЋЕВИЋ

ПОЛИТИЧКА КОНТРОЛА ПОЛИЦИЈЕ

Полиција је настала оног тренутка када су већ формирана приватна сво-јина и држава захтјевале обезбјеђење спровођења одређених правила пона-шања како би у друштву били постиг-нути ред и заштита. Дакле, очување реда, мир, заштита људи и борба про-тив криминала вјековима су биле кључне функције полиције, која је на-стајала као одраз друштвене потребе.

Ради остварења ових циљева полици-ја је имала на располагању различита средства. Примарна сврха коришћења тих средстава била је постизање циљ-ева које је налагао друштвени мир, али су се временом јављали различити механизми злоупотребе тих средстава. Да би таква злоупотреба била што ма-ња или да је у најбољем случају не би ни било, полиција је добила контролу у политичким институцијама које су надзирале њен рад. Потреба за кон-тролом настала је због моћи и права којима полиција може располагати.

Ефикасна контрола полиције може постојати у заједници утемељеној на владавини права и другим кључним принципима цивилног друштва. Она у највећем броју случајева спада у над-лежност неких политичких тијела или органа, најчешће парламентарних, ко-ји надзирају рад полиције. Ту контролу могу вршити и сами грађани подноше-њем пријаве и неки поступак полици-је или акција цивилне непослушности када она својим поступцима нарушава елементарни осјећај за правду припад-ника политичке заједнице.

Посебан облик контроле јесте интер-на дисциплинска контрола коју позна-ју све полицијске службе. Она омогу-

ћава унутрашњу регулацију службе и преиспитивање њеног рада као и реде-финисање начина на који полицијски службеници користе овлашћења која су им дата у надлежности.

Посебно занимљиво питање јесте на-чин функционисања и контроле Евро-пола као организације за полицијску сарадњу међу државама Европске уни-је. У јуну 1995. године на састанку Са-вјета, потписана је Конвенција о Евро-полу. Тада је одлучено да сједиште Еу-ропола буде у Хагу.

Поред питања циљева, задатака, ор-гана, правне способности, језика, на-чина функционисања, привилегија, имунитета итд. у Конвенцији, коју су ратификовале све државе чланице Уније, нашло се мјеста и за питање одговорности и надзора. Еуропол за свој рад одговара Савјету министара правде и унутрашњих послова. Савјет је надлежан за општу контролу и усмјеравање функција Еуропола. Са-став Савјета и правило једногласности гаранција су демократске контроле Еуропола. Управни одбор има генерал-ни задатак да надгледа рад организа-ције.

Ипак, европска грађевина која се на-стоји проширити и на источни дио европског континента, није најбољи примјер за анализу политичке контро-ле полиције, али је показатељ да је пи-тање из наслова овог есеја заиста ва-жно у свим модерним и демократским друштвима, па и у новој творевини ко-ја се гради на тлу Европе.

Различита су појединачна рјешења контроле полиције. Канадски систем важи као најефикаснији и најразвије-

нији, док системи земаља бившег ко-мунистичког блока централне и источ-не Европе још увијек раде на стварању бољих и ефикаснијих механизма кон-троле полиције.

Противправна поступања полиције, због којих се успоставља контрола, је-су универзална појава и претпостав-љају значајну активност ради њихо-вог ограничавања. Када је ријеч о СР Југославији, питање контроле рада по-лиције спада у надлежност Савезне скупштине и њених комисија. Ситуа-ција је слична у Србији, гдје се овим питањем бави Народна скупштина тј. њен Одбор за безбједност. Црна Гора има интересантно рјешење за надзор Службе државне безбједности, чији су-первизор јесте предсједник републике.

Процес транзиције у који су ушле све земље централне и источне Европе до-нио је и значајну новину у погледу ре-гулисања питања надгледања активно-сти полиције. Та новина очитује се у значајном ангажовању невладиних ор-ганизација у изради модерних закон-ских рјешења у погледу дјеловања по-лиције. Овај процес говори да грађани показују способност за дјеловање у различитим областима и у свим сло-женостима модерних друштава, али и жељу да полиција, у остварењу циљева због којих је настала, не употребљава средства која нијесу дозвољена и не прекорачује своја овлашћења. Подра-зумијева се да циљ увијек јесте исти - спречавање кршења закона, одржање јавног реда и мира и борба против криминала.

Култура и цијетност

ИЗМЕЂУ
РЕДОВА (22)

Пише: Ерих КОШ

ТАЈАНСТВЕНИ КОВЕРАТ

Комисија која је после Андрићеве смрти рашићавала ствари у његовом стану нашла је, међу његовим хартијама, један повећи коверат на коме је његовом руком писало: "Спалити после моје смрти!"

Било је међу члановима комисије оних који су сматрали да је последња воља покојникова закон кога се строго треба придржавати и били су спремни да одмах, на лицу места, приреде мали ауто да фе. Најревноснија међу њима била је Вера Стојић која је, као дугогодишња секретарица, па и становник стана, могла понешто и да наслуђује о садржају тајанственог коверта, па је могла имати и личних разлога да инсистира на уништавању његовом. Подупирао ју је Родољуб Чолаковић који је, као бивши министар, био на страни легалитета и залагао се упорно на извршавању покојникове воље, као да је реч о закону.

Међутим, нашло се и опортуниста, што ће рећи људи опрезних и превајних који су сматрали да не треба журити и преко кољена ломити и да је упутније у овом случају добро размотрити целу ствар док се не нађе решење. Шта ће бити, питали су се, ако су у питању неки важни Андрићеве списи и ко ће нас после опра-

ти пред будућим истраживачима Андрићевог дела што нисмо поступили као, својевремено, књижевник Макс Брод, који, супротно Кафкиној жељи, није хтео да спали његове хартије као што му је пријатељ оставио на смрти у аманет већ их је објавио. Међу њима: "Процес", "Замак", "Америку" и добар део приповедака. Казаће да смо поступили бирократски неразумно и сва проклетства сручити на наше главе. Па све и ако у тајанственом смутку ништа важно није било ко ће то после доказати и увек ће остати сумња да је уништено нешто што је могло представљати кључ Андрићевог књижевног, националног, верског и политичког мишљења. У најмању руку!

Уосталом, питали су се та окледала, може ли оставилац тако аподиктички тражити од нас, који му нисмо ни наследници, да урадимо нешто што он сам није имао снаге да учини јер, ма колико се можда смрти није непосредно надао, знао је да није добро са здрављем, да је у одмаклим годинама и неколико дана раније двојици пријатеља издиктирао свој усмени тестамент, једини, који је затим и на суду потврђен.

Тако је, после дуже расправе, нађено соломуновско решење: да коверат

остане читав, а да, како не би супротно Андрићевим вољи, доспео нашем индискрецијом до јавности, буде заједно с осталом његовом писаном оставштином достављен Архиву Српске академије наука и умјетности с налогом да се тамо чува у каси, све до 2000. године кад ће моћи комисијски да буде отворен и кад, сва је прилика, ниједан члан садашње комисије неће више бити жив.

Заиста, неколицина чланова комисије, пре свих баш Чолаковић и Вера Стојић, пожурили су за Андрићем. Прошле године прослављена је стогодишњица Андрићевог рођења, приређивани су разни симпозији, изложбе, књижевне вечери и академије, оглашавала се и штампа којој је неко открио да у тами Архива САНУ, у каси чије кључеве држи управник др. Крстић, чам забораваљен и запечаћен тајанствени коверат који још нису виделе очи "андрићолога", а који су до сад ушли у траг и много чему на што је и Андрић својевремено био заборавио. Поједине редакције и, разуме се, лепше новинарке, вршиле су дискретан притисак да се приликом годишњице ревидира одлука

првобитне комисије и скрати раније прописани рок. Уза сав свој тууд и шарм нису у томе успеле и смотак се и даље налази на свом месту, а комисије повремено проверавају да ли је и даље недирнут и нераспечаћен.

Али рок се, мада споро, ипак постепено приближава. С обзиром и на моје већ одмакле године, нема много изгледа да бих могао присуствовати отпечаћивању, отварању и прегледању тајанственог смутка, али им признајем да бих волео да будем још присутан и да је то био један од разлога што сам се прихватио чланства у Академијом (др. А. Деспина) одбору за XXI век надајући се да и време неће смети да дира у тако ауторитативан форум. И да ћу имати прилике да присуствујем том толико узбудљивом чину и моћи да разгледам лица окупљених стручњака и радозналаца.

Јер, ако нас дотле не буду бомбардовали предстваници, баронети и лордови великих сила из хуманистичких разлога, ако не буду уништили и савирили са земљом зграду Академије (што су пропустили да ураде прошлог рата) ту ће се у Архиву или у свечаној сали предстваништва скупити силни новинари, фоторепортери и телевизијски сниматељи, а онда ће, на знак Управника Архива др. Крстића, приступити великим отвореним вратима сефа, као олтару и светим дверима, прићи предпостављам др. Палавешта, др. Мирковић, Мирослав Караулац и Радован Поповић и неки млађи, у међувремену дорасли нови "андрићолози" и биће им предате у руке велике посвећене маказе којима ће расећи конопцац и отцепити печате са смутка и затим га свечано отворити! Шта ће унутра наћи - то

се, разуме се, не зна. Али може да се нагађа. Вероватно неке ствари до којих је Андрићу за живота било стало, којих није могао да се одрекне и чувао их тако рећи до последњег тренутка као драге успомене које су њему значиле много, а другима мало или ништа, па су после његове смрти могле да их спале. На пример, рецимо, стара железничка карта из Вишеграда за Сарајево којом је дечак први пут кренуо у гимназију, на школовање. Можда фотографије његове мајке, тетке и тетке којима су га школовали. Али зашто би их ту чувао и осудио на спаљивање кад су иначе нађене међу његовим стварима и сад изложене у његовом музеју. Можда легитимација превратничког ослободилачког удружења чији је он био члан у Сарајеву. Можда прамен косе његове несрећне девојке Гојмерчеве, која је рано умрла од леукемије, док је он био у затвору и прогонству. Можда фотографије неких других жена које су прошле кроз његов живот, неке од Јелена којих нема. А можда, да оставимо по страни ова сентиментална нагађања, можда су ту чувани неки рачуни и призманице, на примјер за

новац који је од Нобелове награде поклонили за књижни фонд босанских библиотека.

Можда пропале хартије од вредности и државних зајмови који је био обавезан да уплаћује, а којима заиста не би била штета спалити. Легитимација Пенклуба, Ротарија и Масонске ложе чији је наводно, како то тврди један злобни заграбачки историчар, неко време био члан све док га нису избацили због афере с неког другом другом писца и масона. Или је реч о лекарским налазима и многим другим болестима које је пуцао целог живота, ил су то, ако бисмо узели углед једног другог великог писца, сатиричара, господина Џонатана Свифта, који се у својим завршним, тестаментарним писмама, није уздржавао од грубих и неприличних изјава, можда били и лекарска рецепти, међу осталим - на разочарење критичара и историчара књижевности - можда он који се називају диуретикцима и лаксативима а ти чу се пробаве и размене материја...

Не знамо. А, уосталом, зар је то и важно.

ДЕСЕТ НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА
БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У НОВЕМБРУ 2001

1. Арундати Рој: *Бог мисли ствари*, Плави јачак, Београд, 2000.
2. Артур Голден: *Мемоари једне тејне*, Народна књига, Београд, 2000.
3. Мајк Гејл: *Моја летњарна девојка*, Плато, Београд, 2001.
4. Чарлс Леб: *Дипломат*, Народна књига, Београд, 2001.
5. Ефраим Кишон: *Приручник за менаџере*, Вок - Марсо, Београд, 2000.
6. Предраг Секулић: *Лав Шол*, Октоих, Подгорица, 2001.
7. Јунг Чанг: *Дивљи лавови*, Народна књига, Алфа, Београд, 2000.
8. Мило Дор: *Беч, јуни 1999*, Књижевна општина Вршац, Вршац, 2000.
9. Нико Хајдуковић: *Мемоари*, ЦИД, Подгорица, 2000.
10. Небојша Томашевић: *Орлов крик*, Интер-принт, Београд, 2000.

ЊЕГОШ

Стопедесет година

Срећна је околност да су двојица великана наше књижевне и културне прошлости, Његош и Вук, били не само савременици и познаници, већ и лични пријатељи. Њихово пријатељство трајало је скоро двије деценије.

Вук је био крвно везан с Црном Гором и по очевој и по мајчиној страни. Стога је цијелога вијека показивао нарочиту симпатију према својој дједовини и њеним људима. Носио је он ту своју припадност завичају својих предака у крви, у генима. И задње његове ријечи, предсмртне, биле су на том фону: "Мино, сине, да ми је да се напијем воде са Иванових корита, чини ми се да бих оздравио". Зна се да је Вук одржавао везе и са Његошевим претходником владиком Петром I. Вук је имао намјеру да му владика Петар I буде цензор и дадне благослов за штампање његовог превода "Новог завјета". Међутим, Вуково присније везивање с Црном Гором почиње послје познанства с Његошем средином 1833. године у Бечу. Млади архимандрит путовао је те године у Петроград с намјером да се тамо завладичи. О доласку Његошевом у Беч Вуков пријатељ Димитрије Владисављевић из Трста јавља Вуку: "Ових дана пошао је тамо кандидат владичества Црногорског, који преко Беча иде у Петербург. Препоручили смо му да вас тамо посјети које акон е буде досада учинио, истражите га, ако већ не буде даље пошао, и познајте се с њим. Заслужује из много узрока бити вама познат, а особито што је и без чина, ког носи, добар Србин. Бићете задовољни чути га. Ево вам и једне његове пјесме овдје сложене. Ако судите да заслужује, ставите га гдегод у ваша дела. Језика црногорског стил заслужује да и наши Мађарски Србљи чују". Било је то прво представљање Његоша Вуку. Његош је, пак, о Вуку знао подоста: читао је његове јуначке пјесме, знао је да је поријеклом из Петњице из Дробњака и да у Бечу и међу ученим људима ужива велики углед. Доста тога о Вуку морао му је рећи и сам Владисављевић кога је Његош посјетио на пропутавању кроз Трст. Отуда је њихов сусрет у Бечу био неизбјежан.

Нема сумње да је Вук, при првом сусрету, био одушевљен младим Његошем. Просто му се дивило као што ће то касније чинити и многи други. Миодраг Поповић, писац знамените биографије о Вуку, овако је видео тај пр-

ви сусрет Његоша и Вука у Бечу: "Већ при првом сусрету Вуку се допао Његош, млади Његош, који га је растом надвисио скоро пола метра. Запазио је његов оштар, продорни и неповерљиви поглед. Млади, горастасни монах био је сав у црном: мантија, камилавка, панкамилавка, густе обрве, малени брци, младићка брадица, трепавице, очи. Али белег изнад леве обрве опомињао је Вука да тихи и мисаони горштак може сваког часа да плане и да с дивљим кликом полети у бојево. Свеједно какве: духовне или физичке". Запазио је Поповић и још нешто: да је Његош тада имао љепоту, снагу, младост, власт, новац, поетски дар, ум. Вук је од свега овога посједовао само ово последње - ум. Ми бисмо рекли ријетко рационалан и разборит ум, боље рећи заум какав се ријетко сријеће. Његош је тада одушевио и Копитара. Он је у младом црногорском архимандриту видео новог цара Давида, псалмопјевца словенског.

Задржао се Његош у Бечу неколико недеља. Са собом је био понио рукопис "Гласа каменштака" с намјером да га у Бечу, у штампарији јерменског манастира, штампа. Обавезе око штампања узели су на себе Вук и Копитар. Вук је, послје Његошевог одласка из Беча, писао Мушичком: "Овде је пре шест недеља био црногорски управитељ архимандрит и будући владика Петар Петровић, коме нема још пуних двадесет година, а већи је и љепши него икав гранатир у Бечу. Вук му, уз то, саопштава да Његош, не само да воли народне пјесме и народни језик, него и сам пише лијепе стихове и зна напамет његов "Глас родољупца".

Његош је такође био задовољан Вуком. Енергично га је бранио код карловачког митрополита Стратимировића, Вуковог љутог непријатеља из језичке војне, који се тада био задесио у Бечу, хвалио пред њим Вуково дјело, тражио од њега дозволу за штампање Вуковог превода "Новог завјета" народним језиком. Његош ће лично, послје завладичења такву потврду и благослов Вуку дати. По доласку у Петроград, Његош је писао Вуку: "Српски је Хомер у народној поезији". Интересовао се Његош том приликом и како теку ствари око штампања "Гласа каменштака". Међутим, сви напори Вукови и Копитарев да овај привремено младаг Његоша буде штампан у Бечу остали су безуспјешни. Аустријски канцелар Метерних из

политичких разлога није дозволио штампање.

Његош се крајем 1833. године вратио из Русије и поново се сreo с Вуком у Бечу. Вук није тада, како је било договорено, отпутовао с Његошем у Црну Гору, већ следеће године на љето. Његош је из Русије донио штампарију послје дефинитивне забране штампања "Гласа каменштака" у Бечу, одлучио да га штампа на Цетињу. Недајала су му слова **љ**, **њ** и **ј** којих није било у руским словима. Његош стога пише Вуку са Цетиња да му, заједно рукописом "Гласа каменштака", пошаље и ова слова. Ишао је Вук чак у Будим да му их набави и пошаље.

Вук је стигао на Цетиње, преко Трста и Котора, септембра 1834. године. Био је колико одушевљен толико и изчуђен каменитошћу и врлетношћу Црне Горе. Његош је топло и пријатељски примио. О пријатељском дочеку од стране Његоша Вук ће се хвалити Копитару у писму са Цетиња: "Владика ме дочекао као друга и пријатеља и рад је чиме гођ може да ми угоди". На Цетињу се Вук, два маха, задржао само два мјесеца. Остатак од скоро годину дана провео је у Котору, Дубровнику и другдје по приморју. Приморска клима му је боље одговарала. Све то вријеме Вук је боловао и неуморно радио, као увијек, уосталом.

За вријеме Вуковог боравка на Цетињу догодио се једна несвакидашња догађај. Отворен је гроб владике Петра I, будући да је упокојени владика нађен у цјелости. Његош га је прогласио за свеца. Новом свецу су се Црногорци заклели да ће држати слогу и мир међу собом, јер ратно били завађени. Био је то вјешт политички потмудага Његоша који је имао за циљ сређивање прилика у Црној Гори и учвршћивање власти. Није без основа мишљење да је идеју о томе Његошу могао дати и сам Вук.

Почетком 1837. године Његош ће се поново срести с Вуком у Бечу, на путу за Русију. Стари пријатељи се тих дана нијесу раздвајали. Буквално тако. Вилхелм Хоп, српски агент из Беча, јавио је у Београд да је Вук сваког дана код Његоша. Вук је, иначе, био на списку сумњивих. Канцелар Фридрих Орешковић, познати аустријски шпијун, био је мотрио на Његоша тих дана. Пратио је сваки његов корак. Он се Његошу био наметнуо као тобожњи словенски родољуб и Његош му се одвећ повјеравао. Метерних је имао све податке о Његошу захваљујући Орешковићу.

Култура и цијетност

ПРЕД ЧИТАОЦЕМ

Прва књига овогодишњег добитника Нобелове награде за књижевност Видиадхара Сурацпрасада Најпола (1932, Тринидад), коју је наша публика имала прилике да чита, Герилици, објављена 1980. године у Загребу, прошла је готово незапажено. Сад Најполова књига У слободној држави, у преводу, и с поговором, Давида Албахарија, на Сајму књига, била је она магична тачка која је привлачила посјетиоце штанду београдског „Рада“.

Најпол је данас, по мишљењу многих, најзначајнији писац који потиче са Западноиндијских острва, и један од оних писаца који је најувјерљивије приказао главне дилеме држава „трећег свијета“. Веома је познат у Великој Британији и Америци. У Британији је добио неколико значајних књижевних признања, па и најзначајнију - Букерову награду, и то управо за књигу У слободној држави. У Америци, о његовим књигама писао је и један ауторитет какав је Џон Апдајк.

Најполови преци потичу из Индије, коју су напустили почетком двадесетог вијека, и преселили се у Тринидад. У Енглеску је дошао 1950. године да, на Оксфорду, студира енглески језик и књижевност. Затим, пошто је завршио студије, оженио се Енглескином, и настанио у Лондону.

У првим књигама (Мистични масер, Гласање у Елвири и Улица Мигел), како обавјештава Албахари, Најпол је изучавао списатељски занат, али и показао неке врлине, као што су пречишћеност и сигурност стила, и вјешта употреба дијалога, али и скренуо пажњу на своја основна интересовања - „немогућност појединца туђинца да се уклопи у

В.С. Најпол: „У слободној држави“, ИП „Рад“ библиотека „Реч и мисао“, Београд, 2001. године

нову животну средину, успон и пад појединца у систему власти, мимику и мимику крију које постају главне одлике нових моћника у новонасталим државама“. У роману Кућа за господина Бисваса (1961), којег многи сматрају једним од најбољих у енглеској књижевности и који је врхунац прве фазе његовог стварања, он је објединио „све захтеве традиционалне романескне форме“ са својим ставом да је књижевност, због своје везе са животом, „ипак и увек регионална“. Затим се нижу књиге Средишњи пут, Подручје таме, Мимицари, У слободној држави (1971), Герилици, Окука на реци, које су се и свог аутора представљале у све јачем свјетлу, шириле круг његове читалачке публике, и изазивале све више пажње књижевне критике.

Књига У слободној држави почиње тако што писац саопштава да је једна афричка земља имала председника, али и краља, који су били из различитих племена, и чије непријатељство су представљали и артикулисали, који су, последице стицања независности њихове земље, сплеткарили код локалних власти бијелца. Краљ се бијелцима допао као личност, али председник је уза себе имао војску, и, као практични људи, бијелци су одлучили да подрже јачега.

Територија краљевог народа лежала је на југу и још увијек носила колонијални назив Јужни колекторат. У њој Боби, главни лик романа, чије презиме писац не саопштава, ради као административни службеник у одљењу централне владе. У току једне недеље, којом је временски ограничена радња романа, кад је председник против краља послао војску, у којој се, да-

кле, разријешавају друштвене противрјечности, Боби је провео у главном граду, удаљеном четири стотине миља, на семинару посвећеном развоју заједнице, на којем је било више енглеских, него афричких учесника. Пошто је семинар завршен, он навраћа у бар „Њу шропшор“, који је некад био резервисан само за бијелце, а сад се у њему окупљају, ради међурасних упознавања, мада је бар постао познат по расним „инцидентима“, бијелци и црнци, у којем за Азијате још увијек није било мјеста. Црнци су били високи државни службеници или пословни људи високог ранга, или њихови рођаци, углавном припадници страних компанија. За његовим столом је Зулу, избјеглица из Јужне Африке, из чијег разговора, који је био растрзан, се може закључити да је револуционар, који се љутио што се бијеле дјевојке подају домороцима. Иако се нијесу познавали, разговор је био присан. Али, кад је Боби, иначе хомосексуалац, показао наклоност према њему, Зулу га је плунуо. Разишли су се с горчином због онога што се догодило. Боби што је Зулу, пред пуним баром људи, успио да испровоцира његова настрана осјећања, а Зулу што је од његове револуционарности остало тако мало - да „пеца“ бијелце.

У предворју бара била је фотографија председника, без племенских ознака, с косом чешљаном на енглески начин, што је био знак да је краљ већ постао прошлост. И у хотелу је већ била фотографија председника. То је био посљедњи дан Бобијевог боравка у главном граду, пред повратак у Колекторат.

На завршном ручку замолили су Бобија да повезе

Линду, жену, која је такође живјела у Јужном колекторату и становала у згради владине колоније, која је долетјела са својим супругом, учесником семинара, али није хтјела да се враћа с њим. За њу се, у колонији, говорило да „прождири“ мушкарце, а и она је о Бобију чула запањујуће приче. Боби је службеник који себе схвата као слугу државе, и није га брига ко ће да управља афричком земљом, у којој се нашао.

Све остало У слободној држави, испуњава путовање два човјека којима се ни „чорба не би смијешала“ - Бобија и Линде.

Књигу У слободној држави држи иронија. А иронија, кад је врхунска, што је овдје случај, парадигма је умјетности. У овој књизи као и да нема ничег другог, осим ироније, која је, ваљда, једини прави одговор за земљу која је толико „слободна“ да једни прогањају друге - присталице краља присталице председника, и обратно, да су свуда на путу барикаде и војне контроле - мало, па путнике претресу до голе коже, где извињење припадника војске има укус горчине због тога што се није нашло што се очекивало, кад атмосфери романа дочарава, прије свега прича, без нарочитог дјелања, двоје људи, од којих је Боби хомосексуалац, а Линда курва, чије неприхватљиве склоности ограничавају њихову комуникацију. Напоље се, дакле, нема куд, а унутра све се готово мрзне од хладноће односа, и није чудно што је Линда, у једном тренутку, напустила кола, али ни то што се вратила. Уз то, пада киша и смањује се видљивост, а по путу се налазе, са стрмених страна отпали, груменови земље, који, разгажени точковима кола, још више

ПРЕДСАНИЦЕ

Позна несаница би себе да успава, али сан бежи од прича предсаница

СВЕТИЊА

Миленијуми, хучни а нечучи, проходе над морем, предису над Будвом и љове над Ловћеном.

А ја видим само једно јујшро - ово, данашње.

Једно и све. Јујшарњи ђејаж удисшем као светињом.

Гле, ови сликови свјетлости чистији су од мојих зјеница.

Свака трава, од маслине и кедр до ђиновитија нара, чистија је од мојих руку.

Сваки ђолојрси вис усјавнији је од мојеј стиса.

Сваки ђириодни звук - у ђоморју и ђоторју - кристалише се звонкије од мојеја тласа.

Пред овом светињом сама ми кољена крену ђрема земљи.

Клекни, одазови се овој хармонији јујшарњих ђоздрава.

Тато Вукотић

уклизавају подлогу. Уз све то, Боби ће, од једне војне патроле, бити претучен, чак толико да је морао да се прави мртав да би остао у животу.

Мало има приче у постколонијалној Африци. Ђутњом и неактивношћу, чак и кад Боби туче црног дјечака, што није добро обрисао вјетробран његових кола, одговарају људи на бензинској пумпи.

Радње, сем војне колима, и приликом повременог заустављања, нема. Приче није да нема, али је више у функцији да удаљи актере сапутнике на дугом и тешком путу, а не да их, објашњавајући их, зближи. Стиче се чак утисак да се прича обнавља, управо онда кад хладноћа у њиховом односу почне да јењава. У замјену за суштину динамике, нуди се пејзаж, који је, не само лишен љепоте, већ је артикулација ружног.

Иако су негде другдје, проблеми дотичу главне ликове романа - Бобија и Линду. Док Африканци, у „слободној држави“, која ће за неке то и постати - и то, у почетку за оне који буду смакли краља, а касније само за неке од њих, јер ће се

формирати табори зла, који ће отпочети међусобна непријатељства. Највише ће бити приче о слободи, мада ће се нуклеуси неслободе увијек ширити - прво ће ширити кругове око себе, па ће их својом суштином испуњавати, а човјек, усљед ограничености, па и девијација, каквима су набијени Боби и Линда, бјежаће од себе, лутаће у потрази за срећом, и, због неуспјеха, бити још огорченији. Кад стигне до неке тачке која му омогућава „стабилност“, видјеће да је тамо још горе, и излаз ће наћи у томе да и он покаже колико-толико власти. У роману ће се ова идеја приказати сликом, у којој лијеног Луку, свог неку врсту савременог слуге, Боби намјерава да отпусти. Тако се роман заокружује кретањем несрећника од немила до недрага, у жељи да се нађе спас који се ни не назире. Упркос томе роман је моћан. Јер ако Боби и Линда имају разлога да не попустану у тражењу среће, нема те ситуације која се не може сматрати надном. А списатељско умијеће на нивоу је ове снажне идеје.

Добраштин ЈЕЛИЋ

И ВУК

од Његошеве смрти

Орешковић је извјестио Метерниха да се Вук буквално преселио код Његоша: сједи за Владичиним столом окренут леђима и нешто свакодневно пише, уз то га у стопу прати. Познато је да је Његош имао великих неприлика с руским властима на путу за Петроград. Вук му је, у међувремену, писао у Петроград и очински га молио да му, при повратку, доведе у Беч болесног сина Саву, који се школовао у Петрограду, али Његош тада још није био стигао у Петроград. Ошпијуњен од Аустрије, био је заточен у Пскову.

Непосредно пред Његошев повратак из Русије, августа 1837, из штампе је изашла Вукова студија на њемачком језику, вјероватно у преводу поменутог Хопа, са ознаком Штутгарт као мјеста штампања, насловљена „Црна Гора и Црногорци“. Била је то скраћена верзија Вукове студије „Црна Гора и Бока Которска“, коју је намјеравао штампати на српском језику и о томе штампао и обавијест. Његош је књигу вјероватно добио од самог Вука. Одмах последије тога у словенским научним круговима процурила је вијест да Његош није задовољан Вуковом књигом о Црној Гори. Јан Колар, познати чешки књижевник, писао је тим поводом Вуку у октобру 1837. године: „Чујем да Владика није врло задовољан с вашом „Црном Гором“, али то не треба да Вас смета да истину пишете“.

Оваква вијест је Вуку врло тешко пала. Било му је много стало до добрих и пријатељских односа с Његошем и другим пријатељима из Црне Горе. Не касећи ни часа Вук пише Орешковићу који се тада налазио у Котору да се распита је ли истинита та вијест и ако јесте због чега је Његош незадовољан. Орешковић је проследио Вукову писмо Његошу. У одговору Вуку Орешковић каже да се два пута састао с Владиком, једном у Стањевићима, а други пут под Мајинама, и да се није могао увјерити да је ишта љут на њега, већ напротив да га воли и поштује као прије, једино му није по вољи онај опис сенатске куће. У писму Орешковићу у вези с тим, послатом са Цетиња 25. октобра 1837. Његош заиста потврђује ову Орешковићеву тврдњу, али нигдје не спомиње опис сенатске куће. Биће да је то Орешковићева измишљотина.

Ако је нешто срибе код Његоша и било, он то није никада ни нигдје јавно изрекао. Врло је могућно да Његош и Вук нијесу Црну Гору онога времена видјели истим очима. Вук је био Хердеров и Копитарев ученик, реалист, евро-

пејац. Његош визионар, косовски осветник, хајдук, поет, патријархалац, романтичар, отмени примитивац, како га је назвала Исидора Секулић. Вук је Црну Гору фактографски представио Европи. Сенатска кућа на Цетињу је, стога, била вјерно описана. Бољи познаваоци тврде да је Вуков опис био вјерна копија оригинала. Знао је то и Његош, али колико год био свјестан истине, он би тај опис дао на другачији начин. Вук није ничим желио увриједити Његоша и Црногорце јер би тиме увриједио и себе самог, али од истине није могао побјећи. Но, како истина најбоље заболи, Вук се, по свој прилици, није усудио да за живота објави интегрални рукопис књиге „Црна Гора и Бока Которска на српском језику“.

Зна се да је малобројни круг људи блиских Његошу на Цетињу био непријатељски расположен према Вуку због поменуте књиге. Дио тог расположења неки су приписали и Његошу потпуно неправедно. На једно Вуково писмо упућено Његошу из Беча 14. фебруара 1845. године одговорио је секретар Милаковић и саопштио Вуку разлог због чега одговара он а не Његош. Наиме, Његош је тада интензивно радио на „Лучи“ и за четири недеље није к себи пуштао никога сем Милаковића. Неки књижевни посленици су и у томе видјели зрно Његошевог нерасположења према Вуку. А Вук управо у том писму изражава задовољство што му је Његош ревностно помогао у сакупљању народних pjesама: „Мислим да сте ми pjesама доста скупили и молим Вас да напомињете једнако да се купе...“

Његош и Вук не само да се никада нијесу разишли, него се, блаже речено, никада нијесу ни удаљили један од другог. Његош већ 1839. шаље Вуку на поклон пастрмке у знак пријатељства. Почетком јуна 1841. Његош се још једном срио с Вуком на Цетињу. Ако је вјеровати полицијском извјештају, Вук се тада задржао на Цетињу само три дана. У Вуковом друштву били су двојица Руса, а придружили су им се Људевит Гај и професор Антон Мајуранић, брат Ивана Мајуранића. У фебруару 1844. Његош је поново у Бечу. Вук га често посјећује. Његош се залаже код кнеза Александра Карађорђевића да се Вуку продужи обустављена пензија коју је примао од Србије.

Крајем 1846. Његош и Вук су се и по пети пут сусрели у Бечу. Његош је том приликом, између осталог, обављао

посљедње припреме око штампања „Горског вијенца“. Поправљао је и редигавао рукопис. Није искључено да је неке исправке вршио и по Вуковој сугестији. Појава „Горског вијенца“ 1847. године снажно је подупрла Вукову борбу за народни језик. Његош је из политичких разлога „Горски вијенац“ штампао старим правописом, али је дјело написано народним језиком, „језика црногорскога штилом“ што би рекао Владисављевић. Судећи по једном Његошевом писму послатом Вуку из Млетака, Његош и Вук су се и по шестом пут срили у Бечу. Било је то крајем 1850. године. Његош у писму каже да је из Беча преко Љубљане и Трста стигао у Млетке. Задње писмо које је Његош упутио Вуку писано је само неколико дана пред његову искупише рану смрт. То је кратко, дирљиво писмо, писано самртничком руком: „Давно би на Вашо писмо одговорио да ми мртвило даде него из каквог Вам стања пишем, доста је и оволико, јербо кад тијело страда и стење, душа се вије у олујама“, стоји, између осталог, у Његошевом писму. Његош је био Вуков не само лични, већ и породични пријатељ. У писмима Његош не пропушта да поздрави Вукову породицу, а Вуковој кћерки Мини посветио је и pjesму...

Пријатељство које је трајало између њега и Његоша Вук је пренио и на Његошевог наслједника, књаза Данила. Вук је цијенио и искрено волио младог књаза и јавно бранио његове државничке потезе. Књаз Данило је импонувао Вуку и између њих се развило чврсто пријатељство које је Вук намјеравао пренијети и на књаза Николу, сада већ у другим околностима, али је смрт ставила тачку на све.

Његош је умро на крају октобра 1851. године. У Бечу је одржан парастос поводом његове смрти. Посмртно слово на парастосу држао је Јован Суботић. Суботић је претходно, на захтјев Његошевог и Вуковог пријатеља, тада раскнеженог Михаила Обреновића, ишао код Вука да му он каже какво мјесто у српству има црногорски владика и pjesник. „Усмено му изјасните шта би у славу и похвалу живота владичиног требало напоменути“, писао је Михаило Вуку.

Пријатељство и поштовање између ове двојице стожерних људи наше књижевне, научне и културне баштине трајало је непрекидно на опште добро.

Комнен БУЛАТОВИЋ

Култура и цијетност

ИЗЛОЖБА У СПОМЕН ДОМУ СТЕФАН М.ЉУБИША

СЛИКЕ СА МОТИВИМА
МРТВЕ ПРИРОДЕ

Половином октобра, у изложбеном простору Спомен дома „Стефан М. Љубиша“, отворена је изложба „Мртва природа“ из фонда Народног музеја Црне Горе са Цетиња. У оквиру ове тематски заокружене изложбе представљен је избор од једанаест дјела значајних имена црногорске и југословенске модерне уметности: Михаило Вуктић, Мило Милуновић, Јован Зоњић, Смаил Караило, Филип Јанковић, Александар Пријић, Јован Бијелић, Марко Челебоновић, Лазар Личеноски, Недељко Гвозденовић и Миодраг Протић. Кроз мотив „мртве природе“, као класичну тему која је од давнина привлачила сликарски исказ дајући могућност крајње интимистичког приступа при испољавању уметничких тежњи, представљена дјела, према ријечима Љиљане Зековић, карактеристичну предметност „дефинишу као реалне, асоцијативне или симболичне форме, реализоване ликовним језиком поетског класицизма, експресионизма, надреализма, показујући префињен осјећај за чулност реалних предмета, као искуствених података, који су смишљеном композицијском комбинаториком трансформисани у хармоничну игру и ритмалне односе независних облика погодних за рјешавање

феноменалног слоја слике: боје, простора, свјетлости, материје, односно, цјелокупне структуре ликовног дјела“.

Богатство различитих замисли одређене тематске преокупације уноси мноштво разноврсности у општу слику ове групе изложбе на којој је прије свега присутан инстинкт правих уметника који, по правилу, увијек теже ка бољем и савршенијем.

жњи лични индивидуалитет. У представљеним дјелима, „мртва природа“ је сведена на благо (каткад јаче) геометризоване форме, што је у модерној уметности, почевши од великог Сезана, постало традиционалан начин за постизање утиска снажних облика и њихову нарочиту експресију.

У времену све чешћих тежњи ка деструкцији и разарању, ова изложба

Мило Милуновић: „Мртва природа“

Суптилан осјећај предметности, композиције, процишћена и оплемена форма коју обавија специфична тајновита атмосфера, јесу битне опште особности сваког појединачног дјела, које даље карактерише посебност и сна-

нас враћа у подручја мира, склада и топлине, ревалоризујући лијепо и добро као категорије исконског стања духа, које је током историје, једино права уметност успијевала да одржи до данас.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

О ПОРИЈЕКЛУ ПОЗНАТИХ РИЈЕЧИ

Атлас - у грчкој митологији Атлас или Атлант је један од титана који је учествовао у борби против богова. Због тога га је врховни бог Зевс казнио - морао је на својим раменима и глави да држи небески свод. Стари Грци су вјеровали да васељена почива на стубовима, а те стубове је морао да држи кажњени Атлас. У ликовној уметности Атлас је представљен као наг, брадат мушкарац, који држи небо у виду плоче или безобличне масе. По титану Атласу данас збирку географских мапа зовемо атлас, у медицини први вратни пршљен, који носи највећи терет главе такође се зове атлас.

Клетија - Настанак биљке сунцокрет везан је, по грчкој митологији, за животни пут нимфе Клетије. Бог Сунца Хелије заљубио се у Клетију, међутим та љубав није дуго трајала јер се Хелије окренуо другој. Чак и после смрти супарнице, Хелије није хтио да се врати својој првој љубави. Несрећна Клетија стајала је укупана на једном мјесту, без воде и хране, девет дана и ноћи и своје лице је упорно окретала Сунцу у нади да ће је видјети. Њено тијело је постепено срасло за земљом и претворило се у цвијет, који и даље упорно прати Хелијево кретање по небеском своду.

Фама - У римској митологији персонификација гласа. Фама је крилато чудовиште, које кретањем постаје све већа и јача. Она има безброј очију, ушију и уста. Ноћу јури између неба и земље, а дању стражари на крововима кућа или на високим кулама, одакле посматра свет, жељна лажи и застрашујућих новости. Фама живи у средишту свијета, на граници неба, земље и мора, у палати савијеној од бронзе. Та палата има на хиљаде отвора, кроз које допиру сви гласови, чак и они најудаљенији и најтиши. Окружена Заблудом, Лажима и Страхом Фама из своје палате поново враћа у свијет све гласове, удвостручава их и по својој вољи допуњава. Када је Јупитер удаљио Фаму од богова, она је шкргућући зубима, дошла међу људе и остала уз њих да изговара и оно што јесте и оно што није. Да ли је Фама још жива и да ли је још увијек међу људима пресудите сами.

Керамика - За производу направљене од печене земље рећи ћемо да су од керамике. Керамике је занатска четврт старе Атине где су лончари, још од VI века старе ере, имали своје радионице за производњу различитих посуда од печене земље. Свака радионица је имала свог власника, грчана и сликара који је

украшавао вазу. Њихова имена су се утискивала у виду печата на дно посуде. Између појединих радионица и њихових власника владала је велика конкуренција. Атински грнчари су се међусобно савршено познавали и често су се служили различитим смицалицама да би кудили производе конкурената, а похвалили своје. Сачуван је један занимљив натпис на једној посуди: „Вазу је сачинио Еутимид какву никад не би могао да изради Еуфроние“.

Мецена - Под овим термином подразумевамо заштитника и покровитеља књижевника, уметника и научника. Гај Клиније Мецена (70. год. прије н.е. - 8 година наше ере) био је угледни римски грађанин, близак цару Октавијану Августу. Готово све државне уговоре које је цар Август закључио припремио је Мецена. Већи значај имао је Меценин напор да јавно мњење привуче на страну свог заштитника. Оцијенио је утицај и значај уметника у политичком животу државе. Он привлачи себи пјеснике врбујући на тај начин талентоване присталице, који су режим тог доба опјевали у својим дјелима. Вергилије и Хорације су познати пјесници из Мецениног круга.

Приредила:
Јелена ЈЕЛУШИЋ

СУСРЕТИ

СЈЕТНА ПОДСЈЕЋАЊА

● Унука Анастаса Боцарића боравила у Будви и на Цетињу

Током септембра у Будви и на Цетињу боравила је Бланда Бужан Боцарић, унука и једини потомак сликара Анастаса Боцарића. Њен боравак у Црној Гори отпочео је у Перасту гдје је у новој галерији „Јадран - Арта“ погледала изложбу од 29 радова свог дјде Анастаса Боцарића из фонда Народног музеја са Цетиња. Оно што је за њу било посебно интересантно је чињеница да је изложба реализована у кући у Перасту у којој је Боцарић живио од 1932. када се вратио из Новог Сада, па све до смрти 1944. године. У тој кући Бланда Бужан је посљедњи пут 1939. године видјела свога дјде. Посјета Перасту евоцирала је неке успомене на дјетинство, на дједину галерију, која је била смјештена на тавану, а била је и подсјећање на тетку Мару која је цијели живот провела уз родитеље Анастаса и Лану Боцарић. Са сјетом се присјећа бабине домишљатости да за вријеме рата сачува слике од окупатора. Ова вјешта болничарка, родом из Задра, од оца Италијана Пјетра Тофола, директора задарског затвора, успјела је да спречи непријатеље да уђу у кућу и униште дјело њеног супруга.

Станислава Бужан Боцарић је рођена у браку Јосипа Бужана и Милице Боцарић. Њен отац, а стриц Јоже, бавили су се сликарством сликајући карактеристичне далматинске, босанске и македонске мотиве. Јосип Бужан је сликарске студије завршио у Венецији, отуда и његова велика љубав према Италији коју је касније пренио својој кћерки. Бландини родитељи су се упознали у Трсту гдје је Милица Боцарић на путу за Сорбону срела овог изузетно занимљивог сликара и човјека.

Бужани су живјели у Трсту, па затим у Београду, до Бландине шесте године, када одлазе у Тетово, гдје Јосип Бужан ради као професор цртања. У

Македонији је Бланда Боцарић завршила уметничку школу. Одласком у Београд завршава Правни факултет, али похађа и Академију ликовних уметности. Затим одлази у Рим гдје похађа Accademia di Belle Arti. Од тада је излагала више пута самостално и на многим колективним презентацијама у Италији. Паралелно ради сцено-

ку се проширује тако да је сада највише занима уље и акварел.

Веома занимљива као саговорник воли да истиче да се поноси да је, поред дједе Анастаса, у породици Боцарић и Марко Боцарић који је био члан грчке револуционарне организације. Истицао се у борбама Грка са Турцима по-

Бланда Бужан Боцарић

графију и костографију за филм, и како воли да истакне, до сада се опробала у 18 филмских остварења. Поред сликарства њена велика љубав су и путовања па сваке године обиђе неко атрактивно мјесто у свијету. За њу су као уметници посебно инспиративни Тенерифи.

Својим сликарством Бланда Бужан Боцарић је потврдила да је врстан хроничар града Рима кога је највише осликала техником пастела. Посљедњих година њена основна тематска преокупација постаје акт рађен претежно у академском маниру. Оно што је на њима примарно је тврда потенцијална линија која гради форму и у почетку прати цјелокупну фигуру и лик, али се у посљедњим дјелима своди само на торзо. Интересовање за техни-

четком прошлог вијека. Његову јуначку погибију пјевао је Јован Стерија Поповић у пјесми „Марко Боцарис“. Занимљиво је напоменути и да једна улица у Паризу носи његово име.

У причи, Бланда са највећом сјетом говори о свом ујаку Саву Боцарићу који је такође био уметник. Успјешно се бавио скулптуром и карикатуром. Највећи дио живота провео је у Лондону гдје је урадио бисте Черчила, цара Хайла Селасија. У Енглеској, а касније у Каракасу, водио је бојемски живот, у дружењу са истакнутим личностима из културног живота. Близак пријатељ му је био Бернар Шо. Сава Боцарић, син будванског сликара Анастаса Боцарића, умро је у Каракасу 9. септембра 1965. године.

Драгана ИВАНОВИЋ

ПРИПРЕМЕ ЗА ОТВАРАЊЕ МУЗЕЈА ГРАДА БУДВЕ

ДАТУМ ЈОШ УВИЈЕК НЕИЗВЈЕСТАН

● У будућем Музеју града Будве биће двије појавке - археолошка и етнографска чији су аутори др Чедомир Марковић, односно др Зорица Мрваљевић ● Оштријом и међумузејском изајмицом до бојашње етнографске појавке ● Ошвавање музеја условљено реализацијом пројекта ликовне опреме, а за избор извођача треба да се ускоро расписује конкурс

Умјесто два, археолошког и етнографског, како се годинама планирало и обећавало, Будва ускоро треба да добије један музеј - Музеј града Будве са двије сталне поставке археолошких и етнографских материјала и експоната. Музеј ће бити смјештен у згради која је првобитно била намијењена за етнографски музеј. То не значи да се одустало од зграде која је намијењена за археолошки музеј, јер је предвиђено да се у њој по окончању имовинско-правних спорова смјести специјализована археолошка збирка. То за Будву, као једно од највећих и најзначајнијих археолошких налазишта на Балкану, неће бити много, јер има археолошких експоната за још неколико музеја.

На згради будућег Музеја града Будве завршени су грађевинско-инсталатерски радови, добијена је употребна дозвола (мада има и примједби које нису условне, али их треба отклонити) и завршни радови на ентеријеру. Пројекат етнографске поставке урадила је др Зорица Мрваљевић, а пројекат археолошке поставке др Чедомир Марковић.

Тренутно се изводе завршни конзерваторски радови на преосталом етнографском материјалу тако да ће најдаље до кра-

ја децембра ове године сви етнографски експонати бити спремни за сталну тематску поставку др Зорице Мрваљевић под називом „Из народног живота будванског подручја“. Конзерваторски су припремљени, такође, скоро сви експонати везани за сталну поставку археолошког материјала чији је пројекат урадио др Чедомир Марковић. Конзерваторски третман на каменним експонатима предвиђеним за сталну поставку биће, такође, завршен до краја године - каже директор ЈУ „Музеји, галерије, библиотека“, Луција Ђурашковић. - Иако ограничени недостатком финансијских средстава активно радимо и на откуп етнографског материјала како би, на жалост, прилично сиромашна збирка нашег музеја била што богатија. Стална етнографска поставка била би, практично, немогућа без међумузејске позајмице од Поморског музеја Котор и Народног музеја Црне Горе Цетиње.

Динамика даљих активности радне јединице „Музеји“, међутим, директно је временски условљена реализацијом пројекта ликовне опреме Музеја који су према наведеним музеолошким пројектима урадиле архитекте Славица Ковач и Злата Краповић. Треба, по ри-

јечима директора ЈУ „Музеји, галерија, библиотека“ Луције Ђурашковић, у што краћем року обавити послове око ангажовања извођача пројекта комплетне ликовне опреме (израда и монтажа витрина, пултова, полица, панова, расвјете на трећем спрату...) који би овај посао квалитетно и брзо урадио. То је у надлежности општинских секретаријата за развој и инвестиције, односно привреду и финансије.

По реализацији пројекта ликовне опреме предстоји организовање службе обезбјеђивања музеја (физичко и техничко), пренос археолошког материјала из Републичког завода за заштиту споменика културе (гдје је депонован послије земљотреса 1879. године у комисијску примопредају припрема натписа, мапа, фотографија и легенди уз одговарајућа графичка рјешења, и, коначно, поставка археолошких и етнографских експоната. Сви ови послови завршили би најкасније за мјесец и по дан од почетка који је условљен вршетком, пројекта ликовне опреме.

Извјесно је, дакле, да су радови приведени крају само непознато када ће, заиста, Музеј града Будве бити и отворен. В. М. СТАНИШИЋ

Култура и цијетност

СЈЕДНИЦА САВЈЕТА ГРАДА ТЕАТРА

НОВИ КВАЛИТЕТ

● Савјет Града театра у овом сазиву завршио рад и ускоро ће бити изабран нови савјет
● Уручена награда Светозару Цветковићу

Девог новембра одржана је сједница Савјета Града театра којој је предсједавао Мило Ђукановић. Сумиран је овогодишњи учинак - програмски и финансијски - и уручена награда „Град театар“ за позоришну умјетност истакнутом глумцу Светозару Цветковићу који је остварио неколико изванредних улога у представама Града театра за посљедњих неколико година. Награду је Цветковићу уручио предсједник Републике Црне Горе и предсједник Савјета Града театра Мило Ђукановић, а награда се састоји од умјетничке слике - рад сликара Слободана Боба Словинића, Повеље и новчаног дијела награде у износу од три хиљаде марака. Образложење Жирија прочитао је Јован Ђирилов истакавши, поред осталог, да Светозар Цветковић несумњиво припада не одвећ великој групи стваралаца који су Фестивалу подарили најбољи дио себе.

Ако ово зрно среће, које данас кружи Будвом, може да отјелотвори реченицу да позориште може промијенити свијет и да људи постану бољи, онда ово зрно среће има смисла - ријечи су Светозара Цветковића. Савјет је усвојио извје-

шта о реализацији програма овогодишњег 15. фестивала. Фестивал је коштао 1.050.000 марака и сви трошкови су покривени у цијелости - истакла је директор Града театра Бранислава Лијешевећ.

Петнаести фестивал смо завршили измирујући истовремено и све обавезе настале поводом његовог одржавања. То се ријетко догађа и организованим фестивалима и богатијим срединама него што је наша - нагласио је предсједник Савјета Града театра Мило Ђукановић. - И овај петнаести фестивал је очувао све оне позитивне трендове које смо констатовали анализирајући претходне фестивале. И на овом фестивалу црногорско стваралаштво добило је пуну шансу за презентацију. Овај фестивал сачувао је и тај тренд међународне размјене програма и ове године смо, на 15. фестивалу, имали можда најбољи инострани дио фестивалског програма.

Оно што може представљати чињеницу која завријеђује да буде посебно апострофирана јесте да је овај фестивал у оквиру те међународне сарадње успио да оствари и неке почетне резултате на плану сарад-

ње са екс југословенским републикама. То је значајан прилог културној интеграцији тог простора. И оно што је кроз све програмске сегменте провејавало то је окренутост региону у којем живимо. То је нов квалитет. Ја сам увијеђен да су и културне институције Црне Горе на добром путу да таквом тренду који не препознајемо само у нашим границама, него рекао бих и на другим просторима нашег региона, дају значајнији допринос - закључио је, између осталог, Мило Ђукановић.

У расправи су учествовали Бранислава Лијешевећ, Маја Поповић и Петар Ђукановић, селектори музичког и ликовног програма, Јован Ђирилов, Светозар Цветковић, Срђа Поповић, Ђорђе Прибиловић који је рекао да ће Будва сачувати фестивал, Бранислав Мићуновић и Бранимир Поповић, министар културе Републике Црне Горе који је нагласио да ће се Министарство културе апсолутно ангажовати да на најбољи могући начин одржи и повећа ниво овог фестивала. Са XV фестивалом истекао је мандат досадашњем директору „Града театра“, Бранислави Лијешевећ.

Д. ЦВИЛОВИЋ

ИЗВРШНИ ОДБОР САВЈЕТА ФИЛМСКОГ И ТЕЛЕВИЗИЈСКОГ ПРОЈЕКТА
„ЈЕЛЕНА САВОЈСКА“ОЖИВЉАВАЊЕ ЦРНОГОРСКЕ
КИНЕМАТОГРАФИЈЕ

● Извршни продуценти „Зета филм“ из Будве саопштили су да је Извршни одбор Савјета пројекта „Јелена Савојска“ одржао 5. новембра 2001. године сједницу на којој су разматрале досадашње активности на припремама за реализацију овог вишесериског значајног културног пројекта. ● Још једном наглашено да филмски и телевизијски пројекат „Јелена Савојска“ представља праву прилику за оживљавање годинама зајосијављане црногорске кинематографије и ефикасну презентацију укуле културе Црне Горе

Договорен је начин даљег рада и динамика испуњења обавеза субјеката од којих зависи затварање финансијске конструкције пројекта. Од укупних средстава која се обезбјеђују у Црној Гори половину дају спонзори - донатори са којима ће се одмах приступити потписивању уговора у коме је прецизно утврђена динамика уплате њиховог уч-

сћа у финансирању пројекта. Извршни одбор је информисан да је Министарство културе упутило и подржало предлог да се буџетом Републике за идућу годину обезбједе друга половина потребних средстава. Преосталих 20 одсто буџетом пројекта предвиђених средстава, обезбјеђиће се у копродукцији са страним партнерима.

Извршни одбор Савјета пројекта активно ће пратити реализацију договорених одлука, да би се филмској екипи омогућио несметани рад на припремама, у складу са планираним терминима реализације пројекта „Јелена Савојска“, стоји, између осталог, у саопштењу извршног продуцента „Зета филм“ из Будве.

Д.Ц.

У ИЗЛОГУ

ИЗАЗОВ УМЈЕТНИКА

„Санта Марија - изазов умјетника“ наслов је пете књиге Станка Паповића, новинара и публицисте из Будве. Прије ове књиге овај аутор је објавио књиге „Античка Будва“ са др Љубишом Поповићем, археолошку студију на српском и енглеском језику, затим етнолошку студију села Подострог, публицистичке „Ти гробови нису раке већ колевке нових снага“, а коаутор је књига „Спомен обилежја НОР-а Југославије“, „Пословни успех“ и „Печат личности“.

- Ова књига настала је

као потреба да се представе аутори који су излагали у Галерији „Санта Марија“ од 1990. до 2000. године. Нажалост, ове године галерија је била затворена за умјетнике. „Санта Марија“ је све ове године била престижна галерија у љетњем периоду. Њена ексклузивност није само у амбијенту - наглашава Паповић - већ у строгој селекцији и малом броју термина - три до четири изложбе у јулу и августу. У протеклих десет година у галерији су излагали по позиву сликари разли-

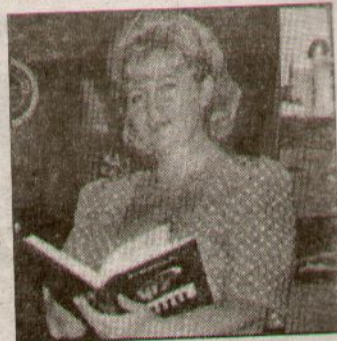
читих поетика, углавном фигуративни, о којима су истакнути теоретичари и историчари умјетности изrekli веома значајне оцјене. Те стране о умјетницима који су излагали сматрао сам да треба објединити у цјелини. Ипак, треба нагласити да је ова галерија отворена у јула 1973. године.

Иначе, галерија „Санта Марија“ је црква бенедиктинаца из 840 године. У периоду који обрађује Паповићева књига одржано је 36 изложби еминентних сликара.

Ц.

АНКЕТА: ШТА СТЕ РАДИЛИ ОВОГ МЈЕСЕЦА

МИРЈАНА ПАЈОВИЋ, МУЗИЧАР:

МУЗИКА
У ПРВОМ ПЛАНУ

Новембар мјесец захтева од мене највећу активност, у раду са ученицима, такмичарима, са женском вокалном групом „Хармонија“ и црквеним хором, јер су сви они учествовали на Свечаној сједници Скупштине општине Будва у музичком дијелу програма 22. новембра 2001. године, поводом дана ослобођења Будве.

Музика је сада у првом плану. Моја добра пријатељица ми је једном приликом рекла: „Мирјана, ти толико волиш дјецу, а имаш само једног сина“. Одговорила сам јој да је у заблуди, јер имам осамнаест ученика узраста од четири до четрнаест година. Предајем им клавир у Школи за основно музичко образовање у Будви, затим 12 чланица женске вокалне групе „Хармонија“ и 25 чланица црквеног хора - укупно педесетшесторо дјеце.

Зар нијесам најбогатија мама на свијету?

Кроз моју дугу педагошку праксу схватила сам да је сваки ученик индивидуа за себе и да сваком ученику морам на различит начин прићи. Првенствено као мајка, као педагог и као психолог. Да би ученици вољели музику и инструмент који им предајем морају ме као наставника цијенити и вољети.

Једном ме је директор

школе питао: „Мирјана, чиме ти то подмиђујеш ученике када те они толико воле?“

Морам признати да сам једној веома талентованој, али и веома лијеној ученици куповала колаче. То сам радила прије сваког часа.

Учинка свега тога је да сам успјела да ту ученицу поведем на републичко такмичење и да освоји треће мјесто - бронзану лиру.

Ученици из моје класе су учествовали на републичким, савезним и међународним такмичењима (музичким фестивалима) и освајали похвале, бронзане, сребрне и златне лире. Таквом успјеху нормално претходи велики труд и пожртвовање у раду ученика, наставника, и велика подршка родитеља и музичке школе.

Многи ученици су завршили нижу музичку школу и отишли. Некима од њих ће музика бити опредјељење, а као траг и сјећање на њих остају дипломе које красе зидове мог кабинета. Надам се да ће се још неколико диплома придружити осталима у кабинету јер ове године такође припремам четири клавирска дуа за републичко такмичење које ће се одржати у априлу 2002. године.

Као умјетнички руководица женске вокалне групе „Хармонија“ срећна сам што смо од оснивања 1983. године

успјеле да се одржимо толико година захваљујући великој љубави према пјесми, дружењу и међусобним уважавањем, путовањима по земљи и иностранству.

Захваљујући интересантим и квалитетним наступима постале смо саставни дио културне и туристичке понуде Будве.

Снимиле смо осам композиција медитеранског мелоса (за које сам написала текст и музику) у музичкој продукцији Телевизије Црне Горе. То је наша једина аудио касета. У току је снимање у Подгорици 12 наших најљепших пјесама које ће се наћи на ЦД-у почетком прољећа 2002. године.

Комплетан музичар није онај који се бар мало не надахне духовном музиком.

Имала сам срећу да сам ево већ пет година диригент црквеног хора „Свети Јевстатије Превлачки“, при цркви Свете Тројице у Старом граду у Будви.

Мало нас је у црквеном хору, тако да се може рећи да је то мјешовити камерни хор, међутим, добијамо комплименте од људи са стране да звучимо као да нас је педесет.

Срећна сам што је мој живот испуњен тако квалитетним и лијежим музичким садржајима и што никада не могу рећи да ми је досадно.

ЗАПИС

ПЈЕСНИЦИ ЉУБАВИ И СМРТИ

(Јесене варијације)

Јесен је одувјек било добра одређене сјете и меланхолије. Таквом је чине, поред свега осталог, увијек варљиво вријеме, увијек варљиви дани, у којима се неочекивано смјењују киша и сунце, а тиме и наша расположења: туга, радост, неизвјесност... А човјека са мало више сензбилитета, обузму понекад и осјећања оне животне пролазности када се све може сажети у једну кратку реченицу: „И све ће проћи...“

Но, јесен је и вријеме за читање. Тако већ данима у мојим нервима и емоцијама битише нека поезија, која ми не да да размишљам о свему овоме; о животној пролазности; која ме, ето, штити од овог обичног живота.

Предамном управо стоје књиге поезије руских пјесника Пушкина, Љермонтова и чешког пјесника Јарослава Сајферта.

За овакав избор поезије одлучила сам се, јер управо све ове збирке, носе називе „Пјесме љубави и смрти“. Значи, то су те вјечне теме

поезије које означавају цио наш живот. Интересантно је, али је тако, иако су живот - смрт - љубав, логичне супротности, да су оне потпуно приближне и да постоје заједно.

Пјесника Јарослава Сајферта сам одабрала за читање, јер је недавно славио јубилеј - 100 година његовог рођења, па га је тим поводом неко назвао „славујем чешке поезије“. У мемоарима једног другог чешког пјесника стоји да за њега на свијету нема њежњих очију од очију Јарослава Сајферта.

И Пушкин и Љермонтов су непролазни. Свако читање Пушкинове поезије је празник наше душе. Вјечне су његове пјесме у мноштву осталих („Био сам срећан“, „Жеља“, „Трагови минулих љета заборав брише“, „Вријеме је, драга моја“, „Не пјевај ми, љепотице“).

Љермонтов је, када су га упоређивали са великим пјесником Бајроном, сам за себе рекао:

„Не, нијесам Бајрон, ја сам друго...“

Прогнаник каквих мало има,

Путник ко он, ког свијет не прима,

Ал' руска душа, с руском тугом...

Критичар Бјелински је кратко за њега рекао: „То је велики дух!“ Предамном су његови стихови који су важни за све који су вољели и воле.

„Знам да је крај, ал' те к

С портретом носим ја

сад;

Тај спомен блијед

љепши дан

Мени у души вида јад.

И кад се новој страст

дам

Не могу бити без сна тог:

Напуштени храм је

ипак храм.

Свргнути идол - и

Бог.“

И закључих, ако је „на

идол - Бог“ оваква поези

је - Бог; узвишена и вел

чанствена! Она може би

као нека врста религије;

и нека она буде наша рели

гија!

Д. ЛОНЧАРЕВИЋ

Духовно наслеђе

ВЈЕРОНАУКА У ШКОЛАМА - ДА ИЛИ НЕ?

ВРИЈЕМЕ ЈЕ ДА
НАУЧИМО ЛЕКЦИЈУ

Вјеронаука је прогнана из школа четрдесетих година прошлог вијека, доласком комунистичке идеологије и атеизма на ове просторе. Данас она поново треба да се врати у школске клупе у Србији одлуком њене владе. Ова одлука отворила је низ бесконачних расправа у медијима posljedњих неколико мјесеци. Вјеронаука је требало да буде факултативни предмет, док је други изборни предмет Грађанско васпитање. Уколико се деца и родитељи одлуче за вјеронауку могу да бирају између 7 традиционалних цркава и вјерских заједница у Србији: Српска Православна Црква, Католичка Црква, Исламска вјерска заједница, Словачка Евангелистичка Црква, Словачка Хришћанска Црква, Реформаторска Хришћанска Црква и Савез Јеврејских општина. Право родитеља да васпитају дјечу у складу са сопственим вјерским убјеђењем гарантује и Конвенција УН о праву дјетета из 1990. године. Што се тиче програма СЦП он обухвата основне појмове као нпр. о Крштењу, Цркви, Литургији, Христу као извору љубави... Говориће се и о темама из свакодневног живота, о односу према ближњем, природи и уопште према свијету у коме живимо.

Оно што је посебно занимљиво јесте прашина која се дигла у јавности због враћања овог предмета у школе. Неки од аргумената противника вјеронауке су да се такав предмет у школама противи демократизацији друштва, да ће створити вјерску нетрпељивост као и да се теологија коси са науком. При том се пре небезбавно чињеница да је вјерска настава обавезан предмет у већини европских земаља. Што се тиче вјерске нетолеранције, „вјерски рат“ у бившој Југославији водили су освједочени атеисти. Вјера нас учи да у сваком човјеку видимо икону Божију, да не чинимо другом оно што себи не желимо, или како је то Еп. Игњатије појаснио: „Ако се деца објасни да је сваки човјек ближњи, а да је ближњи брат, тада нико неће бити у стању да, чак и ако би хтио, дигне руку у име Божије на другог човјека. Нема сумње да ће се деца од малена васпитавати да поштују друге људе, да не буду зли и насилни, већ увијек спремни на дијалог без острашћења. „Ово је принцип на коме почивају сва традиционална вјерска учења.

Што се тиче теологије и науке, када је Савезни секретаријат за вјере објавио рекламни спот у коме се цитирају Кант, Пупин, Ајнштајн, Дарвин и Макс Планк како су се изјашњавали као искрено вјерујући људи, у јавности је одмах замјерено Савезом секретаријату да има агресивну кампању и да се користи „интимним“ ставовима великих научника у циљу пропагирања вјеронауке. И тако унедоглед.

Истина је да су у медијима повели рат против вјеронауке људи који немају никакво вјерско образовање. Њихови аргументи исти су као и они који су се чули у јавности у вријеме Брозове владавине („Политика“, „Нин“, „Борба“ од 1952 - 1966. године, Архив Југославије) Дакле, јасно је да се иста прича наставља, уз непрекидно вријећање вјерујућих људи јер се у одређеном броју текстова исмијевају свештеници, молитве итд. (као нпр. текст Наташе Одаловић у „Данасу“ гдје она предлаже Оче наш који је права пародија на ову молитву, користећи се књигом. А. Вуча „Дружина Пере Петлића“).

Разни Хелсиншки одбори одржавају трибине бавећи се проблемом вјеронауке и њеног негативног утицаја на дјечу, мада би требало проверити о ком Хелсинкију је овдје ријеч, јер у оном правом Хелсинкију вјеронаука је у школама обавезан предмет.

Министарство просвјете Србије на челу са г-дином министром који од почетка има негативан став, подржило је кампању и изневијерило многа обећања што је изазвало огорчење свих вјерских заједница. При том су заборавили да спреме други изборни предмет грађанско васпитање, као и потребни кадар. Жалосно је што се извјестан број идеолошки острашћених људи, овог пута маскираних у демократе, устремило на Бога и Цркву под видом бриге за потомство. Било би занимљиво објаснити дједи и родитељима како ће се ова господа изборити са проблемом секти дроге, криминала, корупције и осталим девијацијама друштва у ком расту наша дјеца. Да ли су и даље брошуре и књиге разних секти ослобођени плаћања пореза на промет? Пошто су махинације у погледу увођења вјеронауке настављене и даље, први час се одлаже до даљњег. До дана кад ће ова мала скупина људи (која прави велику буку) коначно да одради свој посао онако како је и требало да буде или док заувјек не оду из јавног живота јер су „многи исти“ као и претходници.

Вријеме је да научимо лекцију да промјене у друштву не почивају само на кадровским смјенама власти или побољшању стандарда, већ на унутрашњим духовним промјенама. Љубав према ближњем, поштење, скромност, смирење - врлине које нам толико требају и на којима треба да почива једино друштво.

Из Цркве је произашла српска просвјета, и без слободе да се изабере Св. Сава и своја вјера као основни модел живота нема истинске слободе. Све је остало једноумље и идеолошки мрак.

Некад у име комунизма, некад у име неолитерализма или Новог свјетског поретка. Никад у име дјече.

Миља РАДОВИЋ,
дипл. теолог

ТЕОЛОГИЈА КАО ПСИХОТЕРАПИЈА

УЛОГА ДУХОВНИКА И ПСИХИЈАТРА
У ОЧУВАЊУ ЗДРАВЉА

Улога епископа, свештеника или исповједника је да као други Мојсије изведе људе из Египта и уведе их у обећану земљу. Ово вођство захтијева напор који је првенствено у исцјелитељском надзирању. Свети оци су непопустљиви у погледу ове истине. Наводимо примјер Светог Јована Лествичника. Он савјетује: „Свима нама што хоћемо да изађемо из Египта и побјегнемо од фараона безусловно је потребан неки Мојсеј, посредник између нас и Бога, који би ревносан у дјелању и созерцању, пружао за нас руке к Богу да би смо под његовим вођством прећи море грјехова и Амалика страсти натјерати у бјекство (1. поука Св. Ј. Лествичник). У наставку свети тељ каже да они који се уздају у сопствене снаге и тврде да им није потребан никакав вођа, обмањују сами себе.

Свештенство је својом пастирском службом свештенство самог Христа. Свештеници преносе благодат на народ и због тога су у стању да опраштају и исцјељују људске грјехе.

Свети оци истичу три степена у духовном животу: очишћење, просвјетљење и обожење, односно практичну филозофију или очишћење срца, природно сазерцање или просвјетљење ума и мистично богословље или заједницу са Богом путем созерцања. Овакву подјелу налазимо код многих Отаца иако су у употреби различита имена. Свети Никита Ститат, на примјер, каже да постоје три степена у напредовању према савршенству: почетно стање очишћења, прелазно стање просвјетљења и мистичко стање савршенства. Како хришћанин напредује кроз ова три стања он утолико узраста у Христу. Тако човјек који живи у Цркви потпомогнут Божијом благодаћу, очишћује страствени дио душе. Након тога његов ум се просвјетљује и он се узноси до мистичног богослова, до блаженог обожења. Студирајући изворе, углавном светоотачке списе, јасно је да су три степена свештенства (ђакон, свештеник епископ) тијесно повезана са три основна степена духовног живота, што значи

да се човјек, уколико напредује у оздрављењу, успије духовним лествицама свештеничке благодати и благослова.

Узајамни однос
душе и тијела

Не можемо да схватимо пад и болест душе ако не знамо шта је душа и на који начин је повезана са тијелом. Ријеч „душа“ се користи да би означила духовни елемент наше егзистенције. Покушавајући да душу одредимо као духовни елемент наше егзистенције обраћамо се Светом Јовану Дамаскину који каже: „Душа је живо суштество, проста је бестјелесна, по сопственој природи невидљива, за тјелесне очи разумна и умна (мислена), безоблична, користи тијело као оруђе и даје му живот, узрастање, осјећање и рађање, самовласна је (то је слободна, обдарена вољом и дјелањем (енергијом), промјенљива, јер је будући створена, склона промјени - и све је то примила од благодати Створитеља, од које је примила и своје постојање и своју природу (такву) каква јесте. (Тачно излагање Православне вјере)

Иако се све што посједује живот, свака животиња, назива душом, уобичајено је да се у Светом писму она односи на човјека. Она означава начин на који се у човјеку пројављује живот и не односи се само на један сегмент човјекове егзистенције, тј. духовни, као супротност вештастеном, него означава васцијелог човјека. Душа није оно што једноставно обитава у тијелу, него оно што се изражава тијелом и које опет само по себи, као плод или срце одговара нашем егу, начину на који остварујемо живот. Душа је човјек, она је неко. Душа није узрок живота, него је његов носилац.

Човјекова душа је бестјелесна, по благодати, а не по природи. У православној светоотачкој предању човјекова бесмртност не значи загробни живот, него превазилажење смрти благодаћу Христовом. Оно што човјека чини бесмртним јесте живот у Христу човјек умире, будући да је благодат оно што души даје живот.

Свети Григорије Палама каже да: „душа не посједује живот само као енергију, него и као суштину, јер живи сама по себи“.

У вези са узајамним односом душе и тијела општи је закључак да се душа налази у читавом тијелу, да не постоји дио људског тијела у коме душа није присутна, да је срце најважније обитавалиште разумног дијела душе и њено средиште, али не као нека посуда, него као орган који руководи читавим тијелом, а такође да је душа иако несливена са тијелом, ипак са њим повезана на најприснији начин.

Ако је душа тијело, онда она има особине приступачне чулима и храни се, али не тјелесно него ријечима. Она нема особине које би могле да се опазе чулима јер не можемо да видимо ни праведност, ни храброст нити ма шта њима слично, а управо су то особине душе. Она дакле нема тијело, бестјелесна је.

Болест и умирање
душе

Болест душе, заправо њена нечистота „Нечистота душе је да не дјела по природи“. Из тога се у уму рађају страсне помисли (Свети Максим Исповједник: „400 глава о љубави“). Према овом свјетитељу нечиста душа је страсна, испуњена нечистим помислима, похотљивошћу и мржњом.

Када човјек ослободи своја чула и када се кроз чула његов ум излије изван срца, његова душа бива заточена, „разулареност“ чула ставља окове на душу (из Добротољубља). Ово ропство је истовјетно помрачењу. Последице заласка сунца настаје ноћ. Када се Христос удаљи од душе и када је прекрије помрачина страсти, тада је „духовне звјери кидају на комаде“ (Добротољубље). Човјекова душа пада у непрозирну таму и у њему дјелују демони. Човјек се нашао у ноћи без мјесечине.

Исцјељење душе

Цјелокупно црквено предање састоји се од исцјељења и оживљавања душе умртвљене грјехом. Све свете тајне и читав подвижнички живот цркве доприносе овом исцјељењу. Нико ко није свјестан

ове чињенице није у стању да осјети атмосферу православног предања.

Здравље душе чини бестрашће и (духовно) знање. „Душа је савршена онда када њом овладају врлине“ (Добротољубље). „Она је душа савршена чија се жељена сила у потпуности устремила к Богу (400 глава о љубави)“. Чиста је душа која воли Бога. „Чиста је она душа која се ослободила од страсти и непрестано се весели божанском љубављу“. (400 глава о љубави). „Душа је здрава онда када се одврати од везаности за безначајне ствари и љубављу се привеже за најбоље“. (Свети Григорије Палама - Добротољубље).

Свети Григорије Палама тумачећи православно предање каже да смо преступом и грјехом изгубили подобје Божије, „али нисмо изгубили образ“ и управо зато што нисмо изгубили образ у стању смо да васкрсемо душу. Душа ослобођена везаности за безначајне ствари и љубављу привезана за најбоље подчињава му се дјелима и врлинама примајући од њега просвјетљење, узрастање и побољшање, послушна је његовим савјетима и поукама од којих добија вјечни и истински живот (Добротољубље). Када душа постане послушна законима Божијим, постепено почиње да се исцјељује, просвјетљује и да задобија вјечни живот. Свети Максим савјетује, сагласно православној предању: „Вољни дио своје душе обуздај љубављу, жељни дио исушуј уздржањем, а разумни дио окриљуј молитвом и свјетлост твога ума никада неће потамнити“ (400 глава о љубави). Савјети или љекови не лијече болесну душу, не дају живот умртвљеном уму, не очишћују нечисто срце, то чини подвижнички метод Православне цркве, тј. самоузддржање, љубав, молитва и чување ума од сатанских изазова. Ми, према томе, вјерујемо да је православно предање веома важно за наше доба, јер оно може да ослободи човјека и исцјели га од потиштености и несигурности какве му доноси смрт душе.

(Наставиће се)

Др. Биљана АНЂЕЛКОВИЋ

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941-1945 (21)

ОСЛОБОЂЕЊЕ

(Формирање органа власти и политичких организација)

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

У брзом наступању партизанске јединице су у кратком времену, за свега два дана, ослободиле сва мјеста од Рисна до Петровца, тј. читаву територију ондашњег когаторског среза. То је наметнуло потребу ујурбаног рада на успостављању органа власти који ће преузет бројне послове организовања живота у тек ослобођеним мјестима. Постојећи народноослободилачки одбори, који су дјеловали у илегалним условима на окупираној територији, то нијесу могли обављати без већих организационих промјена и кадровских попуна. Пошто није било услова да се то обавља на ширим скуповима и тиме задовољи демократска процедура, персоналне промјене у органима власти обављане су кооптирањем знатног броја нових људи у постојеће народноослободилачке одборе. У ту сврху је повучен један број људи из јединица НОВЈ. То премјештање су оперативни вршила руководства КПЈ, која су иначе имала одлучујући утицај на распоређивање кадрова. Сличне промјене и попуне су вршене и у руководствама организација које су окупљале антифашистички оријентисане грађане, омладину и жене.

Кад је ријеч о кадровској политици ваља истаћи да је Комунистичка партија настојала да се у органима власти и у Народном фронту на руководећим функцијама ангажује један број угледних грађана, који су подржавали политику НОР-а, а нијесу били чланови КПЈ. Само неколико примјера ће бити довољно да потврди ову констатацију. За вијећника АВНОЈ-а из Боке био је одрђен др Бошко Бјеладновић, на руководећа мјеста у Општини скоро у цјелини су дошли кадрови који су повучени из јединица НОВ. За секретра Општинског комитета КПЈ је именован Митар Вуксановић, у општинском одбору власти председник је био Митар Бућин, а секретар Биро Петковић; секретар Општинског комитета СКОЈ-а Јово Радановић, а организацијом Антифашистичког фронта жена је руководила Јоке Бећир. Командант мјеста је био Љубо Марић, а комесар Душан Ђуричиновић.

Код формирања основних органа власти и политичких организација, који су основани одмах после општинских, уведена јеновина у територијалној поједи Грбља. Основни органи власти нијесу били сеоски одбори, као у вријеме илегалног рада, већ мјесни одбори образовани по петоселицама, што је одговарало старој поједи Грбља на кнежине. Али је у саставима мјесних одбора био из сваког села по један одборник, који је у свом селу имао и улогу некадашњег главару села. На истом територијалном принципу су формирани и ћелије КПЈ, као и активне СКОЈ-а. Остале, „масовне“ организације су формирале по селима.

Сеоски скупови домаћина или свих грађана, зависно од питања која су расправљана - били су најчешћи облици окупљања, познати као сеоске конференције. Иако није постојала стриктна

обавеза за учешће на скуповима и састанцима, сваки недолазак је могао да буде приписан политичким разлозима, па су изостанци били врло ријетки. Будући да је у политичком раду доминирала пракса непосредног комуницирања, на сеоским конференцијама и састанцима скоро су редовно присуствовали чланови љекар из Котора, а први председник Окружног одбора Народног фронта за Боку, био је Веселин Чуквас, свештеник из Херцег - Новог. У данима ослобођења председник Среског народноослободилачког одбора Котор био је др Леополд Нетовић, дугогодишњи директор Поморске школе у Кору, а за председника Среског одбора Народног фронта Котор бирао је др Божо Вукотић.

У Окружном, као и у среским комитетима КП и СКОЈ-а, приликом ослобођења извршене су само допуне новим члановима због повећаног обима и сложености рада. Секретари комитета КП су бирали за секретаре одговарајућих одбора Народног фронта и фактички су усмјеравали рад у њима. Тако је персонално КП обезбјеђивала доминантан утицај у политичком дјеловању Народног фронта.

У новоформираном Среском одбору Уједињеног савеза антифашистичке омладине Котор за председника је изабран Јован Вујадиновић.

Код конституисања среских руководства испуњена је брига да сва подручја и општине буду што равномјерније заступљене (овај критеријум је у рату имао споредни значај). То је посебно дошло до изражаја у саставу органа власти. Тако је у првом Среском народноослободилачком одбору, који је образован 14. новембра 1944. године у Зализима, од 40 одборника било седаморица из Грбља: Пеко Баук, Митар Вуксановић, Милош Марић, Илија Вујадиновић, Митар Бућин, Божо Ерцеговић и Саво Марић.

У вријеме ослобођења у Грбљу, за разлику од већине других општина у срезу, нијесу постојале ни језгра општинских органа НОП-а одбора власти, комитета КП и СКОЈ-а, као ни других политичких организација. Зато се у Грбљу није радило о попуњавању постојећих, већ о формирању потпуно нових састава. У таквој ситуацији општинских руководства, а често и среских. У таквом амбијенту у Грбљу се развио врло динамичан друштвено-политички рад, који је био садржински усклађен и повезан кроз све облике организовања. То је била брита руководства и организација Комунистичке партије. Комунисти задужени за рад у одбору власти или за рад у масовним политичким организацијама иницирали су разматрање одређених

актуелних питања и настојали да исход буде сасвим савремен са ставовима партијске организације. У Грбљу је тада (одмах после ослобођења) било свега око 20 чланова КП, али су упорним залагањем и захваљујући општем престижу које је уживала КП, успијевали да спроводе „партијску линију“ постојећим условима.

На стварање климе повјерења према новој власти, па и код оних који је нијесу радо прихватили, јако је позитивно утицала пракса да се у погледу утврђивања разних обавеза појединаца и домаћинства на прави никаква разлика по основу опредјељености у току рата, већ се на све примјењују иста мјерила. Било је случајева да се у неким селима десе извесни експресни случајеви, мотивисани реваншизмом или неким личним односима. Такви случајеви су оштро критиковани и изнешени као лош примјер поступања.

Свакако највећа и најтежа обавеза домаћинства у Грбљу била је давање животних намирница за потребе исхране војске и снабдијевања становништва. Грбља је у которском срезу било подручје са највећим резервама, а према ондашњим мјерилима, и са највећим вишковима хране, па су и захтјеви за узимање вишкова, од органа Среза били јако високи. Нема сачуваних прецизних података о количини узетих намирница, али према доста сигурним процјенама у првих шест мјесци послје ослобођења из Грбља је путем реквизиције одузето око 110 тона жита (већином кукуруза), приближно 55 тона меса и око 30.000 литара маслиновог уља. Реквизиција је била обавезна, без накнаде узимање, на које су само издаване потврде.

Врло динамична друштвено-политичка активност је често праћена и одређеним културно-забавним програмима. Због тога није више одговарао традиционални начин окупљања на одређеним сеоским зборним мјестима, већ су се проналазиле и оспособљавале просторије које су у те сврхе служиле. Тако су настјали домови културе и омладински домови, којих је било скоро у сваком селу.

Карактеристично за овај период је организовање „ударних недеља“. Радило се о томе да се скоро сваке недеље организовала нека заједничка акција, по селима или за више села заједно: оправљани су објекти страдали у рату, оспособљаване просторије за школе и омладинске домови и домови културе, пружена помоћ домаћинствима без радне снаге и сл. Организатори су били Народни фронт или Омладинска организација.

Одметништво није било нека изузетна појава ка-

рактеристична само за подручје Грбља. На више мјеста у Црној Гори остали су појединци и групе, припадници ранијих квислиншких формација, који су се сакривали од власти. Одметници су, по правилу, свуда испољавали крајње непријатељски однос према новом поретку успостављеном после ослобођења. То се често испољавало кроз насиље и злочине.

У Грбљу је група одметника била релативно малобројна. Она је настала на доста необичан начин. Митар Бошковић је после осуде на најстрожу казну, коју му је изрекао Војни суд, успио да побјегне из которског затвора и да се одметне у шуму. Њему су се касније придружила још четворица Грбљана који нијесу били под режимом прогона - чак су као мобилисани били у јединицама НОВЈ. Остао је недовољно јасан повод за њихово одметништво. Највјероватније, то су биле често ширене гласине да пријети опасност за живот свакоме ко је био у националистичким јединицама или у жандармерији.

Разбијање и ликвидација одметничке групе дошло је видно мјесто у активностима политичких организација, органа власти и подручних војних јединица. Политичким дјеловањем се настојало да се становништву предочи бесмисленост очајничког покушаја остатака поражених снага да ометају толико жељено очекиван живот у миру, који се так почео организовати. Оштрим репресивним мјерама и контролом терена сузбијања је подршка одметницима од родбине и пријатеља. Истовремено предузимане су акције од стране органа безбједности да се одметници приволе или присиле на предају или да буду ликвидирани. У те акције су се укључивали и активисти - у првом реду чланови Партије и СКОЈ-а.

У самом Грбљу одметници нијесу вршили диверзије или злочине. Било је само неколико сукоба са засједама или потјерним одјељењима. Међутим, постојали су сигурни знаци да су учествовали у неким убиствима у околним мјестима.

Из одметничке групе двојица су се сами пријавили властима (били су кажњени затвором). Остала тројица су, после одметништва дугог скоро двије године, погинули у сукобу са органима безбједности.

Видан приоритет у раду нове власти је дат отварању школа. Већ у децембру 1944. године, непун мјесец дана после ослобођења, у Грбљу је почело да ради шест основних школа, па је цијела општина била покривена школском мрежом. Школе су отворане уз крајњу оскудицу опреме и учила. Пошто је било мало квалификованих учитеља уопште, у сели-

ма је тај недостатак био нарочито изражен, па су у скоро свим школама у Грбљу наставу изводили несвршени средњошколци, који су се кратким курсевима уз рад оспособљавали за тај посао.

Једини прерађивачки погони у Грбљу су били млинови за жито и маслине. То су, углавном били млинови - поточаре, у власништву већег броја домаћинства - „стајника“. Потреба за њиховим коришћењем нагло је порасла, кад су органи власти преузели бригу за прехрану војске и становништва у градовима, а већи дио среза је био на њих упућен. Ради рационалног коришћења млинова, али и да би се искључила могућност, за те прилике великих прихода појединаца од ујмова, Општински народноослободилачки одбор је својом одлуком изузео млинове од власника и поставио своје повјеренике, који су водили послове у млиновима. Приходи од услуга су ишли за друштвене потребе. Том мјером је обухваћено седам млинова за жито и пет за производњу уља.

У првим мјесецима 1945. године у Грбљу се, за цијело подручје општине, оснива једна земљорадничка задруга. Код оснивања - што је имало тада уобичајени манифестациони карактер - најављена је њена улога у унапређивању пољопривреде. Међутим, њена практична дјелатност је била снабдијевање становништва у Грбљу неопходним артиклима, којих није било у слободном промету. У општој оскудици, снабдијевање је вршено по строгом рационарним мјерилима. Преко задруге се обављала и размјена неких пољопривредних производа за одређену индустријску робу.

Дограђа система власти насталој у НОВ је извршена оснивањем цивилних судова (Војни судови су формирани већ у првим годинама рата као стални или повремени, при одговарајућим јединицама НОВЈ). Одлуку о формирању народних судова (општинских, среских и окружних) донијело је Предсједништво ЦАСНО-а 20. јануара 1945. године, тек што је Црна Гора била коначно ослобођена и пет мјесеци прије завршетка рата.

Куризитет представља начин избора општинских судова, који је примијењен и у Грбљу. Одлуком је установљено да се општински судови, као најближи народу, бирају непосредно од свих грађана који имају бирачко право. Листу са кандидатима за председника и судије могло је предлати 50 бирача. Начин гласања је такође био оригиналан. О томе се у одлуци каже: „Гласање се врши у средишту суда у 13 часова. Бирачка комисија пошто прочита кандидатске листе позива присутне бираче

да се подијеле по групама, према томе за коју листу гласају. Затим пребројава гласаче по групама и то записнички констатује“. Избори за општинске судови су проведени 25. фебруара 1945. године срески и окружни судови су бирали од пленума среских народноослободилачког одбора.

Интересантан је податак да је у бирачке спискове, који су за ову прилику сачињени, било уписано у Грбљу укупно 2.124 бирача. По мјесним одборима - петоселицама број бирача био је сљедећи: Побрђе - 673, Горовићи - 364, Наљежићи - 633 и Вишњева - 456. Ово је био и први бирачки списак у Грбљу, сачињен после ослобођења и уједно први који је укључио и жене јер је обухватио све грађане оба пола старије од 18 година.

Од ослобођења Грбља новембра 1944. године па до завршетка Другог свјетског рата прошло је пола године. У том времену су вођене опсежне операције за ослобођење централног и западног подручја Југославије, заправо већег дијела њене територије. Ратиште у Југославији било спона армија западних савезника, које су наступале уз Апенинско полуострво и јужног крила Црвене армије које је преко Мађарске продирала према Аустрији. Фронт у Југославији добио је тиме високи стратешки значај у коначном сломању нацистичке ратне машине. Народоослободилачка војска Југославије, кроз те операције прерастала је у савремено организовану и модерно опремљену Армију способну да сама оствари ослобођење сопствене земље.

На фронту дугом више стотина километара, уз велике жртве, потискивана је још снажна гулација армија њемачке команде за југоисток Европе. Уз Њемце су били и остаци квислиншких формација. И њемачка војска и њени сљедбеници су истрајавали у пружању отпора плашећи се одговорности за почињене злочине, па су војне операције на југословенском ратишту трајале шест дана и послје званичне капитулације њемачке оружане силе, до 15. маја 1945. године.

У ослобођеном Грбљу и ширем региону потребе осигурања безбједности захтијевале су задржавање релативно малог броја припадника војске и органа јавног реда, па је у складу са тада општим, примарним задатком да се сви народни потенцијали усмјере на фронт, више од тристо бораца и старјешина из Грбља учествовало у саставу оперативних јединица НОВЈ у борбама за коначно протјеривање окупатора са територије Југославије. Јединице у којима су се борили ратници из Грбља у побједничком наступању стигле су до Трста и аустријске границе. У многим биткама борци из Грбља су заједно са саборцима из разних крајева Југославије дали частан прилог ПОБЈЕДИ.

(Крај)

Љепоћа жене

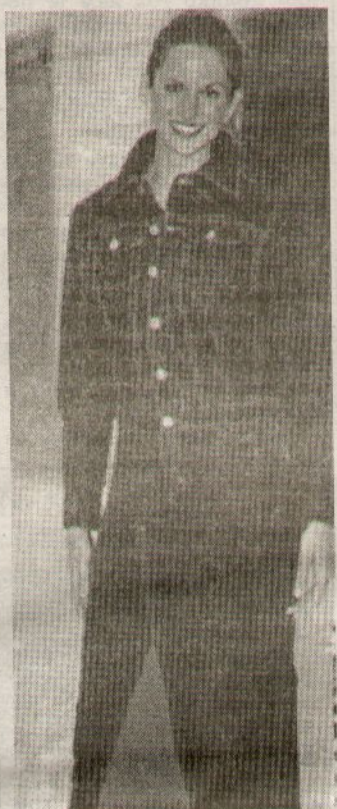
МОДА

ЈЕСЕЊЕ - ЗИМСКИ МОДНИ ТРЕНДОВИ

Како се обући ове сезоне? Шта је модерно и шта предлажу модни креатори? Окрените се око себе, на улици, на послу, у граду и није тешко погодити - цинс, цинс и опет цинс. Ултрамодерни су цинс капути, а веома је актуелно и крзно, било да је комбиновано са тексасом или кожом. Битно да је упадљиво, да вири на крагнама капута или јакни и на рукавима, али и на ташнама јер оно одјећи даје гламурозност и скупоћу.

Такође, твид је поново у моди, било да се ради о костимима или капутима. А што се капута тиче, ове сезоне они могу бити кројени од коже, крзна или таконзваних „мушких тканина“ у које спада и поменути твид. Ин су појасеви и двојредно копчање као и крзнени обруби.

Ове јесени носена је једношто од коже. Од ње се кроје јакне, нарочито спортске, одијела, панталоне, а за оне мало естравагантније даме и хаљине. Све то у комбинацији са провидним материјалима,

са незаобилазним крзном, а од боја су актуелне црна и боја пијеска.

Ко гардеробу темели на комплетима са сукњама или панталонама, ове сезоне ће доћи на своје. Можете се одлучити за изразито елегантан, спортски или casual и за врло префињен look. Не морају имати сукњу и јакну од истог материјала. Ин су комбинације са кожом и додаци од крзна, а испод се носе кошуље с крутим оковратником, раскопчаним и увученим испод ревера. Сакоји су строго кројени, копчани само једним дугметом, релативно широких ревера и равно урезаних џепова. Велики хит је и „мушко“ тродјелно одијело.

За жене које преферирају сукњу у гардероби да кажемо да ове сезоне владају екстремни; или заиста лепршаво или врло, врло строго уз линију тијела. Модерни су набори, као и бити до кољена, мини, али и maxi. У сваком случају, струк мора бити изражен.

Хит сезоне су панталоне уских и равних ногавица или оне врло широких које лелуљају при ходају. Понекад с типично мушким

атрибутима, маншетнама. Пожељан је спуштен струк, наглашен појасом. Боје које доминирају су топле, али пригушене у спектру јесењег шумског лишћа. Такође, ин узроци су коцке, пруге и рибља кост.

Што се тиче хаљина, могу бити затворене до грла или врло прозрачне и лепршаве. Нај кројеви су они који имитирају облик кутије, али то не значи да се силуета губи. Незаобилазан је и појас. Врло широки носите ако сте витки и високи, а уски ако сте нижег раста.

Што се обуће тиче, оно без чега се неће моћи ове зиме јесу црне уске чизме до или чак преко кољена. Са шиљастим врховима и танком високим или широм и ниском потпетицом. Затим, ту су и салонке заобљених врхова и високим потпетицама у облику квадрата.

Ове сезоне заступљен је штрас у свим облицима. Битно је имати у виду да креатори дозвољавају његово ношење и преко дана на торбици или каишу.

НЕ НОСИТЕ
НЕУДОБНЕ ЦИПЕЛЕ

Зима је вријеме када највише општећујемо наше ноге. Главни кривац су наше ципеле. Да ли сте знали да најмање 90% проблема код женских ногу потиче од ношења неудобне обуће. Како то спрјечити?

Како постајете старији ваша нога има тежњу да се прошири. Тудноћа или вишак тежине од 10 или више кг може да узрокује да нога буде дужа и шири. И она се ријетко враћа на своју мању величину после трудноће или губитка тежине. Зато, добро измјерите ногу прије одласка у коповину.

Приликом куповине обратите пажњу како осјећате ципелу на четири критична мјеста: прсти, пета, ширина и дужина. Ципела треба да буде довољно широка да можете мрдати прстима. Пета треба да буде уз задњи дио ципела и не смије да проклизава кад ходате. Најшири дио ципеле мора да одговара најширем дијелу ваше ноге. Ако то није тако, не купујте их. Крај вашег најдужег прста треба да буде око 1 цм од краја ципеле кад стојите.

Најзад, ходајте по про-

давници да провјерите удобност и да провјерите да ли вас ципела жуља или се изува. Ако вас ципела жуља, стеже или се у њој наудобно осјећате не рачунајте да ће се она проширити и никад не вјерујте продавцу који каже да хоће.

Произвођач дизајнира ципеле на калупу који представља пројекну ногу а не вашу. Кад нађете модел који вам одговара пробајте више бројева да видите који вам највише одговара.

Увјек пробајте ципелу са одговарајућим чарапама да би избјегли да купите оне које су вам тијесне или превише комотне.

Еластична кожа или платно су одличан избор за прављење и куповину ципела јер су меки и омогућују да кожа дише.

Због задржавања течности ваша нога је најпунија поподне, тако да боље можете да оцјените да ли је ципела довољно широка.

Ходајте по меком поду у продавници око 5 минута. Ако ципела тада није удобна, на бетону ће бити сигурно још неудобнија.

Припремила:
Ана КОСТОВИЋ

КАКО УЖИВАТИ
У КУПАЊУ

У хладним данима не постоји ништа љепше од лежања у топлој кади. Купка не само да потпуно опушта, већ може, уз одговарајуће додатке, да помогне код проблема са кожом и здрављем. Зато, после напорног дана на послу, напуните каду топлом водом (36 - 39 степени), додајте ваш омиљени додаток и завалите се у купку. За трен ока ће вам се пробудити живахност, а пријатна топлинота пролазиће кроз цијело тијело. Зар није сјајан осјећај кад напетост и стрес одједном нестану.

Али, топла купка неће вас само опустити, она ће учинити и нешто за ваше здравље. Топла вода смирује нерве, подстиче крвоток и олакшава дисање. На тај начин ципела узима наше кисеоника, па тиме се појачава циркулација, чиме се омогућава ослобађање од грчева, али и заштити од прехладе. Није ни чудо што се онда осјећате као да сте поново рођени.

Прије купања добро би било да урадите пилинг коже са сунђерастом рукавицом. За биљне купке најбоље је сашини врећицу од муслина или лана. Природни судјер је неосјетљив и одличан је за осјетљиву кожу. Након коришћења треба га оставити да се осуши, иначе може да исуши.

Помоћу траке за масажу можете добро да орибете, а да леђима морате да се извијате. Иначе, то је најтежи

дио за чишћење.

За добро расположење могу вам помоћи разне ароме које можете додати купкама. Наиме, еукалиптус буди чула и

оштри дух. Лаванда доноси духовну уравнотеженост и смирује стреса. Ружа доноси хармонију, а рузмарин ослобађа од грчева.

Једно од најстаријих средстава за љепоту јесте купка од млијека. Двије литре млијека у купци глади кожу и ослобађа од нечистоћа. Након купке увијте се у пешкир који сте претходно загријали и останите тако пар тренутака - нека топлинота дјелује на вас.

Након купања обавезно утрљајте у тијело неки боди лосион који освјежава и покретава, па кружним покретима масирајте те дјелове тијела док кожа потпуно не упије лосион. Признајте да се сада осјећате много лакше и здравље.

КУВАЈТЕ ЗДРАВНО

Ко каже да су за укусна јела потребни умасти и запришке. Може се кувати с врло мало масноће, довољно је изабрати правилан начин кувања. Препоручујемо пет начина који су једноставни и брзи, а чувају боју намирница и главне прехранбене састојке.

РОШТИЉ

Традиционални начин без додавања уља или масти је роштиљ. Чува протеине меса и рибе, а одстрањује масноћу која се топи на температури од 180 степени. Али, треба се придржавати неких правила. При сагоријевању масноће настају материје отровне за организам, кажу нутриционисти. Зато намирницу не смијемо оставити да поцрни, већ опатити роштиљ на који се не хвата храна, који није претопео и који је увијек чист.

Приликом кувања: риба и месо, предност имају мали комади. Није препоручљиво пећи поврће јер висока температура уништава витамине.

ЕКСПРЕС ЛОНАЦ

Вријеме кувања упола је краће него код стандардног начина, а укус и хранљиве материје у потпуности се задржавају. Предност је у томе што је потребна мала количина воде, те је испаравање минимално, што омогућава да се сачувају све хранљиве материје и пуноћа укуса намирнице. Ако уз то ваше намирнице мање посолите, те одстраните сувишну масноћу, добићете заиста здрав ручак. Печење и пржење захтјева само мало зачина.

Прикладна храна: махунарке, кромпир, зелено поврће, супе и рижа. Исто тако јела која захтијевају дуго кување динстање, печење или пржење.

ПАРА

Кување на пари је начин којим се до максимума чува хранљивост састојака. Осим тога, температура се никада неће подићи изнад 100 степени и неће се промијенити течност. Таквим начином кувања искоришћава се масноћа из намирнице па се не додеја друга. Кување на пари је боље од кувања у кипућој води јер се у том случају губе вриједни састојци.

Прикладна храна: бијело месо, риба и морски плодови јер се не осуше. Поврће кувајте само пола сата јер се дужим кувањем губе витамини.

МИКРОТАЛАСНА
ПЕЋНИЦА

Вријеме кувања врло је кратко (од 50 до 80% краће од класичног) и употреба зачина је минимална. Микроталасна пећница искоришћава електромагнетне таласе који продире у храну, па треперење молекула изазива загријавање. Намирнице се пеку изнутра. То је дијабетичка метода јер се користи масноћа из намирница.

Прикладна храна: може се кувати све осим јаја у љусци и не може се пржити храна. Идеално је за поврће и воће које тако задржава боју и укус, риба остаје мекана, умасти се не лијебе за дно посуде, а песо добија златну боју, а печење се доврши у класичној пећници.

КАД САМ ЈЕ
ДРУГИ ПУТ ВИДИО

Када сам је групи њуј видео рекао сам:
„Ено Моје Поезије како прелази улицу.
Обећала је да ће доћи ако буде лепо време.“
Бринуо сам о времену јисао сам свим
мјеторолошким станицама
Свим њошћарима свим њесницима а
нарочито себи

Да се кише задрже у забаченим крајевима.
Бојао сам се да преко ноћи не избије раш
Јер на свашћу су сиремни они који хоће да
омеишу наш сасћанак

Сасћанак на који већ касни чиишаву моју младост.
Те ноћи сам неколико векова сиреишо за њу жену
Ту жену са две сенке
Од којих је једна мрачнија и носи моје име
Сад се чиишав град окреће за Мојом Поезијом
Коју сам давно срео на улици и њишћо:
Госћошце осећам се као сћвар коју сћише

Да нисам можда сћишо из ваше шашине.

(Одломак)

Машија БЕЋКОВИЋ

ЈПУ „ЉУБИЦА В. ЈОВАНОВИЋ МАШЕ“

ЈЕСЕЊА СВЕЧАНОСТ

Средином новембра у сва три објекта ЈПУ „Љубица В. Јовановић - Маше“ одржана је „Јесења свечаност“. Као и сваке године, васпитачи су се потрудили да пронађу све доступне врсте воћа и тако направе велику воћну корпу. Такође, маскоте јесени су осмислили и направили (сашили костиме) васпитачи, те су се у дворишту вртића могли видјети плодови и воћке: јабука, крушка и шљива.

Наравно, без дјечјег учешћа забава не би била потпуна, па су и они имали свој кратки програм. Међути, оно што је малишанима било најзанимљивије јесте печење кестења.

Циљ ове свечаности - каже директорка Весна Димитријевић - јесте да се дјеци приближи оно на чему они раде и оно о чему, заправо, уче током једног дијела године (према предвиђеном васпитно-образовном плану), а све то кроз игру, пјесму и драматизацију. На тај начин дјеца ће лакше меморисати неке ствари које треба да науче. У ствари, ова свечаност је веза између теоријског и практичног чиме се крунише један период васпитно-образовног рада у вртићу.

ЈПУ „Љубица Јовановић - Маше“ је укључена, већ од прошле године, у програм „Дјечји вртић као продични центар“ који реализује Педагошки центар Црне Горе. Дјечји вртић у Будви ће бити модел центар, биће опремљен адекватним средствима, а у

Такође, од ове године, вртић је ушао у још један програм, а то је „Интеграција дјеце са посебним потребама у редовне вртичке групе“. Два васпитача и логопед ће се едуковати из ове области.

Колико су дјеца овог вртића креативна пока-

Са „Јесење свечаности“

њему ће се радити по правилима које тај нови програм и налаже. Опрема би требало да стигне идућег мјесеца (полице, огледала, панони). У програм едукације већ су ушли и 10 васпитача, логопед и директор, те након једног семинара предстоји и још један почетком идуће године.

зују и два рада која су изложена у недавно отвореној „Дјечјој галерији“ на Цетињу, а већ су са радом почеле секције - гимнастичка и школици енглеског језика. У наредном периоду, вртићу преостају припреме за новогодишње прославе.

А.К.

ЗА РОДИТЕЉЕ

ДЈЕЧЈИ ПРОБЛЕМИ

Дјечји проблеми нијесу велики, али их дјеца ипак имају, од сталних свађа између дјеце до изврдавања обавеза, неспоразума са пријатељима и наставницима. Ваша природна реакција је да „ускочите“ и покушате да их ријешите - али стручњаци кажу: то није пожељно! Они уствари кажу: „Не чините то!“

Зашто? Зато што најновије анализе показују да дјеца чије маме предузимају ове једноставне кораке у развијању њихове природне способности да рјешавају проблеме, уживају у разним благотелима, постају размажена и несамостална.

Дјеца која сама рјешавају проблеме боља су у школи зато што су научила да сама размишљају о стварима, налазе рјешења и траже помоћ тек ако им је то заиста потребно. Дјеца на тај начин постају домишљата и одговорна, што се скоро увијек одражава на добре оцјене.

Та дјеца су срећнија. Не „кукају“ и не жале се као остала дјеца зато што знају да имају моћ и умијеће да се сама сналазе у ситуацијама. Одлично се осјећају у „Својој кожи“ зато што им самостално рјешавање проблема подиже тако потребно самопоуздање.

Они су „вође у повоју“. Дијете које научи да ријешити мали проблем данас, сутра ће умјети да се суочи и с великим проблемима.

А како све то постићи? Потребно је да знате само неколико малих трикова да би сте помогли својем дјетету да развије способност за рјешавање проблема.

Почните са бројањем до 10

или колико год вам је потребно да се сјетите како не треба да скочите и ријешите његов проблем. Зашто је то тако важно? Ако се сваки пут будете умијешали, дијете ће осјетити да ће у животу увијек имати некога да му ријешити проблеме умјесто њега.

Потом, ту је и „чаробно питање“. „Шта ћеш урадити у том погледу?“ Кад дјетету поставите ово питање, ви му преносите поруку: „Ја вјерујем да можеш сам да ријешити своје проблеме. Ти си паметан, способан и ја вјерујем у тебе“.

Такође, давањем идеја за

које знате да им се неће допасти, само ћете их подстаћи на рјешење. На тај начин нећете умјесто њих ријешити проблем, али ћете их навести да размишљају о алтернативама.

Ваше дијете понекад неће изабрати најбоље рјешење или успјешно ријешити проблем. Али не брините. Чак и када „забрља“ покушавајући да ријешити проблем, то је добро за дијете. Како? Сношењем последица својих одлука научиће вриједне лекције на личним грешкама. А дијете ће тако постати боље у рјешавању проблема.

А.К.

НЕ ЗНАМ У КОЈОЈ САМ
СМЈЕНИ, ЧЕКАМ ОД ЈУТРОС...

ПРЕКО МЈЕРЕ

Надула се мајла влажна-преко мјере.
Замислила да је важна-преко мјере.

Све се јушро шејурила-преко мјере.
Мришћила се и дурила-преко мјере.

Збој нечећа сва је љуша-преко мјере.
Од љушине сва је жуја-преко мјере.

А зашћо се наљушћила-преко мјере?
И зашћо је пожушћила-преко мјере?

Шћо је вјешар неошћесан-преко мјере,

шћо је бахачи и бијесан-преко мјере,

ћа је скубе и развљачи-преко мјере,
ћа је кињи, ћа је шљачи-преко мјере.

Мјестјо да је обожава-преко мјере,
он је ваза понижава-преко мјере.

Баи си чудан, свијетје прости-преко мјере:
не цијениш јој вриједности-преко мјере!

Душан ЂУРИШИЋ

ШКОЛА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

УСКОРО У НОВИМ ПРОСТОРИЈАМА

● Из суштерена ОШ „Стефан Митров Љубиша“ музичка школа треба да се пресели у досадашњу зграду друштвено-политичких организација у Старом граду

Послије десет година рада у неусловним просторијама Школа за основно музичко образовање ускоро треба да добије на коришћење зграду у Старом граду. За наредну сједницу Скупштине општине припремљен је предлог Одлуке о давању на коришћење овој школи општинске зграде (укупне површине 400 квадратних метара) која је својевремено дата на коришћење друштвено-политичким организацијама. Зграда се даје на коришћење на период од 15 година без накнаде.

Музичка школа ће тако добити заслужени кров над главом и много повољније услове за рад својих 190 ученика, јер тренутно користе само једну учионицу и шест кабинета у сутерену основне школе „Стефан Митров Љубиша“. Тиме ће се, истовремено, оплемени-ти и Стари град, и боравак и живот у њему постати пријатнији и љепши, како за туристе, тако и за сталне становнике.

В.М.С.

МОРСКА ОГРЛИЦА

Избор: ДУШАН ЂУРИШИЋ

СУНЦЕ И МОРЕ

Море мора,
а сунце не мора
у дубокој води да се роди.
Море мора,
а сунце не мора
да се буди у дубокој води.

Море мора,
а сунце не мора
сланом водом лице да умива.
Море мора,
а сунце не мора
да зна шћа се у дубини збива.

Море мора,
а сунце не мора
у дубини смирај да налази.
Море мора,
а сунце не мора
у најдубље дубине да слази.

Али сунце,
иако не мора,
кад се рађа јушарња лейошја,
ипак слази
и дубље од мора
да пробуди изворе живошја.

Љубомир ЂОРИЛИЋ

Хумореска

КУМ

Био сам код кума, на селу. Одавно се нисмо видијели. Скоро двадесет година. Знао сам да је имао неких проблема у кући, али нисам тачно знао о чему се ради.

Чим ме је видио, одмах ме познао. Рече ми да се ништа нисам промијењено, сем што сам много остарио. То ме обрадова. Кад ме кума није дочекала, било ми је јасно да се кум развео и да га је кума напустила и отишла код своје мајке.

Изљубисмо се као прави кумови, да не речем као две стрине. Јер смо обоје још мушкарци, без обзира на године.

- А што ми, куме, не јави да ћеш доћи? - рече. Да се мало припремим и да те дочекам како доликује. Јер код нас је кум - кум, а не дугме са гаћа.

- Знаш, куме, хтио сам да те обавијестим, али сам се плашио да се не онесвијестиш од среће. А знао сам да љекара у селу немате!

- Мило ми је да си најзад дошао. Милије него да ми је дошла бивша ташта. Вјеруј ми!

- Вјерујем ти, куме

Стојадине!

- Идем да купим једно јагње од сто кила. Да ово прославим!

- И стварно оде. Али се после петнаест минута врати празних шака.

- Шта би, куме Стојадине?!

- Ништа, куме, од јагњета! Било их је доста. Али од десетак кила. Од сто кила нигдје ни једно! Нисам хтио да се брукам, да купим тако мало јагње, за мог драгог кума. Јер за мене је кум светиња.

- У праву си куме!

- Ја сам ти, куме, постао ловац-рече ми Стојадин. Најбољи у селу. Неки дан сам уловио фазана од петнаест кила.

Добро се угризох за језик, да се не бих насмијао, али рекох:

- Вјерујем ти, куме!

- То је аргентински фазан. Чуо сам да код њих фазани служе као код нас голубови писмоноше. По њему ми је рођак из Розарија послао поруку. Али ја то раније нисам знао. И кад видијех толику тичурину да је небо закрилила, извадих „тетејац“ из паса и опалих:

тан, тан... и фазан паде као саксија са балкона. Сад ми га је жао, али му више ништа не могу помоћи!

- А шта си, куме Стојадине, учинио са толиким месом?!

- Продао сам га на пијаци!

- Вјерујем ти, куме. Видим да си прави ловац. И да имаш педигре.

- Немам тај, што кажеш, педигре, али имам двије-три шунке и нешто сувих ребара. Али дабе, кад је данас нестала струја.

Већ поче да пада мрак. Сунце зашло за облаке. Ђук поче да везе своју pjesму... Узех празну торбу, поздравих се са кумом, па правац кући.

Кад стигох кући навалих на пржени кромпир и млади сир. Бијак огладнио, као љук, јер цио дан ништа нисам јео. Слађи ми бјеше сир, него оно јагње од сто кила, а укусији пржени кромпир од оног аргентинског фазана, о коме ми је причао ловачке приче мој добри и поштени кум Стојадин.

Митар МИТРОВИЋ

ПОРТРЕТ
САВРЕМЕНОГ
МОЋНИКА

Ја сам витез неукротив
Све што кажу ја сам против
Ја сам причао главни мотив
Ја сам чова звани Готив
Ја сам овог доба вјесник

Брз нестижан као соко
Витез кога краси оклоп
У свакој сам вјери распон

Међ гујама гуја поскок
Мајке земље врли син
Нешто као Распућин

Када ходам ко да звоним
Невољене брзо склоним
Силама сам ја топоним
Непослушне увијек гоним

Од послушних тијесто свијам
Свијање ми много прија
Слично вјетру кад харлија

Много волим клон до ногу
Као кад се моле Богу
Што клон дужи што клон већи
Узрокује пут ка срећи

Такву срећу треба стећи!

ЈАНУС

Тај поета није бучан
ни нападан нити жучан.
Он је питом -
као питон!

Као Јанус са два лица,
градска баба трачарица.
Нема морал
Образ: корал!

Неком овлаш климне главом,
проциједи једва: „Здраво!“
(То су, је ли,
неуспјели!)

А с успјелим витез врли
хрли да се јавно грли!

Душан ЂУРИШИЋ

ПРИСТИГОШЕ ВУКОДЛАЦИ

Што не ваља ти поправи
Што не ваља ти одбаци
Могу доћи вукодлаци

Кад пјеваш пјевај тихо
Терет мрака с главе збаци
Могу доћи вукодлаци

Када дођу свима јео
Удар биће сличан маџи
Опасни су вукодлаци

По главурди маџом бију
Маџа тешка лоши знаци
Пристигоше вукодлаци.

Жарко ЂУРОВИЋ

АФОРИЗМИ

- Милошевићу има ко да пише, али он неће да чита.
- Државу треба одвојити од народа да га не квари.
- Још нијесам начисто јесам ли Словен или Хејслевен.
- Ископали смо ратне сјекире. Род је био рекордан.
- Цикад, цикад, четир ноге...
- Кошћуница ми све више личи на орах.
- Тресла се гора - родио се Ђинђић!
- Ухватили су нас на дјелу они који немају дјела.

Комнен БУЛАТОВИЋ

ХЕПИГРАМИ

У животу влада неки чудан ред,
обично трутовима упадне
кашица у мед.

Није за сваког људског створа,
слобода говора.

Кад се између капетана и
посаде покидају споне,
нормално је да брод тада тоне.

То је нама наша борба дала,
да имамо свуда криминала.

Живот му је пролазио лако,
окрето је увек-ћурак наопако.

Постало ми је све јасно,
кад је било касно.

Раде ЂЕРГОВИЋ

НИЈЕ ТЕБИ ПАО МРАК НА ОЧИ
НЕТО ТЕ ЗВЕКНУЛА РЕСТРИКЦИЈА!

САВРЕМЕНЕ ЗАГОНЕТКЕ

ДВА СЕ БРАТА ГЛЕДЕ ПРЕКО РАМПЕ ГРЕДЕ.
(СРБИЈА И ЦРНА ГОРА)

ЦРНЕ КОКЕ ИСПОД СТРЕХЕ ЧУЧЕ.
(ИЗБЈЕГЛИЦЕ)

ИМА ОЧИ А НЕ ВИДИ,
ИМА УШИ А НЕ ЧУЈЕ.
ГЛЕДАЛАЦ „ПОЛИСА“

БИЈЕСНА КУЧКА УСРЕД ГРАДА ЛАЈЕ.
КОГА ГОД ЛАНЕ, ТАЈ НЕ ОСВАНЕ.
(КАЛАШЊИКОВ)

ВАЗДАН ДЈЕЛА. А ХЉЕБА, УЉА И ШЕЋЕРА НЕМА.
(РАДНИК)

Радивоје ЈЕВТИЋ ЈЕНКИ

ЗАПИС

ЉУБОМОРА

Љубоморни сте? Ако, не да вреди него је персона и по, па зато... И да вам кажем: не мислите само ви тако и нисте само ви љубоморни, и ви видите ред, ма да не вјерујем да стајете у њега ко овца, нема ту помодарства али волети некога ко има толике љубави?...

Учини вам се немате права, ко сте па ви да будете љубоморни, забрањујете себи, уводите разне репресивне мјере, али не помаже. Љубав не зна, не тражи ни тапију ни педигре, а љубомора и љубав су и истој странци - гуше једна другу на смјену, а једна не може без друге, ваљда... Можда би и могле, али ко зна да ли би онда то било то?

Замислите да волите

неког, а да вам је свеједно где је, с ким је, коме се смеје... Шта је, не можете ли да замислите? А можете ли да замислите да сте љубоморни због неког кога не волите, и што би па били не можете ни то?

Само то није лак, а није ни посао; осјећање само, што боли и тјера сузе у очи, грубост у ријечи или вас подсети да љубав не може без њежности и пажње, да љубав нема рок трајања него да живи док је не убијете. Него, љубомора може да буде баш гадна ако затурите упутство за употребу, заборавите чему она користи и не умијете да станете, и не дај, Боже, ни једној љубави такву љубомору - јер љубомора не смије да буде јача од љубави.

Понекад вас неко несвјес-

но прави љубоморним и сам не зна да то чини и не примјећује да јесте, не зна шта вам је и све му пада на памет, све осим љубоморе. Понекад то чини и намјерно, провјерава јачину љубави - ко притисак, и ако га пратите видећете да гледа, да мјери, да испитује... То треба умјети схватити, не ругати јој се и не подгријавати је, пригрлити је ко љубав, а љубав то умије.

Дозволите понекад љубомори да узме слободне дане и одмах осјетите да ту нешто фали, нема опозиције. Схватите брзо да љубомора не смије на годишњи одмор, да нема ко да вас држи на окупу и позовете је да се врати, јер љубав не може сама.

Милица ЧУЛИЋ

СЕЗОНА МРТВА МРТВИЈАТА...

ЈЕС, БАТА...

ШТО САДА ДА РАДИМО, РАНКО?

ОНО МОГЛИ БИ ПО ЈЕДНО НИКШИЊКО, БАТА, А?

црта : Брана Николић

Вранели

КЊАЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА БАЊА – АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода

Сокови

Пића других произвођача

Продајни центар у Ластви грбаљској
ТЕЛ. 086/51 - 297, ТЕЛ./ФАКС 52-518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
ТЕЛ. 086/52-378

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

BIOHEMIJSKA LABORATORIJA

BONA-LAB

tel: 081 264989 mob. 069 424081

e-mail: bonalab@cg.yu

BIOHEMIJSKE ANALIZE

HEMATOLOŠKE ANALIZE

HORMONI ŠTITNE ŽLIJEZDE

POLNI HORMONI

TUMOR MARKERI

TESTOVI NA DROGE

HELIKO BAKTER PYLORI

VANIL MANDELICNA KISELINA

ЕЛМОС

БУДВА

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
факс 086/ 51-320

ОДБОЈКА

У БУДВИ ОДИГРАН ПОЛУФИНАЛНИ ТУРНИР КУПА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ШАМПИОНСКА ИГРА ШАМПИОНА

• Београдски „Партизан“ проишник по мјери • У републичком дербију одбојкаши „Будванске ривијере“ демонстрирали своју нагмоћност • Игра за све сладокусце у утакмици проиш „Црвене звезде“

Од 9-12. новембра Будва је била домаћин полуфиналног турнира Купа Југославије који је окупио четири тренутно најбоље југословенске екипе: актуелног шампиона „Будванску ривијеру“, освајача Купа подгоричку „Будућност“, десетоструког шампиона и шестоструког освајача Куп-а Југославије „Партизан“ и „Црвену звезду“ осмооструког освајача овог престижног такмичења као и петоструког шампиона Југославије.

Одавно на југословенским одбојкашким теренима није одигран овако јак званични турнир. Управо у таквој конкуренцији одбојкаши „Будванске ривијере“ доказали су да су тренутно најјача екипа на овим просторима.

Снагу будванских одбојкаша на својој кожи први су осјетили црно-бијели одбојкаши из Београда. Водство „Партизана“ на почетку утакмице, па чак ни 11 сет лопти у трећем сету нису поколебали и уздрмали будванске одбојкаше да на крају утакмице забележе сигурну побједу, резултатом 3:1.

Послије ове утакмице одбојкаши „Будућности“ и „Црвене звезде“ понадали су се, да се: Козић, Кардаш, Перошевић, Марковић не налазе у топ форми, да су рањени можда управо на свом терену и ту видјели своју шансу у наредним утакмицама.

Да су наде узалудне први су се увјерили одбојкаши „Будућности“ који су послје утакмице морали пружити руку изабраницима тренера Веселина Вуковића и признати им да су тренутно много боља и квалитетнија екипа. Сусрет актуелног шампиона и освајача Купа Југославије изазвао је велико интересовање црногорске спортске јавности. Послије пораза у првом колу у сусрету са „Црвеном звездом“ (2:3), одбојкаши из Подгорице своју шансу да

се докопају другог мјеста, које води на финални турнир, морали су потражити у утакмици против „Будванске ривијере“. Ипак, на крају се показало да је то био веома тежак посао. У веома квалитетној одбојкашкој представи, пуној лијепих потеза, неочекиваних преокрета и неизвесних завршница играчи „Будванске ривијере“ демонстрирали су све љепоте одбојкашке игре и заслужено, за мање од мјесец дана, по други пут побједили комшије из Подгорице.

Да су тренутно најбоља екипа, да играју најљепшу одбојку, да на овим просторима немају себи равноту, играчи „Будванске ривијере“ показали су кад је то било најпотребније и најтеже.

У утакмици трећег дана

Табела:

1. „Будванска ривијера“	3	3	0	9:2	6
2. „Црвена звезда“	3	2	1	6:5	4
3. „Партизан“	3	1	2	4:6	2
4. „Будућност“	3	3	0	3:9	0

На финалном турниру Купа Југославије који ће бити одигран 28. и 29. децембра на основу пласмана из полуфинала, првог дана снаге ће одмјерити „Црвена звезда“ - „Војводина“ и „Будванска ривијера“ и „Итисон“

у којој су се састале двије екипе које су већ обезбједили право учешћа на финалном турниру, која је одлучивала једино о првом, односно другом мјесту, будвански шампиони одиграли су онако како то у осталом и приличи шампионима. За нешто више од сат времена одбојкаши „Црвене звезде“ били су принуђени да положе оружје пред разиграњем будванским одбојкашима. Максимална побједа 3:0, представљала је и прави однос снага између ове двије тренутно водеће југословенске екипе.

Резултати:

Петак, 9.11. „Црвена звезда“ - „Будућност“ 3:2 (19:25, 25:22, 26:24, 22:25, 18:16), „Будванска ривијера“ - „Партизан“ 3:1 (23:25, 25:14, 25:20, 31:29).

Субота, 10.11. „Црвена звезда“ - „Партизан“ 3:0 (26:24, 25:17, 25:20), „Будванска ривијера“ - „Будућност“ 3:1 (21:24, 22:25, 25:23, 25:19).

Недеља, 11.11. „Партизан“ - „Будућност“ 3:0 (27:25, 25:22, 25:23), „Будванска ривијера“ - „Црвена звезда“ 3:0 (25:21, 25:21, 25:16).

Д. КЛАРИЋ

ФУДБАЛ

ДРУГА ФУДБАЛСКА ЛИГА - ГРУПА ЈУГ, XI КОЛО

ПОБЈЕДА У ДУГО ЧЕКАНОМ ДЕРБИЈУ

„ПЕТРОВАЦ“ - „МОГРЕН“ 0:5 (0:2)

• Послије пуних седамнаест година фудбалери „Петровца“ и „Могрена“ одиграли првенствену утакмицу • Одлична игра Младена Станишића • Илија Рађеновић двојструки стрелац

Будва, 28. октобра
Стадион „Лугови“, гледалаца око 600
Судија: Стругар (Подгорица) 7

Стријелци: Станишић у 11, Војводић у 35, Рађеновић у 55. и 65. и Зиројевић у 90. минуту.

„Петровац“: Раичевић 5, Радусиновић 5, Д. Делић 6, Мијушковић 5, Влаисављевић 5 (Шушкавчевић -), Богићевић 6 (Вукчевић -), Љуцовић 5, Масловарић 5 (Вранеш 5), Голиш 6, Адић 5, Вујовић 6.

„Могрен“: Шушкавчевић 7, Бошковић 7 (Чалија 7), Мијушковић 7 (Зиројевић 7), Ђуришић 7, Лопичић 7, Пима 7, Војводић 7, Станишић 9, Глушчевић 7, Рађеновић 8 (Ескић -), Јовановић 7.

Прије седамнаест година, 1984. године, у подсезу у Јужној фудбалској лиги, фудбалери „Могрена“ и „Петровца“ посљедњи пут су одиграли првенствену утакмицу. По-

слије готово двије деценије ова два тима поново су одмјерила снаге, по први пут у савезном рангу такмичења.

Доста опрезно играчи оба тима започели су утакмицу. Међутим, у 12. минуту „Могрен“ је повео са 1:0. Са десне стране центрирао је Дејан Бошковић, а у казненом простору „Петровца“ најбоље се снашао Младен Станишић и ударцем главом у сами десни утао, савладао голмана Влатка Раичевића. Биљежимо 15. минут и шансу бека „Петровца“ Милоша Делића, који је одличним ударцем са око 20. метара пресирио голмана Шушкавчевића да крајњим напором лопту избаци у корнер. Центарфор Петровчана Митар Голиш приморао је навијаче и једног и другог тима на буран аплауз. Играо се 23. минут, Вујовић је одлично центрирао са лијеве стране, близу

корнер заставице, у казненом простору „Могрена“ центарфор „Петровца“ у маниру врсног голгетера лопту је примио на груди, спустио на ногу и „маказицама“ преко главе снажно шутирао, лопта је за који центиметар завршила у гол-аут, поред немоћног голмана Шушкавчевића. Само минут касније у сличној ситуацији нашао се и везиста Дејан Масловарић, можда и трагичар у дресу „Петровца“.

Исти играч имао је и 100% шансу у 38. минуту: са преко 25 метара Веселин Адић у свом стилу извео је слободан ударца, голман Шушкавчевић био је приморан да одбије лопту, коју са 3-4 метра није успио у празан го да угура Масловарић.

И како то у оваквим ситуацијама обично и бива, казна за пропуштено брзо стиже. Већ у наредном нападу Младен Стани-

шић, најбољи појединац у Могреновом дресу, одлично је извео корнер. У букету играча у шеснаестерцу „Петровца“ највише је скочио Иван Војводић и прецизним ударцем главом у саме рашле по други пут приморао голмана „Петровца“ на капитулацију.

У другом полувремену изабраници тренера Стевана Мојиловића нису престајали да атакују на гол голмана Раичевића. Већ у 60. минуту Илија Рађеновић искористио је збуњеност у редовима Петровчана и повисио резултат на 3:0. Своју одличну игру Рађеновић је крунисао другим поготком у 65. минуту. Била је то уиграна акција Станишић - Рађеновић и мат у три, односно у четири потеза.

Тачку на утакмицу поставио је Ранко Зиројевић петим голом у 90. минуту.

Д. К.

ОДБОЈКАШКА РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ЈУГОСЛАВИЈЕ НА СВЈЕТСКОМ КУПУ У ЈАПАМУ

МЛАДЕН МАЈДАК
У ДРУШТВУ „ВЕЛИЧАНСТВЕНИХ“

Одбојкашка репрезентација Југославије, олимпијски и европски шампион, у друштву Бразила, Аргентине, Кубе, Јужне Кореје и домаћина Јапана учествује, као представник Европе, на Свјетском купу у јапанском граду Осаки. Међу 12 најбољих играча Југославије, тачније једини нови играч у од-

носу на састав из Чешке, свим заслужено, нашао се и млади коректор „Будванске ривијере“ Младен Мајдак. Позив Младену Мајдаку у репрезентацију Југославије је још једно признање „Будванској ривијери“ за системски и квалитетан рад који се у овом клубу спроводи из године у годину. Д. К.

ПРВА - СУПЕР ВАТЕРПОЛО ЛИГА

ПОЛОВИЧАН УЧИНАК
БУДВАНСКИХ ВАТЕРПОЛИСТА

У прва три кола, супер ватерполо лиге, ватерполисти „Будванске ривијере“ постигли су полувичан успех. Освојен бод у утакмици првог кола, против „Црвене звезде“ у Београду наговјештавао је борбу за средину табеле. Пораз у другом колу против „Партизана“ унапријед је био планиран, можда не са 12 голова разлике

(17:5). Из табора „Будванске ривијере“ најављивали су сигурну побједу против „Војводине“, директног конкурента за пласман у доњем дијелу табеле. Међутим, „на свом базену“ у Котору Будвани су играли тек неријешено 6:6 и првенство, што се тиче доњег дијела табеле, направили још интереснијим. К.

КОШАРКА - I „Б“ САЗЕЗНА ЛИГА

„МОГРЕН“ ТРЕНУТНО ПЕТИ

Послије 7. кола такмичења у I „Б“ савезној лиги кошаркаши „Могрена“ се налазе на 5. мјесту са четири побједе, три пораза и кош разликом 608:612. У досадашњем току првенства „Могрен“ је

на свом терену побједио „Лавове 063“, „Тину тајм“ и „Беопетрол“, а изгубио од „Будућности“ (Ваљеве). У гостима „Могрен“ је изгубио од „Ибона“ и „Борца“ а побједио ОКК „Београд“. В. М. С.

ФУДБАЛ - ДРУГА САЗЕЗНА ЛИГА, ГРУПА ЈУГ

„МОГРЕН ДРУГИ“, ПЕТРОВАЦ СЕДМИ

У досад 15 одиграних кола друголитици из наше општине имају различит учинак. Могрен је са утакмицом мање (меч у Рожају са Ибром није одигран пошто је терен био прекривен снијегом) на другом мјесту са 33 бода (11 побједа и три пораза) а Петровац на седмом мјесту са 22 бода (шест побједа, четири ремија и пет пораза). Послије пораза од Будућности на свом терену фудбалери „Могрена“

су направили серију од шест побједа са гол разликом 14:1. Петровац је досад имао нешто слабије резултате али се очекује да ће новопечени друголиташ играти боље на прољеће јер су управо завршени радови на реконструкцији стадиона у Петровцу. Досад је Петровац као домаћин играо у Будви, а од 17. кола биће домаћин на свом стадиону. В. С.

ДРУГА РУКОМЕТНА ЛИГА - ЗАПАД, ГРУПА ЦРНА ГОРА

ПОБЈЕДА ПОСЛИЈЕ ПЕТ ПОРАЗА

Након пет узастопних првенствених пораза, млади рукометаша „Будве“ у дуелу са екипом „Центар 2“ освојили су прве првенствене бодове. До првих бодова будвански рукометаша дошли су веома лако послје одличне игре и побједе високим резултатом

34:20 против младе и неискусне екипе са Цетиња. Побједа против „Цепелина“ утолико је важна и значајнија када се зна да су до ње играчи „Будве“ дошли без девет стандардних првотимаца који су клуб напустили у прелазном периоду. Д. К.

ТРАДИЦИОНАЛНИ ТУРНИР У БОЉАЊУ ПОВОДОМ ДАНА ОПШТИНЕ

ПАР ЂУРОВИЋ - СЈЕКЛОЋА
БЕЗ КОНКУРЕНЦИЈЕ

На боћарским теренима „Словенске плаже“, поводом Дана општине, одигран је традиционални, 24. по реду, турнир у бољању уз учешће 14 члорова из најбољих црногорских клубова и екипе „Далматинац“ из Руме.

Послије више од 12 сати так-

мичења пехар намијењен екипом прваку припао је „Будви I“ (Ђуровић - Сјеклоћа), која је у финалу побједила екипу „Манин I“ (Вуксановић - Газивода) резултатом 13:2.

У борби за треће мјесто „Манин II“ савладали су „Брђанин“ из Тивта 10:8. Д.

ПРЕКО 300 УЧЕСНИКА НА МЕМОРИЈАЛНОМ КАРАТЕ КУПУ „ПАНЕ ИВАНОВИЋ“

ДАНИ КАРАТЕА У БУДВИ

У знак сјећања на свог доживотног председника, покојног Павла Ивановића, карате клуб „Будва“ 24. и 25. новембра организовао је Први меморијални карате куп „Павле Ивановић“ уз учешће преко 300 такмичара из 16 клубова. Након дводневних такмичења и борби највише успјеха

имали су такмичари „Омладинаца“ из Подгорице, којима је припао и прелазни пехар. Такмичар „Рива-Адмирала“, Мишо Шаковић проглашен је за најбољег учесника турнира, док је то признање у женској конкуренцији заслужено припало Мартини Трифуновић из екипе „Омладинаца“. К.

Добра увертира пред државно првенство

Почетком новембра у Будви је одржано VI републичко првенство у ритмичкој гимнастици које је према очекивању протекло у знаку младих такмичарки КРГ „Будва“. Била је ово у ствари генерална проба будванских такмичарки

пред савезно првенство које ће се крајем мјесеца одржати у Београду. Права је штета што се на паркету дворане МСП нису појавиле и такмичарке из других клубова, што најсликовитије говори да овај, за дјевојчице атрактивни спорт, још

није заживио у нашој републици.

На поменутом првенству од активног такмичења опростила се Јована Дејановић, која наставаља рад у клубу као тренер и судија.

Резултати:

Пионирке: 1. Милица

Мајкић 34,95 2. Миљана Милићевић 30,80 3. Милица Марковић 26,95

Кадетке: 1. Марија Филиповић 59,15 2. Ана Радунковић 53,65

Јуниорке: 1. Марина Башић 95,20

Сениорке: Милица Ђукић 107,80 Д. К.

Информатор

Радио

Триморске
новинеТриморске
новинесе не читају
само један данТриморске
новинесе читају
цијелој мјесеца

читајте

Триморске
новинеТриморске
новине

су ваше новине!

ВЈЕСНИК
МАТИЧАРАОД 21. ОКТОБРА
ДО 20. НОВЕМБРА
2001. ГОДИНЕ

РОЂЕНИ

Јован Дапчевић (Александар и Јасмина), Илија Станковић (Драган и Наташа), (КОТОР), Марија Ђурашић (Александар и Драгана), (БАР).

ВЈЕНЧАНИ

Мишо Прибиловић и Данијела Гленда, Предраг Ђурић и Снежана Радић, Милан Вучићевић и Милена Марић, Зоран Мухар и Бојана Цановић, Драгољуб Кусовац и Марија Спасић, Жељко Ђаковић и Биљана Цајски, Иван Вујовић и Славица Ковачевић, Бранко Тучевић и Данијела Перовић, Зоран Лазаревић и Маријана Радомац, Зоран Губеринић и Андријана Бакић, Саво Прибиловић и Сања Баровић, Иван Котарац и Тијана Ђетковић, (БУДВА), Веселин Вујовић и Драгана Степовић, (ПЕТРОВЦАЦ).

УМРЛИ

Славка Барац (1921), Стефан Алексић (1919), Софија Бечић (1912), Зорка Прибиловић (1920), Јоке Франета (1912).

ПОСЛЕДЊА ВИЈЕСТ

ПРОМЈЕНА У
КОШАРКАШКОМ
КЛУБУ „МОГРЕН“

СМИЈЕЊЕН
ТРЕНЕР
ПОЧЕК

Послије неочекиваног пораза од Будућности из Ваљева на свом терену управа кошаркашког клуба „Могрен“ донијела је одлуку о смјени тренера Љубомира Почека. До коначног рјешења дужност тренера обављаће Милош Рајковић, досадашњи помоћни тренер.

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЈЕЉАК

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи
12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Пословни огласи
14.40 Лични огласи
15.00 Вијести
15.15 Времеполов
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости РЦГ
16.00 Најава сатнице и екипе
16.05 Спортска разгледница
17.00 Вијести
17.05 Лични огласи
17.20 Пословни огласи
17.30 Будванска хроника
18.00 Bellissima
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.40 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

УТОРАК

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи
12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
12.30 Пут око свијета
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Пословни огласи
14.40 Лични огласи
15.00 Вијести
15.15 Времеполов
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости РЦГ
16.00 Најава сатнице и екипе
16.05 Култура
17.00 Вијести
17.05 Лични огласи
17.20 Пословни огласи
17.30 Будванска хроника
18.00 Ваш тајминг
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца
19.15 Контакт програм
19.40 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

СРИЈЕДА

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи

9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи
12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
12.30 Култура
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Пословни огласи
14.40 Лични огласи
15.00 Вијести
15.15 Времеполов
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости РЦГ
16.00 Најава екипе и сатнице
16.05 Спортска сриједа
17.00 Вијести
17.05 Лични огласи
17.20 Пословни огласи
17.30 Будванска хроника
18.00 Radio cinemalia
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.40 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

ЧЕТВРТАК

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи
12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
12.30 Контакт програм
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Пословни огласи
14.40 Лични огласи
15.00 Вијести
15.15 Времеполов
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости РЦГ
16.00 Најава екипе и сатнице
16.05 Култура
17.00 Вијести
17.05 Лични огласи
17.20 Пословни огласи
17.30 Будванска хроника
18.00 Очи у очи
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.40 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

ПЕТАК

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи

12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
12.30 Култура
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Пословни огласи
14.40 Лични огласи
15.00 Вијести
15.15 Времеполов
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости РЦГ
16.00 Најава екипе и сатнице
16.05 Спорт и музика
17.00 Вијести
17.05 Лични огласи
17.20 Пословни огласи
17.30 Будванска хроника
18.00 Bellissima
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.40 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

СУБОТА

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/
8.15 Најава програма
8.30 Укључење АМСЦГ
8.45 Блок информација
9.00 Лични огласи
9.05 Информације
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеполов
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.45 Блок одјавних информација
10.55 Пословни огласи
11.15 Хит дана
12.00 Вијести
12.05-12.15 Хит дана, недеље, мјесеца;
Најава програма
12.30 Породични квиз
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.05 Наставак Породичног квиза
14.20 Лични огласи
15.15 Времеполов
15.20 Пословни огласи
15.25 Одјава екипе
15.30 Новости дана РЦГ
16.00 Најава програма
16.20 Лични огласи
16.30 Фонтана жеља
17.20 Пословни огласи
Наставак ФЖ
19.00 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.50 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-07.30 Музика из студија

НЕДЈЕЉА

8.30 Трагом културне прошлости Будве
9.00 Лични огласи
9.05 Царство љубави
10.00 Пословни огласи
10.30 О Будви из пера Петра Бановића
11.00 Лични огласи
11.30 Пословни огласи
12.00 Вијести
12.05 Лични огласи; Најава програма
12.10 Хит недеље, мјесеца
13.25 Најава RFE
13.30 RFE/Radio Free Europe/
14.30 Лични огласи
14.50 Пословни огласи
15.15 Времеполов
15.30 Шта је то...
15.55 Одјава екипе
16.00 Вијести
16.05 Најава програма
16.30 Водич кроз звјезде
17.00 ДЈ Јамбо
17.30 Пословни огласи
18.00 Top 10 РБД
19.00 Лични огласи; Хит дана, недеље, мјесеца;
19.15 Контакт програм
19.50 Пословни огласи
19.55 Одјава екипе
20.00 Вечерњи програм
24.00-7.30 Музика из студија

МЕТРО

сваког дана од 9,30 - 21,30

● велики избор робе
из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонија
- подни и зидни посачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео
- освјетљења:
- тунгсрам

● велики избор
игара:

- сони плеј стејшн
- пи си
- празни цд ромови
- празни мини дискови
- тдк аудио касете
- телепоп:
- магична крпа
- бриско
- астониш програм

Топлишки пут б.б.
85310 БудваТел: 086-451-490
069-025-497

JUGOSLOVENSKO AKCIONARSKO TURISTIČKO DRUŠTVO

MONTENEGRO EXPRESS - BUDVA

Fax: 086/541-637

* Tel: 086/451-388, 451-116

* Telex: 61130 * Žiro račun: 50710-601-4-5262 SPP BUDVA

BODIKO - COMPANY

- Proizvodnja armaturnih mreža
- Proizvodnja fert gredica
- Proizvodnja građevinskog materijala
- Izgradnja i prodaja poslovnih objekata

Uprava - Budva, Jadranski put bb

tel. 086/453-909, 453-910, 44-575

Stovarište - Lastva Grbaljska 453-752

Proizvodnja - Lastva Grbaljska 453-753

U okviru BODIKO-COMPANY, preduzeća za proizvodnju, inženjering, trgovinu, ugostiteljstvo i transport posluju specijalizovana preduzeća DIMPEX - Budva i KOSMAČ - Budva